

חידושים על הש"ס מסכת ברכות איתא בפ' הרואה דף ס"ב ע"ב.

רב ספרא על לבה"כ אתא ר' אבא נחר ליה אבבא אמר ליה ליעול מר בטר דנפק אמר ליה עד השתא לא עיילת לשעיר וגמרת לך מלי דשעיר לאו הכי תנן מדורה היתה שם ובה"ך של כבוד וזה היה כבודו מצאו נעול בידוע שיש שם אדם מצאו פתוח בידוע שאין שם אדם אלמא לאו אנרח ארעא הוא והוא סבר מסופן הוא דתניא וכו'.

פירש"י ו"ל ובה"ך של כבוד. אלמא אין מספרין בבה"ך ואת אמרת ליעול מר.

והוא סבר. רב ספרא שמיהר לומר ליעול מר סבר מסופן הוא בעמוד החוזר אם ישוב לאחוריו ויחזור עמוד.

עכ"ל.

זה המעשה הובא ג"ך בתמיד כ"ז ע"ב בשנוי לשון קצת. וז"ל ר"ס הנה יתיב בבה"ך אתא ר"א נחר ליה אמר ליה ליעול מר בטר דנפיק אמר ליה ר"א ע"ך לא סליקת לשעיר גמרת מלי דשעיר לאו הכי תנן מצאו נעול בידוע שיש שם אדם למימרא דלא מבעי ליה למיעל ור"ס סבר דילמא מסופן הוא דתניא וכו'.

ופירש המפרש וז"ל. ר"ס הנה יתיב בבה"ך.

ולא הנה בה פתח דלת אלא זה היה מנהגו אדם שרוצה ליכנס שם היה נחר ואם היה שם אדם היה נחר כנגדו וזה חוזר לאחוריו ורב ספרא לא עשה פן אלא ר"א נחר ואמר לו ר"ס ליעול מר והיה לו לנחור כנגדו לכה השיב לו ר"א לאחר שציא משם ע"כ לא סליקת לשעיר וכו'.

למימרא דלא מבעי ליה למיעל ולא הי"ל לומר בא אדוני אלא היה לו לנחור כנגדו וכו' עכ"ל: חלילה לנו להאמין שר"ס שאמר לר"א ליעול מר הוא שבעודנו ר"ס בבה"ך נתן רשות לר"א ליכנס עליו שזה דבר שלא יעשה אותו שום נכרא בעולם לא אנשי שעיר ולא פרסי ולא מדי ולא שום פרוץ בעולם אלא פוננת ר"ס שאמר לר"א ליעול מר הוא לומר לו שלא יחזור לאחוריו שהוא מוכן ומזומן לצאת שקבר גמר וכשיציא הוא יכנס ר"א וכל הקפידא שהקפיד עליו ר"א הוא מפני שספר בבה"ך והוציא דבור מפיו ואמר ליעול מר כמו שפירש"י דברכות והמפרש במס' תמיד כאשר יראה המעיין והיה לו לר"ס לנחור ולא לדבר.

והש"ס השיב על ר"ס שחשש פן ר"א יסתפן אם יחזור לאחוריו ואם היה נחר לבד ולא היה מדבר יחשוב ר"א שעדין נשאר לר"ס איזה זמן בבה"ך ויחזור לאחוריו ויסתפן על פן דבר ואמר לו ליעול מר פוננתו שלא יחזור לאחוריו שתכף יצא.

ולפי הדברים האלה מוכרחים אנו לפרש מ"ש הש"ס למימרא דלא מבעי ליה למיעל הפוננה רצויה שחוזר על המשנה שאמרו מצאו נעול בידוע שיש אדם שזה הסימן היה להודיע לבריות שיש שם אדם ולא יכנס שום אדם וזהו למימרא דלא וכו' לומר זה הסימן הוא לומר למי שקרב שם שלא ידחוף הדלת ויכנס שם אדם וכשהיה דלת בפתח היה מספיק סימן הנעילה לבדו ולא היה צריך אותו שבפנים אפילו לנחור משום צניעות יתירה אבל במעשה דר"ס שלא היה דלת בפתח היה צריך אותו שבפנים לנחור עכ"פ אבל לא לדבר ומן הרע מיעוטו וזוהי ההקפדה שהקפיד עליו ר"א על שהוציא דבור מפיו והיה די לו בנחירה.

וקשה להאמין שהקפדת ר"א על ר"ס היא מפני שאמר לו ליעול מר שנתן לו רשות ליפנס בעודנו שם וזהו מ"ש הש"ס למימרא דלא מבעי ליה למיעל ואיך אתה נתת לי רשות ליפנס. קשה להאמין פירוש זה הן מצד הסברא כמ"ש והן שרש"י בברכות והמפרש בתמיד לא פירשו פן אלא כמו שפירשנו וגם הרא"ש בתוספותיו שם בתמיד כף פירש ע"ש.

כתבתיפל זה לפי שמצאתי להרב הגדול מהר"ר חיד"א ז"ל בספרו הבהיר מחבר"ר אור"ח סי' ג' אות ג' שהבין שהקפדת ר"א על ר"ס היתה על שנתן לו רשות ליפנס בעודנו שם והבין שמ"ש הש"ס למימרא דלא מבעי ליה למיעל הוא לומר שאיך ר"ס נתן רשות לר"א ליפנס וז"ל הרב חיד"א ז"ל שם.

גרא צנוע פ"ק דתמיד דף כ"ז אמרינו ר"ס הנה יתיב בבה"ך אתא ר"א נחר ליה א"ל ליעול מר בטר דנפיק א"ל ר"א ע"כ לא סלקת וכו' לא"ה תנן מצאו נעול וכו' למימרא דלא מבעי ליעול ור"ס סבר וכו' ולפי הך גונסחא דקמן משמע דהקפידא היא איך ר"ס אמר ליעול מר ולא מבעי ליה למיעל וגם דברי המפרש יש לפותרם כף והא דקאמר לא"ה תנן נראה דהם דברי הש"ס דפריה ומשני ור"ס סבר ואין לפרש דר"א אמר לר"ס לא"ה תנן דא"כ היל"ל מה שהשיבו ר"ס דבשלמא למאי דא"ל ע"כ לא סליקת לשעיר לא השיב דלא חש שפבר הבין דר"א סבר דבשום אופן לא הול"ל ליעול אבל אם היה מקשה לו ממתניתין הו"ל להשיב.

עכ"ל מחבר"ר ז"ל. הרי שהבין הרב ז"ל שהקפידא של ר"א על ר"ס היתה מפני שנתן לו רשות ליפנס והוא עדין בבה"ך וזהו דבר שאין השכל מקבלו ועוד שרש"י ז"ל שפתינו ברור מללו שהקפידא היתה על שפבר בבה"ך וגם המפרש בירורים הדברים כשמלה שפך פירש.

ומ"ש הרב ז"ל וגם דברי המפרש יש לפותרם כף אחר המסח"ר אין זה אלא מעייל פילא בקופא דמחטא אם לא שנאמר שהיה איזה פירוש אחר בידי הרב ז"ל מה שאינו בידינו וצ"ע: מסכת שבת (דף י"ד ע"א) בתוס' ד"ה אף הידים הבאות מחמת ספר מדקתני אף משמע דעל הספר גזרו מתחלה ואח"ך על הידים הבאות מחמת ספר וכיון דסתם ידים לבסוף גזרו כדאמר לקמן א"כ ידים הבאות מחמת ספר בו ביום גזרו דהא בין גזרה דספר לגזרה דסתם ידים גזרו עליהם וא"כ הנה טפי מי"ח דבר ואם נאמר דעל הידים הבאות מחמת ספר לא באותו פרק גזר אלא מקודם לכן הנה אתי שפיר אף לשון אף לא משמע פן ועוד דלא יתכן שגזרו על הידים ועדין ספר עצמו לא היה פוסל את התרומה.

עכ"ל: נ"ל אני הצעיר ליישב קושיות התוס' במאי דהקשה הש"ס הי גזור ברישא אילימא הא (דסתם ידים) גזור ברישא פנין דהך גזור ברישא הא (דידים הבאות מחמת ספר) תו למה לי אלא הך (דידים הבאות מחמת ספר) גזור ברישא ונהדר גזור בכוליהו.

הרי לפניך שאם היו גוזרין מתחלה על פוליהו ידים לא היו צריכים לגזור עוד על הידים הבאות מחמת ספר והיו בכלל סתם ידים ואף שהיו יכולים לגזור עליהם סמוך לנטילתם שעדין לא הסיח דעתו משום דר' פרנך פבר כתבו התוס' בד"ה פנין שאם היו גוזרין מתחלה על פוליהו ידים לא היו גוזרים על הידים הבאות מחמת ספר אפילו סמוך לנטילה דמלתא דלא שכיחא היא שיעגע בספר מיד אחר נטילה ע"ש והענין כף היה שכשנשתקצו החכמים והתחילו לעיין בעניינים הצריכים תיקון בא לדעתם מתחלה שראוי לגזור על הידים שנגעו בספר שיהיו פוסלים את התרומה משום דר' פרנך האוחז ס"ת ערום נקבר ערום כפי שיהיו נזהרים העם ולא יגעו בספר

בלי מטפחות כדי שלא יפסלו תרומותיהם ואח"ך פשעיינו יותר ראו שראוי לגזור על כל הידים שיפסלו את התרומה מפני שהידיים עסקניות הם ונוגעים בבשרו ובמקום טנופת וגנאי לתרומה בכך ונמאסת לאוכלה אבל אם היה בא לדעתם מתחלה על כל סתם ידים לא היו גוזרים עוד על הידים הבאות מחמת ספר דהו בכלל סתם ידים וא"כ ה' גזרה דידיים הבאות מחמת ספר וגזרה דסתם ידים לא היו ראויים להיות אלא גזרה אחת ואף שעכשיו שגזרו מתחלה על ידים הבאות מחמת ספר ואח"ך על סתם ידים הו' פשתי גזרות דידיים הבאות מחמת ספר פוסלים את התרומה אפילו סמוך לנטילה שלא הסיח דעתו ובכילהו ידים אינם פוסלים את התרומה סמוך לנטילתם אם לא הסיח דעתו כמ"ש התוס' בד"ה פ"ן הנז' אבל עכ"פ לפי האמת היו ראויים להיות גזרה אחת וכלהו תדא גזרה ניהו ולא הו' אלא י"ח דבר ולא טפי מי"ח וזה נ"ל שהוא תירוץ פשוט עד שאני תמה על התוס' למה הניחו הדבר בקושניא וצ"ע: (דף ל"ד ע"א) ג' דברים צריף אדם וכו' ספק חשקה ספק אינה חשקה אין מעשרין את הנדאי וכו' אבל מעשרין את הדמאי ומערבין וכו'.

ובש"ס הא גופה קשניא אמרת ג' דברים צריף אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם חשקה עם חשקה אין ספק חשקה ספק אין חשקה לא נהדר תני ספק חשקה ספק אין חשקה מערב אמר רבי אבא אר"ח בר אשי א"ר לא קשניא פאן בעירוכי תחומין פאן בערובי תצרות עכ"ל הש"ס.

קושניית הש"ס הלה שגבה ממני דמאי קושניא היא זו דאנה"ן שאם נתרשלו בני הבית ולא ערבו מבע"י דיכולין לערב בין השמשות אבל עכ"פ לכתחלה צריף לערב מבע"י דמהיות טוב וגו' דעכ"פ יש נדונד איסור בעשניית העירוב וא"כ למה ניח אותו לכתחלה עד בין השמשות ולדידי צע"ג: (שם ע"ב) ת"ר בין השמשות ספק מן היום ומן הלילה ספק פולא מן היום ספק פולא מן הלילה מטילין אותו לחומר שני ימים ואיזהו בה"ש משתשקע החמה פל זמן שפני מזרח מאדימין יום הכסוף התחתון ולא הכסוף העליון בה"ש הכסוף העליון והשנה לתחתון זהו לילה דברי ר' יהודה ר' נחמיה אומר כדי שיהלף אדם משתשקע החמה חצי מיל ר' יוסי אומר בה"ש פהרף עין זה נכנס וזה יוצא וא"א לעמוד עליו.

אמר מר מטילין אותו לחומר ב' ימים למאי הלכתא אמר רב הונא בריה דרב יהושע לענין טנומאה כדתנן ראה ב' ימים בה"ש ספק לטנומאה ולקרפן ראה יום אחד בה"ש ספק לטנומאה הא גופא קשניא אמרת איזהו בה"ש משתשקע החמה פל זמן שפני מזרח מאדימין הא הכסוף התחתון ולא הכסוף העליון לילה הוא נהדר תני הכסוף התחתון ולא הכסוף העליון בה"ש אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל כרף ותני איזהו בה"ש משתשקע החמה פל זמן שפני מזרח מאדימין והכסוף התחתון ולא הכסוף העליון נמי בה"ש הכסוף העליון והשנה לתחתון לילה ורב יוסף אר"י אמר שמואל הכי קתני משתשקע החמה פל זמן שפני מזרח מאדימין יום הכסוף התחתון ולא הכסוף העליון בה"ש הכסוף העליון והשנה לתחתון לילה ואזדו לטעמייהו וכו' עכ"ל הש"ס.

ופירש"י וז"ל ספק לטנומאה ולקרפן. ספק טמא ספק טהור ספק חייב קרפן עם הטנומאה ספק אינו חייב קרפן אבל טמא שבעה דזב בעל שתי ראיות או ב' ימים פל תורת טנומאת זבין עליו ושלשית מביאתו לידי קרפן וזה שראה ב' בה"ש ספק יום אחד הוא וטמא בשני ראיות או שני ימים רצופין וטמא נמי בתורת ימים ספק ב' ימים שאין רצופין הן וטהור מטנומאת ז אלא כבעל קרי בעלמא דלאו שתי ראיות ביום אחד איכא ולא ב' ימים רצופין איכא ספק שהן שלשה ימים רצופין דזב גמור הוא אף לקרפן כיצד שפא בה"ש הראשון פולו מן היום ובה"ש השני פולו מן הלילה ונמצא

יום אחד הפסק בינתיים וטהור או שניהם מן היום דהוי להו ב' ימים רצופין וכן אם שניהם מן הלילה הווי להו נמי ב' ימים רצופין או שמא אם הראשון מן הלילה והשני מן היום הווי להו נמי שתי ראיות ביום אחד וטמא ז בכל אלו ואין פאן קרבו או שמא שתיקה הראיות היו מקצתן ביום ומקצתן בלילה ויש פאן שלשה ימים רצופין וכן אם הראשונה מקצתה ביום ומקצתה בלילה והשניה פולה מן הלילה או הראשונה פולה מן היום והשניה מקצתה ביום ומקצתה בלילה הווי להו ג' ימים רצופין וטעון קרבו הילכך ספק אף לקרבו ומביא חטאת העוף הבאה על הספק ואין נאכלת דשמא לאו בר קרבו הוא ומליקת חוליו נבלה.

ראה אחת בה"ש ספק לטומאה שמא מקצתה ביום ומקצתה בלילה והיינו חומר ב' ימים וטמא שבועה או שמא פולה או מן היום או מן הלילה ואין פאן אלא אחת. עכ"ל רש"י ז"ל: והנה מ"ש רש"י ז"ל כיצד שמא בה"ש הראשון פולו מן היום ובה"ש השני פולו מן הלילה ונמצא יום אחד וכו'.

וכן מ"ש או שמא אם הראשון מן הלילה והשני מן היום הווי להו נמי שתי ראיות ביום אחד וטמא שבועה וכו'. אין פוננת רש"י ח"ו לומר שיש להסתפק שבה"ש של יום שבת יהיה נחשב יום ובה"ש של יום אחד בשבת יהי נחשב לילה וזהו דבר שאין השכל מקבלו שיהיה חילוק בין הימים שבה"ש של יום זה הוא יום ובה"ש של יום אחר יהיה לילה וטענות כזה לא יטעו בו אפילו התינוקות וכ"ש רש"י ז"ל ועוד דאי הכי גם מ"ש רש"י ז"ל וכן אם הראשונה מקצתה ביום ומקצתה בלילה והשניה פולה מן הלילה או הראשונה פולה מן היום וכו' עד"ז סובב הולך שיש להסתפק שבה"ש של יום שבת מחציתו יום ומחציתו לילה ובה"ש של יום אחד בשבת יהיה פולו לילה או בהפך שפול זה נראה כחוכא ואטלילה ח"ו.

אלא האמת יורה דרכו שמ"ש רש"י ז"ל כיצד שמא בה"ש הראשון פולו מן היום ובה"ש השני פולו מן הלילה לא קאי על בה"ש אלא קאי על הראיה (אלא שלא דקדק בלשונו) ור"ל שלא ראה כל בה"ש (דאי הכי תקשי ליה מה שהקשו התוס' על פירוש רשב"ם מההיא דפרק ד' מיתות ראה אחת מרובה וכו') אלא שעה מועטת בבה"ש של יום סבת ושעה מועטת בבה"ש של יום אחד בשבת ויש להסתפק בראיה ראשונה של יום שבת שהיתה פולה ביום שאותה שעה מועטת שראה בה היה עדין יום והשעה מועטת שראה בה ביום אחד בשבת בה"ש כפר נכנס הלילה של יום שני או שניהם היו מן היום או שניהם היו מן הלילה ומ"ש שמא בה"ש הראשון פולו מן היום ר"ל הראיה שראה בבה"ש הראשון היתה פולה ביום וכו' ויתפרשו היטב דברי רש"י ז"ל בסגנון זה מתחלתם ועד סופם ואין בהם נפתל ועקש זולת שלא דקדק כל כך בתחלת דבריו וסמוך על המבין.

ופירוש זה שפירשתי דברי רש"י ז"ל הוא הוא הפירוש ר"ת ז"ל שהביאו התוס' ז"ל. וזאת חובתנו וכך יפה לנו להליץ בעד רש"י ז"ל דלא לשווייה טועה ח"ו בטעות כזה שאינו טעות באיזה דין או איזה סברא שזה יכול להיות שאפילו הגאונים הר ראשונים ימצא טעות בדבריהם כי שגיאות מי יבין ולא היו מלאכים ממש אבל שישטעה טעות כזה שהוא במלי דעלמא שיהיה בה"ש של יום זה יום ובה"ש של היום שאחריו לילה זה לא יאמן כי יסופר שישטעה בו שום נברא בעולם וכ"ש רש"י ז"ל דכל רז לא אגיס ליה אלא ודאי שאמתות פוננת רש"י ז"ל הוא פדכת יבנא.

אבל רבותינו בעלי התוס' ז"ל לכבם לא כן ידמה ונהבינו דברי רש"י ז"ל כפשוטם שמ"ש רש"י ז"ל שמה בה"ש הראשון פולו מן היום וכו' הוא כפשוטם לגמרי וז"ל התוס' ז"ל ספק לטומאה ולקרבו.

פירש בקונט' דשמה בה"ש ראשון פולו מן היום ושני, פולו מן הלילה ול"נ דאין ראשון פולו מן היום שני נמי פולו מן היום ותו דאמר לקמן בשמעתין העושה מלאכה בשני בה"ש חייב חטאת ממ"נ ולפי' הקונ' הא איכא למימר שמה בה"ש דע"ש פולו יום ומוצאי שבת פולו לילה ולא יתחייב חטאת אלא אשם ומפרש רשב"ם ספק לטומאה ולקרבו שראה בה"ש במוצאי שבת ובה"ש דמוצאי יום שני דשמה בה"ש שנייהם פולו חן היום או פולו מן הלילה ומפסיק יום א' בנתיים ואין פאן טומאה או שמה חציו מן היום וחציו מן הלילה והוי רצופין וטמא טומאת ז' ומתחייב קרבן וקשה לפירושו חדא דשני ימים בה"ש משמע רצופין ועוד דלפי זה לא משפחת טומאת ז' בלא קרבן ולישנא משמע ספק טומאה לחוד ולקרבו לחוד ועוד קשה לר"י דאם מיירי כשראה כל בה"ש כמו העושה מלאכה שני בה"ש פדמפרש רשב"ם א"כ בראייה אחת חייב קרבן דהא בכ"ש הוי לכל הפחות חצי מיל דהוי אלף אמה דשיעור מיל הוי אלפים אמה כדפי' רש"י בפ' שני שיערי ואמר בפ' ד' מיתות ראה אחת מרובה כשילש שהיא כמגדיון לשילה שהם שני טבילות ושני סיפגיין הרי זה זב גמור ובתוספתא בריש מסכת זבין משמע היינו שיעור ק' אמה לכך מפרש ר"ת דמיירי שלא ראה כל בה"ש אלא שעה א' מועטת דבה"ש זה ושעה אחרת בבה"ש אחר ובכל שהוא שבין השמשות יש להסתפק שמה פולו מן היום או פולו מן הלילה או חציו יום וחציו לילה והשתא א"ש דספק לטומאה דשמה ראשון פולו מן היום והשני פולו מן הלילה ומפסיק יום בנתיים או שמה תרנויהו יום או תרנויהו לילה ואיכא ב' ימים רצופין וספק לקרבן שמה ראשון מן היום ומן הלילה והשני לילה או הראשון יום והשני חציו יום וחציו לילה ואיכא ג' רצופין והיא דהעושה מלאכה וכו' עכ"ל התוס'.

הרי דהתוס' ז"ל הבינו דברי רש"י ז"ל כפשוטם ככתבם וכלשונם. ואנא זעירא קייהיא קא חזינא הךא ותמיהא רבתי על התוס' ז"ל איך עלה במחשבתם אפילו במחשבה בעלמא לחשוב פזאת וליחס טעות פזה למאור הגולה רש"י ז"ל ולא עוד אלא שהקשו עליו מההיא דהעושה מלאכה בשני בה"ש וכו' וכתבו ולפי' הקו' הא איכא למי' שמה בה"ש דע"ש פולו יום וכו' פאלו דאי לאו האי קושטיא הנה קיום והעמדה לסברא זו ויכול להיות שבה"ש של יום זה יהיה פולו יום ובה"ש של היום שאחריו יהיה פולו לילה והלא דבר זה הוא נמנע והוא נגד הטבע כמחוש.

ועוד וכי קושטיא זו נעלמה מעיני רש"י ז"ל והלא בההיא דעשה מלאכה בשני בה"ש פירש"י ז"ל ממ"נ אי ליליא הוא חייב על של ערב שבת ושל מוצאי שבת אינו פלום ואי ימא הוא חייב על מוצאי שבת ואין של ע"ש פלום וכגון דעבד ליה כל בה"ש דליכא לספוקי להאי בתחלתו ולהאי בסופו עכ"ל.

ואי פדברי התוס' בהבנת דברי רש"י מה הועיל רש"י במאי דכתב וכגון דעבד ליה כל בה"ש דסוף סוף איכא לספוקי שמה בה"ש של ע"ש הנה יום ושל מוצאי שבת הנה לילה ולא יתחייב אלא אשם תלוי אלא ודאי דזהו דבר נמנע וליכא לספוקי ביה בשום אופן ולפי' הבנת התוס' בדברי רש"י הנה להם להקשות עליו קושטיא הסתירה שדברי רש"י סתרי אהדדי מכאן לשם פמוכן אלא מחונרתא פדכתיבנא שאין פוננת רש"י פאן לומר שיש להסתפק שמה בה"ש של יום זה הוא יום ובה"ש של היום שאחריו הוא לילה או בהפך אלא מ"ש דשמה בה"ש ראשון פולו מן

היום יכו' על זמן הראיה שהיא שפעה מועטת בבה"ש ראשון וכו' וכמש"ל והוא פירוש ר"ת בעצמו ואתה תחזוה פי דברי רש"י ודברי ר"ת במאזנים ישאו יחד וישון נופל על לשון אלא שרש"י ז"ל סתם בתחלת דבריו וסמך על המבין וכמש"ל ויכילנא למימר שהתוס' ז"ל הניחו לי מקום להתגדר בו ותל"מ: אמר רבב"ח א"ר יוחנן הלכה כר' יאודה לענין שבת והלכה כר' יוסי לענין תרומה בשלמא הלכה כר' יהודה לענין שבת לחומרא אבל לענין תרומה מאי היא אילימא לטבילה ספקא הוא אלא לאכילת תרומה דלא אכלי פהנים תרומה עד דשלים בה"ש דר' יוסי עכ"ל הש"ס (נ"ה ע"ב) ופירש רש"י ז"ל וז"ל בשלמא הלכה כר' יהודה לענין שבת לחומרא כלומר מדקאמר ר"י הלכה כר"י להכי והלכה כר"י להכי ש"מ מספקא ליה הילכך על פרכיה לחומרא בעי למיזל ובשלמא פי אמר הלכה כר"י לענין שבת איפא למימר לחומרא אמרה ובע"ש אמר שאם עשה בו מלאכה מביא אשם תלוי אבל במוצאי שבת לא עבדינו פנותיה למימרא דבה"ש דידיה ליליא הוא.

אילימא לטבילה. דס"ל דכהנים טובלים בדר' יהודה פדקאמר ר' יוסי והא לר' יוחנן דר' יהודה ספקא הוא מדלענין שבת קאי פנותיה לחומרא.

אלא לאכילה. וכו' מלתא דר' יוחנן לחומרא דלא תימא פי שלים בה"ש דר' יהודה ליליא הוא וניכול וממילא נמי לענין מוצאי שבת לא אמרינו כר' יהודה דנימא דר' יוסי ליליא הוא ושרי.

עכ"ל רש"י ז"ל. דברי רש"י הללו תמוהים בעיני הרבה מ"ש לחומרא אמרה ובע"ש אמר שאם עשה בו מלאכה מביא אשם תלוי דמי הכריחו לרש"י לומר שהחומרא הוא לענין שמביא אשם תלוי ולא פירש בפשיטות שהחומרא היא שאסור לעשות בו מלאכה שהוא לר' יהודה ספק יום ספק לילה ולר' יוסי בה"ש דר' יהודה הוא יום גמור ומותר לעשות בו מלאכה לכתחלה ולמה הלך לדרך רחוק לענין אשם תלוי ולא עוד אלא שמה שפירש דהחומרא היא לענין שמביא אשם תלוי הוא מלתא דתמיה טובא פינן שר' יוחנן הוא מסופק אם הלכה כר' יהודה או כר' יוסי ולכך הולך לחומרא בע"ש כר' יהודה היא יביא אשם תלוי אם עשה מלאכה בבה"ש דר' יהודה דהא לצד שנאמר שהלכה כר' יוסי שבה"ש של ר' יהודה הוא יום גמור ומותר לעשות בו מלאכה לכתחלה היא יביא אשם תלוי על שעשה בו מלאכה דהוי מביא חולין לעזרה.

ועוד שזה הוא הלכתא למשיחא ואדם זה שעשה מלאכה בבה"ש דר' יהודה מה שיש לעשות הוא שיקתוב על פנקסו שעשה בו מלאכה ולכשיבנה בית המקדש יתבררו הספקות ואם יתברר שבה"ש של ר' יהודה הוא יום גמור כר' יוסי פטור מכלום ואם יתברר שהוא לילה יביא חטאת לא אשם תלוי.

ולדידי אנא זעירא קושיא זו על רש"י היא קושיא גדולה וצע"ג לישיבה. ומ"ש אבל במוצאי שבתו לא עבדינו פנותיה למימרא דבה"ש דידיה ליליא הוא מ"ש דבה"ש דידיה נ"ל שהוא ט"ס וצ"ל למימרא דבה"ש דר' יוסי ליליא הוא או פירוש דבה"ש דידיה ר"ל אחר דשלים בה"ש דידיה ודו"ק: תוספות הקשה הר"ר פורת דבשבת גופיה הנה מצי למנקט הלכה כר' יהודה בע"ש וכו' יוסי במוצאי שבת וכן לענין תרומה הו"מ למימר הלכה כר' יהודה לענין טבילה וכו' יוסי לענין אכילה ונראה לר"י דניחא ליה לאשמועינו רבותא דאפילו בשבת דחמיר מקיל ר' יוסי ושרי לעשות מלאכה בבה"ש דר' יהודה ואפילו בתרומה דקיל משבת או בתרומה דרבנן מחמיר ר' יוסי דלא אכלי פהנים עד דשלים בה"ש דידיה עכ"ל.

ונכתב מהרש"א ונ"ל דקשה וכו' לאשמועינן רבותא עכ"ל וה"ה דהנה מצי למנקט בהקפד לרבנותא דר' יהודה דאפילו בשבת דחמיר מקיל ר' יהודה במ"ש ונאפילו בתרומה דקיל מחמיר ר' יהודה.

לענין טבילה ולא טביל בבה"ש דר"י וק"ל עכ"ל מהרש"א ונ"ל: וראיתי בספר אחד הנק' לנית חן ואור יקרות והוא חיבור על סדר הפרשיות ונדרכו בקדש להביא איזה סוגיא מעין הפרשה ולפלפל בה פיד ה' הטובה עליו ובסדר יתרו כ' על דברי מהרש"א הנז' ונ"ל.

אציגה נא פאן דבור תוספות מענין שבת שכוננתי ת"ל אמת לאמתו והוא ה"ה נעלם מעין הבדולח מהרש"א ונ"ל בפרק במה מדליקין דף ל"ה ע"ב בתוס' ד"ה הקשה הר"ר פורת כו' פתב מהרש"א וה"ה דהנה מצי למנקט בהקפד כו' עכ"ל מהרש"א ולא דק בזה דלפי שטתו דסבר כמו שיש קולא לר' יוסי בע"ש שמאחר הפנסת שבת פן יש קולא לר' יהודה במוצאי שבת שמקדים יציאתו ואין דעתי נוחה בזה דא"כ לא שייך קולא וחומרא לשום א' מהם דהא לפי דעתו זמן שבת שנה לשניהם אלא שמחולקים בזמן שבת אימתי מתחיל ואימתי גומר שנה מקדים הכנסתו ויציאתו וזה מאחר הכנסתו ויציאתו וא"כ מאי קולא וחומרא איכא ביניהם פיון דשיעור שבת שנוה לשניהם אלא שנה מקדים זמן של שבת וזה מאחר אבל נ"ל פשוט דהא דר' יהודה מחמיר בשבת מר' יוסי הוא בזה דלר' יוסי זמן בה"ש רק פהרף עין נמצא זמן איסור שבת אינו רק מעת, לעת ונהרף עין של בה"ש אבל ר' יהודה מאריך יותר זמן איסור שבת דלדידיה בה"ש הוא כל זמן שהכסוף התחתון ולא הכסוף העליון דפליגי בזה בדרף שלפני זה חד אמר שהוא שיעור ג' רבעי מיל וחד אמר שהוא תרי תלתי מיל נמצא זמן איסור שבת הוא מעת לעת ובה"ש שהוא או ג' רבעי מיל או תרי תלתי מיל הרי ר' יהודה מאריך זמן איסור שבת יותר מר' יוסי לזה נדאי לענין שבת ר' יהודה לחומרא ור' יוסי לקולא וא"כ אי אפשר לומר לענין שבת להקפד אליבא דר' יהודה פי אם לאשמועינן לר' יוסי דאף דשבת הוא חמור מקיל ר' יוסי ומקצר זמן איסור שבת ואמר דבה"ש אינו רק פהרף עין ולא סבר כר' יוסי דבה"ש הוא שיעור גדול פן הוא ברור פשט התוספות וסרה מהם קושיות מהרש"א.

עכ"ל הספר הנז'. ועיינתי בדברים הללו ונגעתי הרבה להבין דבריו ולא מצאתי בהם שום הבנה דאפילו נימא פדבריו דר' יוסי מקצר זמן השבת ור' יהודה מאריך אותו סוגיא דשמעתא הכי רהטא דר' יהודה לענין שבת יש לו קולא במוצאי שבת וסגנון הדברים כף הוא דר' יהודה מחמיר בע"ש ומקיל במוצאי שבת מחמיר בע"ש שעושה בו בה"ש ארוך ד"מ חצי שעה קודם צ"ה ואותו בה"ש לסברת ר' יהודה אסור לעשות בו מלאכה לפי שהוא ספק יום ספק לילה ואם עשה בו מלאכה חייב אשם תלוי (אם ה"ה בהמ"ק בנוי) ומחמיר ג"כ בבה"ש דר' יוסי שהוא פהרף עין שהוא ד"מ חצי רגע ובה"ש דר' יוסי הוא בטר דשלים בה"ש דר' יהודה ור' יהודה ס"ל דאותו בה"ש דר' יוסי ס"ל לדידיה שהוא נדאי לילה ואם עשה בו מלאכה חייב חטאת קבועה.

ומקיל ר' יהודה במוצאי שבת בבה"ש ש'לו שהוא חצי שעה ד"מ קודם צ"ה שאין חייב עליו פי אם אשם תלוי ולא חטאת מפני שהוא ס' יום ס' לילה ומקיל ג"ך בבה"ש דר' יוסי ור' יהודה ס"ל דבה"ש דר' יוסי הוא נדאי לילה ומותר לעשות מלאכה לכתחלה.

הרי לך דר' יהודה מחמיר בע"ש ומקיל במוצאי. ור' יוסי הוא בהקפד מקיל בע"ש ומחמיר במוצאי מקיל בערב שבת דס"ל דבה"ש דר' יהודה הוא יום גמור ומותר לעשות בו מלאכה לכתחלה ומקיל ג"ך בבה"ש דדידיה דהוא בטר דשלים דר' יהודה וס"ל דהוא ספק יום ס' לילה ואינו חייב חטאת אלא אשם תלוי.

ומחמיר במוצאי שבת דס"ל דבה"ש דר' יהודה הוא יום גמור ואם עשה בו מלאכה חייב תטאת ומחמיר ג"ך בבה"ש דידיה דהוא בבתר דשלים דר' יהודה וס"ל לשהוא ס' יום ס' לילה ואם עשה בו מלאכה חייב אשם תלוי.

ולענין תרומה מחמיר ר' יהודה לענין טבילה ומקיל לענין אכילת תרומה מחמיר לענין טבילה בבה"ש דידיה שהוא ד"מ חצי שעה קודם צ"ה וס"ל דאינו יכול לטבול בו מפני שהוא ס' יום ס' לילה וטבילה ביום בענין ומקיל באכילת תרומה בבה"ש דר' יוסי דהוא בבתר דשלים דר' יהודה וס"ל דיכול לאכול בו תרומה מפני שהוא ודאי לילה ור' יוסי הוא להפך מקיל בטבילה ומחמיר באכילה מקיל בטבילה דס"ל דיכול לטבול בבה"ש דר' יהודה דלדידיה הוא יום גמור ומחמיר באכילה דס"ל דאינו יכול לאכול תרומה בבה"ש דידיה (דר' יוסי) משום דלדידיה הוא ס' יום ס' לילה.

והר"ר פורת הקשה דר' יוחנן הוה מצי למנקט פולה מלתא בשבת ולימא הלכה כר' יהודה בע"ש דבה"ש ש"ל אסור לעשות בו מלאכה לאפוקי ר' יוסי דס"ל דבה"ש דר' יהודה הוא יום גמור ונהלכה כר' יוסי במוצאי שבת דבה"ש ש"ל ר' יוסי אסור לעשות בו מלאכה לאפוקי ר' יהודה דס"ל שהוא לילה גמור וכן לענין תרומה וכו' ותיקצו התוס' דר' יוחנן ניחא ליה לאשמעינן רבותא דאפילו בשבת דחמיר מקיל ר' יוסי ושרי לעשות מלאכה בבה"ש דר' יהודה דס"ל דהוא יום גמור ואפילו בתרומה דקיל מחמיר ר' יוסי שאינו יכול לאכול תרומה בבה"ש דידיה לפי שהוא ס' יום ס' לילה לאפוקי דר' יהודה דס"ל דבה"ש דר' יוסי הוא ודאי לילה ונהרב מהרש"א ז"ל פתב דהתוס' הו"מ למימר דר' יוחנן נקיט מלתייה בסגנון זה ולא נקט פולה מלתא בשבת או פולה מלתא בתרומה לאשמעינן רבותא לר' יהודה דאפילו בשבת דחמיר מקיל ר' יהודה וס"ל דמותר לעשות מלאכה לכתחלה בבה"ש דר' יוסי לפי דלדידיה הוא ודאי לילה ואפילו בתרומה דקיל מחמיר ר' יהודה לענין טבילה דלא מצי טביל בבה"ש דר' יהודה לפי דלדידיה הוא ס' יום ס' לילה לאפוקי ר' יוסי דס"ל דבה"ש דר' יהודה הוא ודאי יום ומצי טביל.

וא"כ אחר האמת והצדק הנה מה נשאר להרב בעל ספר לניח חן ואור יקרות להתלונן על הרב מהרש"א ז"ל ולומר שהוא נתפונן בדברי התוס' אמת לאמתו ושנעלם מהרב מהרש"א פוננתם וקלא הדברים הם פשוטים לכל מי שיעיין בסוגיא הנז', והדברים בעצמם שכתב הרב הנז' לכאורה הם מגומגמים דמהו זה שכתב שר' יהודה מאריך זמן השבת יותר מר' יוסי שהרי מה שהאריך אותו בע"ש קצר אותו במוצאי שבת ונחשיב בה"ש דידיה ס' יום ס' לילה ואלו ר' יוסי חשיב ליה יום ודאי הרי שבמוצאי שבת ר' יהודה מקצר ור' יוסי מאריך ואף אי יהיבנא ליה דיליה מה ענין זה לדברי מהרש"א מי לא מודית לי שגם ר' יהודה הוא מקיל במוצאי שבת וס"ל שמוותר לעשות מלאכה בבה"ש ש"ל ר' יוסי לפי דלדידיה הוא ודאי לילה.

סוף דבר שדברי הרב הנז' שגבו ממני ולא יכולתי להולמם: תוס' ד"ה ור' יוסי. וז"ל ור' יוסי אומר בה"ש פהרף עין.

פירוש רשב"א דאין להסתפק בו אלא פשהוא פהרף עין ולא בזמן גדול כמו שמסתפק בו ת"ק אבל אין לפרש ר' יוסי אין מסתפק בבה"ש פלל ונהכי קאמר פהרף עין אני מפיר ובקי בו מתי זה נכנס וזה יוצא ויודע אני מתי הוא יום ומתי הוא לילה דהא בתוספתא דמס' זבים בפ"ק קתני וכן הנה ר' יוסי אימר ראה אחת בה"ש נאחת ודאי ספק לטומאה ולקרוב פירוש שראה במוצאי שבת בה"ש וביום שני ראה ביום ס' לטומאה דשמא בה"ש פולו מן היום והוי יום מפסיק וטהור או

שָׁמָא פְּלוּ מִן הַלֵּילָה וְהוּוּ שְׁנֵי יָמִים רְצוּפִים וְטָמֵא וְשָׁמָא מִן הַיּוֹם וּמִן הַלֵּילָה וְאִפְּא ג' יָמִים רְצוּפִין וְחִיב קָרְבַּן אֶלְמָא דר' יוֹסִי גַּמִּי מְסַפֵּק לָהּ בְּהֵוֵא פְּהֵרָף עֵינָן.

עכ"ל התוס': נראה לי איש צעיר דבִּלְאוּ רְאֵיתָ הַתּוֹס' מֵהֵיכָּא דְתוֹסְפֵתָא דמס' זְבִים סוֹגְיָא דְשִׁמְעֵתָא דְהֵכָא בּמס' שַׁבַּת הֵכִי רְהֵטָא דְגַם ר' יוֹסִי אֵית לָהּ שְׁיֵישׁ זְמַן בְּיוֹם שְׁהוּא סָפֵק יוֹם סָפֵק לֵילָה וּמִשְׁנֵתִינוּ תּוֹכִיחַ דְקִתְנֵי סָפֵק חֲשֵׁכָה סָפֵק אֵינָה חֲשֵׁכָה אֵין מְעַשְׂרִין אֶת הַנּוֹדָאֵי וְאֵין מְטַבְּלִין אֶת הַפְּלִים וְאֵין מְדַלִּיקִין אֶת הַנְּרוֹת אַבְּל מְעַשְׂרִין אֶת הַדְּמָאֵי וּמְעַרְבִין וְטוֹמְנִין אֶת הַחֲמִין וּמִשְׁנָה זֹה הֵיא שְׁנוּיָה אֶלְיָפָא דכ"ע וְלֹא מְצִינוּ מִי שְׁיִחְלֹק עֲלֶיהָ וְאֵי אִמְרַת דר' יוֹסִי לֵית לָהּ דְאֵית זְמַן בְּיוֹם שְׁיֵישׁ לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ אִם הוּא יוֹם אוֹ לֵילָה הֵיכִי מִתּוֹקְמָה הֵיא מִתְנִיתִין אֶלְיָבִיָּה דְלֵית לָהּ כָּלֵל שְׁיֵישׁ בְּעוֹלָם זְמַן שְׁהוּא סָפֵק חֲשֵׁכָה סָפֵק אֵינָה חֲשֵׁכָה אֵין מְעַשְׂרִין אֶת הַנּוֹדָאֵי וְטַבְּלֵית כְּלִים וְהַדְּלֵקַת הַנְּרוֹת לְמַעַשְׂרֵי דְמָאֵי וְעִירוּבִין וְהַטְּמַנַּת חֲמִין אֶלְא כָּל אִפְיָא שְׁוִין וּבְחֻצְיוֹ הֵרָאשׁוֹן שֶׁל הַרְּף עֵין שְׁהוּא נְדָאֵי יוֹם מוֹתֵר לְעֲשׂוֹת כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים וּבְחֻצְיוֹ הַשְּׁנֵי שְׁהוּא נְדָאֵי לֵילָה אֲסוּר לְעֲשׂוֹת כְּלוּם.

ועוד דדברי הברייטא פן מוכיחין שְׁכָל הַתְּנָאִים ס"ל שְׁיֵישׁ זְמַן בְּיוֹם שְׁהוּא סָפֵק יוֹם סָפֵק לֵילָה דְקִתְנֵי הַבְּרִייתָא ת"ר בה"ש סָפֵק מִן הַיּוֹם ס' מִן הַלֵּילָה וְכו' וְעֵלָה קִתְנֵי וְאֵיזְהוּ בַּה"ש כְּלוּמַר אֵיזְהוּ בַּה"ש שְׁאִמְרֵנוּ שְׁהוּא ס' יוֹם ס' לֵילָה וְת"ק פִּירֵשׁ שְׁבַה"ש הוּא מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה כָּל זְמַן וְכו' וְר' נַחֲמִיָּה פִּירֵשׁ שְׁבַה"ש הוּא פְּדִי שְׁיִחְלֹף אָדָם חֲצִי מִיַּל וְר' יוֹסִי פִּירֵשׁ שְׁבַה"ש הוּא פְּהֵרָף עֵין זֶה נִכְנָס וְזֶה יוֹצֵא וְאֵי אֶפְשָׁר לְעַמּוּד עֲלֵיו הֵרִי לְפָנֶיהָ שְׁגַם ר' יוֹסִי ס"ל שְׁיֵישׁ בַּה"ש בְּעוֹלָם שְׁהוּא סָפֵק יוֹם סָפֵק לֵילָה סָפֵק מִן הַיּוֹם וּמִן הַלֵּילָה וְשִׁיעוּרוֹ הוּא פְּהֵרָף עֵין וְאוֹתוֹ הַרְּף עֵין יֵשׁ בּוֹ הַשְּׁלֵשָׁה סָפֵקוֹת שְׁאִמְרָה הַבְּרִייתָא ס' מִן הַיּוֹם וּמִן הַלֵּילָה סָפֵק כְּלוּמַר מִן הַיּוֹם סָפֵק כְּלוּמַר מִן הַלֵּילָה א"כ סוֹגְיָא זֹה מוֹכַחַת שְׁגַם ר' יוֹסִי ס"ל שְׁיֵישׁ זְמַן בְּיוֹם שְׁהוּא ס' יוֹם ס' לֵילָה ס' מִן הַיּוֹם וּמִן הַלֵּילָה וְלֹא הוּוּ צְרִיכִים הַתּוֹס' לְהֵבִיא מֵהֵיכָּא דמס' זְבִים.

הוּ אֵמַת דְמִשְׁנֵתִינוּ דְשִׁלְשָׁה דְבָרִים צְרִיף אָדָם וְכו' אֶפִּילוּ אַחַר הָאֵמַת שר' יוֹסִי אֵית לָהּ שְׁיֵישׁ זְמַן בְּיוֹם שְׁהוּא ס' יוֹם וְכו' וְהוּא נִקְרָא בַּה"ש מִשְׁנָה זֹה אֶלְיָבִיָּה לְכַאוּרָה הֵיא קִשָּׁה כִּינּוּ דר' יוֹסִי ס"ל דְזְמַן בַּה"ש הוּא פְּהֵרָף עֵין דְנוֹקָא וְא"א לְעַמּוּד עֲלֵיו א"כ מֵהוּ זֶה דְקִאֲמַר הַמִּשְׁנָה שְׁבַה"ש אֵין מְעַשְׂרִין אֶת הַנּוֹדָאֵי וְכו' אַבְּל מְעַשְׂרִין אֶת הַדְּמָאֵי וְכו' דְעַד שְׁיִנְיָף יָדוּ לְעֲשׂוֹת הַמְּעַשְׂרֵי וְלְהַטְבִּיל הַפְּלִים וְלְהַטְמִין אֶת הַחֲמִין וְכו' יַעֲבֹר הַהַרְּף עֵין וְהֵנָּה אֵינְנוּ וְנִמְצָא שְׁלֵא עֲשָׂה כְּלוּם אַבְּל כַּד דְיִיקִינּוּ לָאוּ קִוְשִׁיא הֵיא דְהַמִּשְׁנָה דִּינָא קִאֲמַרָה שְׁבַה"ש מִן הַדִּין הַגְּמוּר אֵין מְעַשְׂרִין אֶת הַנּוֹדָאֵי וְכו' אַבְּל מְעַשְׂרִין אֶת הַדְּמָאֵי וְכו' אַבְּלֵהִיכָא דְאֶפְשָׁר כְּלוּמַר אֲנִי מִתִּיר לָהּ בְּבַה"ש לְעַשְׂרֵי אֶת הַדְּמָאֵי וְלְעַרְבֵי וְלְהַטְמִין אֶת הַחֲמִין אִם הֵנָּה אֶפְשָׁר אַבְּל לֹא יוֹעִיל לָהּ הִתֵּר זֶה מְפָנִי שְׁהִזְמַן הוּא קִצֵּר מְאֹד שְׁהוּא פְּהֵרָף עֵין אַבְּל אִם הֵנָּה אֶפְשָׁר הוּא מוֹתֵר גְּמוּר.

וכיוצא בזה מצינו במס' גטין דף מ"ה ע"א בְּהָא בְּעֵיא דְמִי שְׁחֻצְיוֹ עֶבֶד וְחֻצְיוֹ ב"ח שְׁקַדְשׁ בַּת חוּרִין מֵהוּ וְקִאֲמַר הַש"ס ת"ש הַמִּית מִי שְׁחֻצְיוֹ עֶבֶד וְחֻצְיוֹ ב"ח נוֹתֵן חֲצִי קָנָס לְרַבּוֹ וְחֻצֵי כְּפוֹר לְיוֹרְשָׁיו וְאֵי אִמְרַת קִידוּשִׁיו לָאוּ קִידוּשִׁין יוֹרְשִׁין מִנָּא לָהּ וְאִסִּיק הַש"ס לְדַחוּת פְּשוּט זֶה אֶלְא אִמַר רְבָא רְאוּי לְטוּל וְאֵין לוֹ כְּלוּמַר לְעוֹלָם אִמָּא לָהּ דְקִידוּשִׁיו לָאוּ קִידוּשִׁין וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים וְמָאֵי דְקִאֲמַרָה הַבְּרִייתָא שְׁיִתְּנוּ חֲצִי כְּפוֹר לְיוֹרְשָׁיו דִּינָא דְנוֹקָא קִאֲמַר שְׁמֵן הֵרָאוּי הוּא מַה"ד שְׁיִטְלוּ יוֹרְשִׁיו חֲצִי כְּפוֹר אִם הֵיוּ לוֹ יוֹרְשִׁים אַבְּל זֶה אֵין לוֹ יוֹרְשִׁים שְׁאֶפִּילוּ הֵנָּה מְקַדְשׁ בַּת חוּרִין וּמוֹלִיד

ממנה בנים אינם מתייחסים אחריו ונהרי התם דהברייתא קא פסיק ותני שיתנו חצי כופר ליורשיו ורבא אפקה מפשטה לגמרי ופירש דכוננת הברייתא דדינא דוקא קאמר שראוי ליתנו ליורשיו אם היו לו אבל זה שאין לו יורשים ולא שינה שיהיו לו אין לו דין זה אף אנו נמי נימא דלסברת ר' יוסי דבה"ש הוא הנה עין דוקא תתפרש משנתנו דדינא דוקא קאמר אם היה אפטר.

ובהיה ראיה שהביאו התוס' מההיא דמס' גבים ויכלנא למשדי בה נרנא דלעולם אימא לה דר' יוסי ס"ל דלית זמן ביום שהוא ספק יום ספק לילה אלא ודאי יום ודאי לילה ואפי"ה באותו הנה עין שהוא בה"ש לר' יוסי פיון שהוא זמן קצר כ"ש שא"א לעמוד עליו אית ביה השלשה ספקות ספק שהראיה היתה בתחלתו שהוא ודאי יום ונהרי יום מפסיק ספק שהיתה בסופו שהוא ודאי לילה ונהרי הם שני ימים רצופים ספק שהראיה היתה בכל הנה עין שתחלתו ודאי יום וסופו ודאי לילה ונהרי שלשה ימים רצופים ודו"ק: מסכת פתובות (דף ב') תוספת בד"ה בתולה וז"ל וקא דלא תנו בפ"ק דקידושין העבד עברי אע"פ דכתיב בקרא פי תקנה עבד עברי משום דא"כ הו"ל למתני העבד העברי שאינו דבוק ואין דרוך וכו' עכ"ל.

לכאורה דכוננת התוס' במ"ש שאינו דבוק היא דאי הנה תני העבד עברי הנה משמע דבוק העבד של עברי ולפיכך צריך להוסיף ה' על עברי ולכתוב העברי דלהוי משמעותו העבד שהוא עברי כפי האמת.

וכן ראיתי להרב מהרש"א ז"ל שפירש כן וז"ל ר"ל דבוק עבד של עברי אלא אינו דבוק דהיינו עבד שהוא עברי ואלו הנה פתוב העבד עברי הנה משמע דבוק ונהו הנצרך להוסיף עוד ה' העברי דלישתמע אינו דבוק ואין דרוך וכו' עכ"ל.

ולענ"ד דברים אלו לא יתכן לאומרם בשום אופן ואין להם קיום בעולם ומעולם לא ראינו ולא שמענו שיהיה דרוך הלשון כן לא בלשון מקרא ולא בלשון חכמים ולא בלשון ב"א הנוכל לומר על עבד של ראובן העבד ראובן או על כסף שמעון הכסף שמעון או על בית לוי הבית לוי.

ואדרבא עבד עברי שכתב התנא יש לטעות ולפרשו דבוק עבד של עברי שעבד עברי סובל שני פירושים עבד שהוא עברי או עבד של עברי וכמ"ש רש"י בפירושו על החומש אלא דהתנא לא חש ונקט לשון המקרא וכמו שיתפרש לשון.

המקרא יתפרש לשונו וליכא למטעי שפכר ידוע הדין שדבר הפתוב בעבד שהוא עברי. אבל העבד עברי אין לו שום משמעות פי אם עבד שהוא עברי.

לכן נלע"ד דמטעמא אחרנא פתבו התוס' שהיה צריך התנא להוסיף ה' גם על עברי ולכתוב העבד העברי והוא שבכל דבר שיש בו שני חלקים כמו הקא עבד ועברי אם יוסיף ה' על החלק הראשון שהוא עבד ולכתוב העבד היה צריך להוסיף ה' גם על החלק השני שהוא עברי ולכתוב העברי שכן דרוך הלשון הן בלשון המקרא הן בלשון חכמים הן בלשון ב"א והקא בעבד עברי מצינו מקרא מפורש בפרשת וישב בא אלי העבד העברי אשר הבאת לנו.

וכמו הפכש האחד. הפכש השני.

הפתם הטוב. ביום השני.

ביום השלישי. (בהיום השני בהיום השלישי) המלך הטוב.

המלך החכם שפוטבים על שהע"ה וכאלה רבות ומשום זה פתבו התוס' דאי הנה התנא פותב העבד בה"א הידיעה משום דקאי אקרא הנה צריף להוסיף ה"א הידיעה גם בחלק השני שהוא עברי ולכתוב העברי שפן הוא דרף הלשון.

ומ"ש התוס' שאינו דבוק לאו למימרא שאי הנה פותב העבד עברי הנה משתמע דבוק העבד של עברי שנה לא יתכן וכמ"ש אלא הפנונה היא פאלו במקום הנה מודיעים לנו התוס' קושט דברי אמת שפנונת נותנתורה באמרו כי תקנה עבד עברי אינו דבוק שהוא עבד של עברי אלא אינו דבוק והפנונה היא עבד שהוא עברי.

ואם היתה פנונת הפתוב בעבד עברי עבד של עברי אז לא הנה יכול התנא לומר העבד עברי בקושטיתם משום דהעבד עברי אין משמעותו אלא העבד שהוא עברי וכ"ש שלא הנה יכול לכתוב העברי שאז הוא בגלוי העבד שהוא עברי הפך הפנונה.

אבל השתא שפנונת הפתוב בעבד עברי היא עבד שהוא עברי תבא הקושטית דלכתוב העבד עברי שמשמעותו הוא העבד שהוא עברי כפי פנונת הפתוב וע"ז תירצו שאם הנה מוסיף ה"א הידיעה על עבד ולכתוב העבד הנה צריף להוסיף ה"א הידיעה גם על עברי ויכתוב העברי שפן דרף הלשון.

ובחזון בדברים הללו ותמצאם שהם פנים ואמתיים והרב מהרש"א ז"ל אחר המ"ר לא דק כל הצורך בדברי התוס' ודו"ק: (ד' ז' ע"ב) בתוספות ד"ה שצאמר וז"ל ובמסכת פלה דמיימי קרא דניברכו את רבקה איפא למימר דהתם ברפת אירוסין והקא ברפת נישואין ויש ללמוד משם שיש לברך ברפת אירוסין לאשה המתקדשת ע"י שליח שהרי אליעזר שליח הנה ונראה דאסמכתא בעלמא היא דעשרה לא משתמע מהתם ולא איירי פשטיה דקרא בברפת אירוסין עכ"ל.

וכונתם פשוטה דאחר שכתבו דיש ללמוד מהתם שיש לברך ברפת אירוסין לאשה המתקדשת ע"י שוב חזרו מדבריהם וכתבו ונראה דאסמכתא בעלמא היא וכו' ולא איירי פשטיה דקרא וכו' פלומר ואין ללמוד משם לברך ברפת אירוסין לאשה המתקדשת ע"י ש ונה פשוט וברור בכונתם.

וא"כ יש לתמוה על מהרש"א ז"ל שכתב על דברי התוס' הללו וז"ל וכ"כ הרמב"ם והטור אה"ע סי' ל"ד דשליח מברך וכתב הב"י שלמדו לומר פן מדסתם והני מברכין ברפת אירוסין וכו' ע"ש ובחנם דחק ונעלם ממנו דברי התוס' דמוכח ממס' פלה וק"ל.

עכ"ל הרב מהרש"א ז"ל. ואחר המחילה מכביד תורתו הוא שנעלם ממנו פירוש דברי התוס' ובחנם השיג על הרב"י ז"ל וכתב שנעלם ממנו דברי התוס' שהתו' סתרו הראיה שהביאו מההיא דמסכת פלה ודו"ק.

שוב ראיתי בפסקי תוספות שכתבו וז"ל ברפת אירוסין לאשה המתקדשת על ידי שליח יש לספק בו עכ"ל. הרי כמ"ש שהראיה שהביאו היא אין ולא ונעלם זה מהרב מהרש"א ז"ל ודו"ק: (דר ס"ד ע"ב) ונותן לה חצי קב קטנית אלו יין לא קתני מסייעא ליה לר"א דאמר ר"א אין פוסקין יינות לאשה וכו' דרש ר"י איש פפר גביריא ואמרי לה איש גבור חיל מנין שאין פוסקין יינות לאשה שצאמר ותקם חנה אחרי אכלה בשילה ואחרי שתה ולא שתת אלא מעתה אכלה ולא אכל ה"נ אנו מדשני קרא בדיבוריה קאמרינו מפידי בגנה קא עסיק ואתי מ"ט שני ש"מ שתה ולא שמת.

ונכתבו התוס'. אחרי אכלה כמו אחרי אכלה מפיק ה' משמע ואע"פ שלא אכלה פדכתוב ותבכה ולא תאכל מ"מ אית לן למדרש הכי ותקם חנה אחרי שעת אכילתה שהי"ל לאכול ואחרי שתה אלקנה וביתו חוץ ממנה שלא הנה לה לשותות ולכה ויחשבה עלי לשכורה עכ"ל.

ונכתב הרב מהרש"א ו"ל וז"ל. ולכה ויחשבה עלי לשכורה עכ"ל דאי לאו שאחרי שטת אכילה התפללה לא הנה חושבה לשכורה אבל קרא אשמועינו דהנה אחר זמן אכילה ושתייה ואין דרך להתפלל אז ולכה חשב שאכלה ושתת והיתה לשכורה ועוד נראה דנדאי אלו אכלה ושתת אפשר שהיו פניה צהובים וחשב על ידי זה שהיתה שכורה אבל כיון שלא אכלה ושתת כלום במה ראה לחושבה שכורה אי לאו שהיתה אחר זמן אכילה ושתייה שאין דרך להתפלל אז ודו"ק עכ"ל.

ואחר המח"ר מכוון תורתו, הנפלאה הביא לחמו ממרחק ונכנס בדוחקים והבין שמ"ש התוס' ולכה ויחשבה עלי לשכורה דקאי אשלבני פניו אמאי דכתבו מקודם מ"מ אית לן למדרש הכי ותקם חנה אחרי שעת אכילתה ואינו כן דלא קאי אלא אשלבניו אדסמיה ליה שכתבו חוץ ממנה שלא הנה לה לשותות וע"ז כתבו ולכה ויחשבה עלי לשכורה וכוונתם פשוטה דאתו לחזק ראית הש"ס מן הכתוב הנה שאון פוסקין יינות לאשה דלאו אורח ארעא שהאשה תשתה יין ולכה עלי גנה אותה בחשבו ששתת יין עד שנשתפרה ומפני זה רק שפתייה נעות וגו' ואם באמת שהאשה יכולה לשותות יין כמו האיש מה גנות היא זו כיון שי"ל רשות לשותות אין להתלונן עליה לשנשפתרה שכן הוא הדרך פשהאדם יושב בסעודתו ואוכל ושותה יין לפעמים משתפר לאנסו אלא נדאי שלא הנה לה לשותות והיא ששתתלפי מחשבת עלי עשתה שלא כהוגן ולפיכה גנה אותה בשכרות ובזה מדוקדקים דברי התוס' שלא הנה לה לשותות ולכה וכו' ודו"ק: שם.

א"ר אבהו א"ר יוחנן מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים סאתים יין לצידי קדחה מערב שבת לערב שבת אמרה להם כף תפסקו לבנותיכם תנא שומרת יכם היתה ולא ענו אחריה אמן.

ובדף ס"ו ע"ב. מעשה בבתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים ארבע מאות זהובים לקופה של בשמים לבו ביום אמרה להם כף תפסקו לבנותיכם וענו אחריה אמן.

ופירש"י שפסקו לה חכמים שמת בעלה ובאת לב"ד לפסוק לה צרכיה מנכסיו. והתוס' כתבו וז"ל.

וענו אחריה אמן למעלה לא ענו אחריה שלא הנה בעלה חי אבל פאן שהיה חי ענו אחריה אמן ובעלה הטיל על חכמים שיפסקו לה עכ"ל. הרי שרש"י והתוס' חולקים במציאות שרש"י כתב שמת בעלה והתוס' כתבו שהיה חי.

ונדחקתי בדברי התוס' הללו שנראה מדבריהם דפשיטא להו שהיה בעלה חי ומהיכא פשיטא להו דבשלמא במעשה הראשון שכתבו בפשיטות שלא הנה בעלה חי הוא ש"ס ערוף תנא שומרת יכם היתה אלא הכא דפשיטא להו שהיה חי מנא להו ואפשר שט"ס נפל בספרים ובמקום אבל פאן שהיה חי צ"ל אבל פאן הנה חי וזהו שחידשו התוס' לעשות חילוק בין ההיא דהכא להיא דלעיל דלמה בהיא דלעיל לא ענו והיא דהכא ענו ותירצו שנוכל לומר שהיה חי בעלה ולכה ענו.

ולפי פירוש רש"י שגם בהאי דהכא פירש שמת בעלה נ"ל לתרץ שדוקא בהיא דלעיל נמנעו מלענות אחריה אמן לפי שהיתה שומרת יכם והוא שלא כפי חק הטבע דרובא דעלמא מניחים בנים אחריהם וכמו שמתפללים דיני החליצה יה"ר שלא תבאנה בנות ישראל לידי כף ולפיכה

אף שבת נקדימון לא נתפוננה לקלל לחכמים שיהיו בנותיהם שומרות יבם וקללתה היתה לפי שנתראה לה שמה שפסקו לה הנה דבר מועט וקללה אותם שפך פסקו בעלי בנותיהם לבנותיהם ועודם הבעלים בחיים וכמ"ש בפ' מציאת האשה פסקה להכניס לו אלף דינר הוא פוסק פנגדון ט"ו מנה וכו' החתן מקבל עליו עשרה דינרים לקנפה וכו' והנה מן הראוי שיענו אחריה אמן לפי שמה שפסקו לה סאתיים יין לציקי קדרה מע"ש לע"ש הנה דבר גדול מ"מ לפי שהיתה שומרת יבם הקפידו שלא לענות אמן שחששו פן יזדמן שם השטן או איזה מקטרג ויפתור דבריה לרעה אבל במעשה השני שלא היתה שומרת יבם אלא שמת בעלה פדרה פל הארץ וקללתה ג"כ לא היתה שיתאלמנו בנותיהם אלא שפסקו להם בעליהם בחיים לפיכך לא הקפידו וענו אחריה אמן לפי שמה שפסקו לה ארבע מאות זהובים לקנפה של בשמים לבו ביום אף שהיה קטון בעיניה הוא דבר גדול בעיני הכל.

ומה שדחקו לרש"י לפרש שמת בעלה ולא פירש כמו התוס' שהיה חי בעלה הוא שאם היה חי למה הוצרכו החכמים לפסוק הלא הבעל הוא שפוסק והתוס' תירצו זה שבעלה הטיל על החכמים שפסקו לה וכמ"ש מהרש"א ולא ניחא להו לפרש שמת בעלה דא"כ לא היו עונים אחריה אמן ולא ניחא להו בחילוק שפתבנו פיון דסוף סוף היתה אלמנה.

ונוכל לומר ג"כ שמה שהכריחם לתוס' לומר שהיה בעלה חי לפי שמעשה זה הביאו הש"ס בפ' מציאת האשה דאירי בפסיקת הבעל לאשתו פשוטא אותה ולפיכך כתבו בפשיטות אבל פאן שהיה חי מדהביאו הש"ס בפרק זה ולא נצטרף לומר מה שפתבנו לעיל ודו"ק: ביהיא דהרא"ש שהבאתי לעיל ממס' פתובות דף ס"ט אמר אמיר בת יורשת הניא וכו' והשפא דאמרת ב"ח הניא דאפא או דאחי למאי נ"מ למגבא בבינונית וכו' וכתב שם הרא"ש וה"ה לגבות מן הראוי וכו' והביא דברי הרא"ש הללו בב"י בסי' קי"ג.

וראה זה חדש מצאתי באיזה הגהות הפתובים בשפולי היריעה ונקראים הגהות מהרל"ח שעל מ"ש הרא"ש וה"ה לגבות מן הראוי פתוב בהגהות הנז' משם הרב כנה"ג וז"ל. מלשון זה נראה דס"ל להרא"ש ז"ל דב"ח גובה מן הראוי וז"א שבפירוש פתב הרא"ש בפ' יש בכור שהב"ח אינו נוטל בראוי גם בטח"מ סי' ק"ד פתב שאין ב"ח נוטל בראוי ואפשר לומר שפוננת הרא"ש וטור לומר פיון דאמרו בגמ' דהניא כב"ח דאחי נ"מ שגובה מן הראוי שאם היתה ב"ח דאביה לא היתה נוטלת דומיא דב"ח שלהיותו ב"ח מאביהם אינו נוטל בראוי אבל זאת הבת שהיא ב"ח דאחי נוטלת מנכסי זקנה דלגבי יתומים אינו ראוי (כה"ג) עכ"ל.

ותינהא קא חזינא ותמיהא גדולה על הרב כמו הרב כנה"ג ז"ל שפלט קולמוסו דברים הללו ועל מהרל"ח שהביאם בהגהותיו דאפילו דרדקי דבי רב לא יאמרו פדברים הללו שהרי דברי הרא"ש ז"ל הם פשוטים ובמקום שכתב הוא "מלשון זה נראה דס"ל להרא"ש ז"ל דב"ח גובה מן הראוי" דרדקי דבי רב יכתבו "מלשון זה נראה דס"ל להרא"ש ז"ל דב"ח אינו גובה מן הראוי" שהרי הש"ס אמר דנ"מ אי הניא הבת ב"ח דאביה או דאחי למגבא בבינונית ושללא בשבועה וכו' והרא"ש ז"ל פתב דמלבד הנ"מ שאמר הש"ס יש עוד נ"מ דאם היא ב"ח דאביה אינה גובה מן הראוי פדין ב"ח של האב שגובה מן היתומים שאינו גובה מן הראוי אלא מן המוחזק ואם היא ב"ח דאחי גובה מהם אף מן הראוי שירשו מאביהם ואף מגלימא דעל פתפניהו שהרי הם חייבים לה וסייבים לפרוע אותה מכל מה שימצא ברשותם.

וְאִם שָׁזָה בְּעַצְמוֹ הוּא מֵה שְׁפָתַי הָרַב כְּנֵה"ג לֹא אָמְרוּ אֲלָא בְּדִרְךָ אֶפְשָׁר וְהֵאֱמַת הוּא שְׁפָל מִי שְׁלֹא יִפְרֹשׁ כֶּף לֹא יֵצֵא י"ח וְלֹא מֵצֵא יָדָיו וְרַגְלָיו בְּבֵה"מ: רְאִיתִי לְמַהֲר"מ שִׁי"ף ז"ל שְׁפָתַי עַל בִּירוֹר רִש"י ז"ל בְּכַתְּנֻבוֹת דָּף ע"ג ע"ב שְׁפָתַי רִש"י ז"ל וְז"ל בְּמֵאֵי קִמְפִּלְגִי לְדִידְךָ דְאִמְרַת דְּלֹא בְּתַנְאָה פְּלִיגִי בְּמֵאֵי פְּלִיגִי גַבֵּי פְּחוֹת מִשׁו"פ מ"ט דר"ש.

עכ"ל רש"י ז"ל. וְכַתְּב עָלָיו הָרַב מְהֵרָם שִׁיף ז"ל וְז"ל יֵשׁ לְרֵאוֹת לְקוֹשְׁרוֹ הֵיטֵב כְּמוֹ שִׁפִּירִש"י לְדִידְךָ דְאִמְרַת וְכו'.

עכ"ל הָרַב מְהֵרָם שִׁיף ז"ל. הִנֵּה שְׁהֵרַב ז"ל צָנָה עָלֵינוּ לְרֵאוֹת לְקוֹשְׁרוֹ הֵיטֵב אֲבָל הוּא ז"ל לֹא פִּירֵשׁ לָנוּ שׁוּם דְּבָר.

לְכוּ לְקַיִּים מִצְּנוֹת הָרַב ז"ל נְבִיא הַסְּוֵגִיא וּנְפָרֵשׁ אוֹתָהּ וַיִּתְבָּרְרוּ הַדְּבָרִים וַיִּהְיֶה הָעֲנָן מְקוֹשֵׁר הֵיטֵב בַּע"ה. וְהָכִי אֵיתָא הֵתָם.

אֵיתָמַר קִדְּשָׁה עַל תְּנַאי וּכְנֻסָּה סְתָם רַב אָמַר צָרִיכָה הֵימְנוּ גַט וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵינָה צָרִיכָה מְמַנּוּ גַט. אָמַר אַבְיִי לֹא תִימָא טַעֲמִיָּה דְרַב פִּינּוּ שְׁכַנְסָה סְתָם אַחֲוֵלִי אַחֲלִיָּה לְתַנְאָיָה אֲלָא טַעֲמָא דְרַב לְפִי שְׁאִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ ב"ז וְכו'.

וּבְתַר הָכִי אֵיתָא בְּש"ס אָמַר רַבָּה מְחֻלְקַת בְּטַעוֹת שְׁתֵּי נְשִׁים וְכו' אֲלָא אֵי אֵיתָמַר הָכִי אֵיתָמַר אָמַר רַבָּה מְחֻלְקַת בְּטַעוֹת אִשָּׁה אַחַת כְּעִין שְׁתֵּי נְשִׁים אֲבָל בְּטַעוֹת אִשָּׁה אַחַת גְּרִידְתָּא ד"ה א"צ הֵימְנוּ גַט.

אֵיתִיבִיָּה אַבְיִי קִדְּשָׁה בְּטַעוֹת וּפְחוֹת מִש"פ וְכוּן קִטּוֹן שְׁקִדְּשׁ אַע"פ שְׁשַׁלַּח סְבֻלוֹנוֹת לְאַחַר מִכָּן אֵינָה מְקוֹדְשֶׁת שְׁמַחְמַת קִדּוּשִׁין הֵרָאשׁוּנִים שְׁלַח וְאִם בְּעָלוּ קִנּוּ ר"ש בְּן יְהוּדָה מִשׁוּם ר' יִשְׁמַעֲאֵל אָמַר אִם בְּעָלוּ לֹא קִנּוּ וְהָא הָכָא דְטַעוֹת אִשָּׁה אַחַת הוּא וּפְלִיגִי מֵאֵי לֹא טַעוֹת נְדָרִים לֹא טַעוֹת פְּחוֹת מִשׁו"פ.

פְּחוֹת מִשׁו"פ בְּהֵדְיָא קָא תְּנִי לֵה קִדְּשָׁה בְּטַעוֹת וּפְחוֹת מִשׁו"פ פְּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ קִדְּשָׁה בְּטַעוֹת כִּי צַד כְּגוֹן שְׁקִדְּשָׁה בְּפְחוֹת מִשׁו"פ. בְּמֵאֵי קִמְפִּלְגִי מ"ס אָדָם יוֹדֵעַ שְׁאִין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּפְחוֹת מִשׁו"פ וְגַמַר וּבְעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין וּמ"ס אֵין אָדָם יוֹדֵעַ שְׁאִין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּפְחוֹת מְשֻׁנָּה פְּרוּטָה וְכִי קָא בְּעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין הֵרָאשׁוּנִים בְּעַל.

עכ"ל הַש"ס. וְהָכִי פִירוּשָׁא דְהָאֵי מִקְלָתָא.

דְרַב וּשְׁמוּאֵל נְחֻלְקוּ אִם קִדְּשׁ עַל תְּנַאי (שְׁאִין עָלֶיהָ נְדָרִים וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים) וְכַנְס סְתָם דְרַב אָמַר צָרִיכָה הֵימְנוּ גַט וּשְׁמוּאֵל אָמַר א"צ הֵימְנוּ גַט. וְאַבְיִי אָמַר דְּמְחֻלְקַתְּם הִיא אִם אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ ב"ז אוֹ לֹא דְרַב ס"ל דְאֵין אָדָם עוֹשֶׂה וְכו' וְכִשְׁקִדְּשׁ ע"ת וְאח"ךְ פְּנִס סְתָם וּבְעַל וְדָאֵי דְבְּעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין וּמְקִדְּשָׁה בְּבִיאָה זֹו מְפָנִי שְׁחוּשֵׁשׁ שְׁמָא הֵתַנַּאי לֹא נִתְקַיִּים (וַיֵּשׁ עָלֶיהָ נְדָרִים) וְאֵינָה מְקוֹדְשֶׁת שְׁהַקְדוּשִׁין נִתְבַּטְלוּ וְאִם יְבַעוּל שְׁלֹא לְשֵׁם קִדּוּשִׁין הֵוִיָּא בְּעִילְתוֹ ב"ז וּלְפִיכָךְ חוֹזֵר וּמְקִדְּשָׁה עַכְשָׁיו בְּבִיאָה זֹו וּלְפִיכָךְ צָרִיכָה הֵימְנוּ גַט.

וּשְׁמוּאֵל ס"ל דְאָדָם עוֹשֶׂה בַעִי' ב"ז וְלֹא אֵיכְפַת לֵיה וְאֵינוּ חוֹזֵר וּמְקִדְּשָׁה עַכְשָׁיו וְהַקְדוּשִׁין הֵרָאשׁוּנִים כְּבָר נִתְבַּטְלוּ כְּשֶׁנִּמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים וּלְפִיכָךְ א"צ הֵימְנוּ גַט. וְאח"ךְ אָמַר הַש"ס בְּמִסְקָנָא דְמִקְלָתָא אָמַר רַבָּה מְחֻלְקַת בְּטַעוֹת אִשָּׁה אַחַת כְּעִין שְׁתֵּי נְשִׁים.

פירוש שקדש אשה ע"ת שאין עליה נדרים ואח"ך גרשה מן האירוסין וחזר וכנסה סתם ובעלה דרב ס"ל צריכה הימנו גט והטעם שהקדושין הראשונים שהיו על תנאי פבר נתגרשה מהם ועכשיו שחזר וכנסה סתם ובעלה הוא מקדש בביאה זו בלי שום תנאי ולפיכך צריכה הימנו גט.

ושמואל סבר דאפילו שאחר הגירושין פנסה ומקדשה בביאה הא גלי דעתיה בקדושין הראשונים שאינו רוצה באשה נדרנית וע"ת פן חזר וקדשה בביאה זו ועכשיו שנמצאת נדרנית נתבטלו קדושין אלו ולפיכך א"צ ממנו גט.

אבל בטעות אשה אחת פלומר שלא היו גירושין בינתיים אלא קדש ע"ת וכנס ובעל ד"ה א"צ ממנו גט. שביאה זו לאו לשם קדושין היתה אלא שהיא בועל מפני שסבור שונדאי האשה הזאת אין עליה נדרים וסומך בדעתו לומר שכיון שקדשה ע"ת שאין עליה נדרים אי לא שאין עליה נדרים לא היתה נכנסת עמו לחופה וא"כ פשבועל על סמך הקדושין הראשונים בועל והרי נתבטלו פשנמצאת נדרנית ולפיכך לכ"ע א"צ ממנו גט.

והשתא רבה לאס"ל כאבני דמחלוקת רב ושמואל היא אם אדם עושה בעילתו וכו' אלא דכ"ע בין רב ובין שמואל ס"ל דאין אדם עושה וכו' דאי איתא דמחלוקתם היא אי אדם עושה וכו' ליפלגו נמי בטעות אשה אחת ויאמר שמואל שא"צ ממנו גט אלא ודאי דגם שמואל ס"ל שאין אדם וכו' וגם אין אנו יכולים לומר דכ"ע ס"ל אדם עושה וכו' ולפיכך בטעות אשה אחת גרידתא ד"ה א"צ ממנו גט דא"ל מאי טעמא דרב בטעות אשה אחת פכעין שתי נשים דהיינו שהיו גירושין בין הקדושין והבעילה דאמר רב צריכה הימנו גט הרי יש לנו לומר שהבעילה הזאת היתה פזנות ולא לשם קדושין אלא מוכרחים אנו לומר דלפי אוקמתא זו דרבה כ"ע בין רב ובין שמואל ס"ל דאין אדם עושה וכו' ומחלוקתם היא אם בעילה זו שהיא לשם קדושין על סמך התנאי הראשון היתה וא"כ אין פאן קדושין או לא דרב ס"ל שקדושי ביאה הללו היו לשם קדושין בלי שום תנאי שהתנאי שהתנה עליה בקדושין הראשונים לא נשאר זכר לו לפי שהיו הגירושין בנתיים ולפיכך צריכה הימנו גט ושמואל ס"ל שגם הקדושין הללו הם על תנאי לפי שכבר גלה דעתו בקדושין ראשונים דאינו רוצה באשה שיש עליה נדרים ולפיכך פשנמצא שיש עליה נדרים נתבטלו הקדושין הללו ולפיכך א"צ הימנו גט.

איתיביה אבני קדשה בטעות וס"ד השתא דהאי טעות הוא טעות נדרים שקדש אשה ע"מ שאין עליה נדרים והטעמו ונמצאו עליה נדרים וקאמר ת"ק אם בעלו קנו והפרייתא מיירי באשה אחת גרידתא.

פירוש השתא קאמרת דבטעות אשה אחת ליכא מאן דאמר דצריכה הימנו גט והטעם שביאה זו לא עשה אותה לשם קדושין אלא סמך על הקדושין הראשונים וסומך בדעתו שאם אשה זו יש עליה נדרים לא היתה נכנסת עמו לחופה ולפיכך פשנמצא שיש עליה נדרים נתבטלו הקדושין והרי אשכחן לת"ק דאמר שבטעות נדרים אם בעל קנה לפי שהוא חושש שמא יש עליה נדרים ונתבטלו הקדושין ולפיכך בועל עכשיו לשם קדושין ומפני כך קנה וצריכה הימנו גט.

והשיב הש"ס דהאי טעות לאו בטעות נדרים מיירי אלא בטעות פחות משו"פ ותני והדר מפרש אבל בטעות נדרים אפי' ת"ק מודה דלא קנה אף אם בעל וחילוק גדול יש ביניהם דבשלמא בפחות משו"פ כ"ע ידעי שאין קדושין בפחות משו"פ ועכשיו פשבועל כדי שלא יעשה ב"ז מקדשה עכשיו בביאה אבל בטעות נדרים אין צורך לו לעשות קדושין אחרים בביאה לפי דסמכה דעתיה

דאָשע זױ לאַ נכנסה עמו לחנפה אם לא דקים לה שאין עליה נדרים ובוֹעַל עכשיו שלא לשם קידושין ולפיכך פֿשנמציאו עליה נדרים והטעתו א"צ גט שהקידושין הראשונים נתבטלו מחמת התנאי שלא נתקנים ועכשיו לא חזר ועשה, שום קידושין והקשה הש"ס בפחות משו"פ במאי פליגי.

ופירוש רש"י ז"ל לדידה דאמרת דלאו בתנאה פליגי במאי פליגי מ"ט דר"ש עכ"ל. פירוש לפירושי דאב"י מקשה לרבה בשלמא לדידי דאמינא דמחלוקת רב ושמואל היא גם בטעות אשה אחת ופלוניתם היא אם אדם עושה בעילתו ב"ז או לא ואם פן גם ת"ק ור' ישמעאל פליגי בטענת אשה אחת אם אדם עושה וכו' וא"כ גם בפחות משו"פ בהא פליגי דת"ק סבר אין אדם עושה וכו' ולפיכך אם בעל קנה לפי שעושה קידושין בביאה זו פדי שלא תהיה ב"ז ור"ש סבר דאדם עושה וכו' ולא אכפת ליה ולפיכך לא קנה וא"צ גט.

אבל לדידה דס"ל דכ"ע ס"ל אין אדם עושה וכו' ולא חלקו בטעות נדרים דבטעות נדרים כ"ע מודים דלא קנה לפי שפומה על אשה זו וכו' וא"כ אנו צריכי' טעם לדברי ר"ש בפחות משו"פ דלא קנה דכלום טעמא דטעות נדרים שלא קנה הוא מפני דסמכא דעתיה על האשה אבל בפחות משו"פ מאי איפא למימר דהרי כ"ע ידעי דקידושין לא תפסי בפחות משו"פ וא"כ פשוט על עכשיו הוא בוֹעַל לשם קידושין פדי שלא יעשה בעילתו ב"ז לדידה דאמרת דכ"ע אית להו הך סברא דאין אדם וכו' ולמה אמר ר"ש דלא קנה.

והשיב הש"ס לעולם אימא לך דכ"ע ס"ל דאין אדם וכו' וטעמא דר"ש בפחות משו"פ דלא קנה לפי דאית ליה דלאו כ"ע ידעי שאין קידושין בפחות חשו"פ וזה סבור שהקידושין שקדש בפחות משו"פ פשרים הם ולפיכך אינו עושה עכשיו קידושין אחרים שאין לו צורך בהם לפי סברתו שהקידושין שקדש פשרים הם ולפיכך אמר ר"ש דלא קנה וא"צ גט ובהא פליגי ת"ק ור"ש אי כ"ע ידעי דאין קידושין בפחות משו"פ או לא.

ובכן נתקשרו היטב דברי הש"ס דבר דבור על אונפיו. וכל מה שפתי לפי דעתי הם דברים.

פשוטים בפירוש הסוגיא עד שאני תמה על מהר"ם שי"ף ז"ל למה ראה על פכה לצוות לראות לקושטם היטב אם לא שנאמר שיש איזה דבר שעומד ואנחנו לא ידענוהו. והתמיהא על הרב להם אבירים ז"ל שנתקשה בדברי רש"י הללו והלך לו לדברים רחוקים פאשר יראה המעיין בספרו ע"ש: (דף ק"ג ע"ב) שמעון בני חכם מאי קאמר ה"ק אע"פ ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא אמר לוי צריכא למימר אר"ש בר רבי צריכא לך ולמטלעתה מאי קשיא ליה הא קרא קאמר ואת הממלכה נתן ליהורם פי הוא הבכור ההוא ממלא מקום אבותיו הנה ור"ג אינו ממלא מקום אבותיו הנה ורבי מ"ט עבד הכי וכו'.

פירש"י ז"ל מאי קשיא ליה. לר"ש ברבי דאמר צריכא למימר אמאי צרי כא הא קרא פתיב עכ"ל.

הוקשה לי בפירוש רש"י דא"כ ר' שמעון בר רבי סתם דבריו ולא פירש למה צריכא לך ולמטלעתה. ולולא פירוש רש"י יש לפרש דהאי מאי קשיא ליה הא קרא פתיב הפל הוא מדברי ר"ש דמתמה על לוי שהקשה צריכא למימר ואתא ר' שמעון ברבי ואמר ליה צריכא לך וכו' דמה הוקשה לך עד שתמהת צריכא למימר דאי הוקשה לך שהוא מקרא פתוב שהבכור זוכה אין ראיה משם דהתם ממלא וכו': מסכת גיטין (דף מ"ג ע"א) איבעיא להו מי שחציו עבד וחציו

ב"ח שקידש בת חורין מהו את"ל בן בן ישראל שאמר לבת ישראל התקדשי לחציי מקודשת דחזינא לכוליה הא לא חזיא לכוליה ואת"ל בן ישראל המקדש חצי אשה אינה מקודשת דשייר בקניינו והא עבד לא שייר בקניינו מאי ת"ש המית מי שתציו עבד ותציו ב"ח נותן חצי קנס לרב ונחצי כופר לירושין ואי אמרת קידושיו לאו קידושין יורשין מנא ליה אמר רב אדא בר אבהו כשעשאו טרפה ומאי יורשיו נפשיה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דירושיו קתני ועוד כופר הוא ואר"ל כופר אין משתלם אלא לאחר מיתה אלא אמר רבא ראוי ליטול ואין לו עכ"ל הש"ס.

וכתבו התוס' וז"ל. את"ל התקדשי לחציי מקודשת וגבי אשה קאמר את"ל חצייך מקודשת לי אינה מקודשת נהנה מצי למימר אפכא אלא האמת נקט דהכי מסיק בפ"ק דקידושין דף ז' עכ"ל פונת התוס' פשוטה דהומ"ל אפכא וכה יאמר את"ל בן ישראל שאמר לבת ישראל התקדשי לחציי אינה מקודשת דשייר בקניינו והא עבד לא שייר בקניינו ואת"ל בן ישראל המקדש חצי אשה המקודשת דחזיא ליה כולה הא לא חזיא לכוליה אלא האמת נקט וכו'.

וכתב מהרש"ל על דברי התוס' הללו וז"ל ונהה מ"ל אפכא וכו' נ"ב פי' ואז כשיאמר את"ל חצייך מקודשת לי מקודשת הני פאלו אמר וכל שכן כשיאמר התקדשי לחציי דאז מקודשת וכן כשיאמר את"ל התקדשי לחציי אינה מקודשת, הני פאלו אמר וכ"ש כשיאמר חצייך מקודשת לי כו' ודו"ק עכ"ל.

וצריך להבין דמה הוקשה למהרש"ל ז"ל בדברי התוס' שהוצרך לכתוב הדברים הללו ונלע"ד שהוקשה לו דבשלמא למ"ש הש"ס את"ל בן ישראל וכו' התקדשי לחציי מקודשת וכו' ואת"ל בן ישראל המקדש חצי אשה אינה מקודשת וכו' שני הדינים הללו צדקו יחדיו וכך היא המדה דבהתקדשי לחציי מקודשת דהני פאלו אמר לה אי בעינא למנסב אתתא אחריתי יכילנא דאיש אחד יכול ליקח כמה נשים אבל המקדש חצי אשה אינה מקודשת דאתתא לבי תרי לא חזיא וכן היא מסקנת הש"ס בקידושין אבל למ"ש התוס' דנהה מצי למימר אפכא את"ל בן ישראל וכו' התקדשי לחציי אינה מקודשת וכו' ואת"ל בן ישראל המקדש חצי אשה מקודשת וכו' שני הדינים הללו לא יצדקו יחדיו דבהתקדשי לחציי אינה מקודשת והמקדש חצי אשה מקודשת לכן בא מהרש"ל ויישב דברי התוס' דכוננתם היא דכשיאמר את"ל חצייך מקודשת לי מקודשת הני פאלו אמר וכ"ש כשיאמר התקדשי לחציי דמקודשת וכן כשיאמר וכו' ואין פוננתם ששני הדינים יהיה קיום לשניהם אלא שכל אחד מהם סותר האחר.

והרב מהרש"א ז"ל כתב וז"ל מדברי מהרש"ל לשהבין המ"ל אפכא חזינו דגבי מקודשת המ"ל חצייך וגבי אינה מקודשת לחציי וא"א לומר כן כפי שפירש"י הא דחזיא לכוליה דה"ק לה אי בעינא נסיבנא אחריתי כו' דזה נדאי לא שייה באשה וק"ק דטפי ה"ל לתוס' לאקשוני דה"מ למנקט כולה בחדא מילתא דהיינו באינה מקודשת נמי לחציי וע"כ הנראה דאפכא דאמרי קושטא דהכי הוא דגבי לחציי המ"ל אפכא דהיינו את"ל אינה מקודשת דבהכי הנה גיחא טפי למנקט כולה מילתא בלחציי אלא דהאמת כו' וק"ל עכ"ל.

ודבריו מובנים אף שהם קצת מגומגמים ומאידאסיק בפירוש דברי התוס' דכוננתם במ"ש ונהה מ"ל אפכא קאי דוקא על התקדשי לחציי דבמקום מ"ש הש"ס מקודשת הנה מצי למימר אינה מקודשת וכה יאמר את"ל בן ישראל שאמר לבת ישראל התקדשי לחציי אינה מקודשת דשייר בקניינו הא עבד לא שייר בקניינו ואת"ל בן ישראל שאמר לבת ישראל התקדשי לחציי מקודשת

דחזינא לכוליה הא לא חזינא לכוליה והוי פולה מילתא בלחציין והמקדש חצי אשה לא יזכר ולא יפקד.

ונוראות נפלאותי על הרב מהרש"א ו"ל איך מלאו לבו לפרש פירוש פנה בדברי התוס' שאין דבריהם סובלים אותו פלל דכתבו את"ל התקדשי לחציין מקודשת וגבי אשה קאמר את"ל חציין מקודשת לי אינה מקודשת והומ"ל אפפא וכו' דמדכתבו והקדימו וגבי אשה וכו' ואח"כ כתבו והומ"ל אפפא משמעות ופשט הדברים הללו אינם אלא כמו שפירשנו אותם וכמו שפירשם הרב מהרש"ל ו"ל ליתן את האמור של זה בזה דבחצי אשה מקודשת ובלחציין אינה מקודשת ולשון אפפא לא משתמע אלא פן דאם היתה פונתם כמו שפירשה הרב מהרש"א ו"ל לא הוא לתוספות למימר אפפא אלא הוא"ל למימר וגם בלחציין הוא"ל למימר אינה מקודשת ותו לא ואם באנו לידי מדה זו ולפרש דברי התוס' כמו שפירשם הרב מהרש"א יותר קרוב לפרשם על מקדש חצי אשה שהוא סמוך ונראה למ"ש וגבי אשה קאמר את"ל חציין מקודשת לי אינה מקודשת ונאמר דהפונתה היא דהנה מצי הש"ס למנקט מילתיה הפל בחצי אשה וכה יאמר את"ל המקדש חצי אשה מקודשת ה"ס חזינא לכוליה וכו' ואת"ל המקדש חצי אשה אינה מקודשת ה"ס ש"ייר בקניינו וכו' סו"ד יכילנא למימר על הרב מהרש"א ו"ל שיצאה שגגה מלפניו כשגגה היוצאה מלפני השליט וא"ש את"ס: (דף נ"ז ע"ב) תנא מעשה בת' ילדים וכו' עד ועליהם הפתוב אומר כי עליה הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה ורב יהודה אומר זו אשה ושבעה בניה אתיהוהו לקמא לקמיה דקיסר וכו' עד אם הבנים שמחה ריב"ל אמר זו מילה שניתנה בשמיני.

ופי' רש"י. זו אשה.

הורגנו כל היום פירוש שהפתוב שהביא הש"ס כי עליה הורגנו וגו' ודרשו על ת' ילדים רב יהודה דרש אותו על אשה ושבעה בניה וריב"ל דרש אותו על המילה שניתנה בשמיני דזימנין דמייתי כמו שפירש רש"י, וצריך לדעת למה הוצרך הש"ס לומר שניתנה בשמיני ומאן דכר שמה דשמיני ועוד היכא רמיזא בפתוב הזה ושבעה בניה ומילה ורש"י לא פירש פלוג' ונ"ל אני הצעיר שדרשת רב יהודה וריב"ל מחשבון התיבות שיש בפתוב הזה שהם שמנה תיבות ורב יהודה דרש אותו על אשה ושבעה בניה הרי שמנה וריב"ל דרש אותו על המילה שניתנה בשמיני.

ונ"ל שבלי ספק לכה נתפנון הש"ס ואפשר שימצאו דברי אלה באיזה מפרש ודו"ק: ומצינו בכמה מקומות בש"ס שדורש איזה דרשה מענין התיבות ואחד מהם אני זוכר עלשון והוא בהגדה של פסח ד"א ביד חזקה שמים ובזרוע נטויה שמים ובמורא גדול שמים באותות וכו' אלו עשר מפות וכו' הרי לפניך שדרש דרשנו ממנין התיבות ומכד חזקה שהם שתי תיבות דרש שמים פלומר שתי מפות וכן ובזרוע נטויה וכן ובמורא גדול ובאותות מיעוט רבים שנים: מסכת בבא קמא (דף פ"ח ע"א) בענין פסול העבד לעדות.

מר בריה דרבנא אמר קרא לא יומתו אבות על בנים לא יומתו ע"פ אבות שאין להם חיים בנים (חיים בנים. יחס בנים).

לא יומתו אבות על בנים. לא יומת שום אדם ע"פ מי שאין בנו מיוחס ונקרא על שם אביו והיינו עבד.

רש"י) דאי ס"ד כדאמרי' לא יומתו אבות על בנים בעדות בנים לכתוב רחמנא לא יומתו אבות על בניהם מאי בנים ש"מ דלא יומתו ע"פ אבות שאין להם חיים בנים אלא מעתה ובנים לא יומתו

על אבות ה"נ לא יומתו על בנים שאין להם חייס אבות ה"נ גר פסול לעדות אפרי הכי השתא גר נהי דאין לו חייס למעלה למטה יש לו חייס לאפוקי עבד וכו דאי ס"ד גר פסול לעדות לכתוב רחמנא לא יומתו אבות על בניהם לכדאמרין לא יומתו בעדות בנים ונכתוב ובנים לא יומתו על אבות דשמעת מנה תרי חדא לא יומתו בנים בעדות אבות ואידך לא יומתו ע"פ בנים שאין להם חייס אבות ועבד נפקא ליה בק"ו מגר ומה גר דלמעלה וכו' אלא מדכתב רחמנא לא יומתו אבות על בנים דמשמע לא יומתו ע"פ אבות שאין להם חייס בנים ש"ממעבד שאין לו חייס לא למעלה וכו' אבל גר פינן די"ל חייס למטה פשר לעדות וכ"ת לכתוב רחמנא ובנים לא יומתו על אבותיהם למה לי דכתב ובנים לא יומתו על אבות דמשמע לא יומתו ע"פ בנים שאין להם חייס אבות אידי דכתב לא יומתו אבות על בנים לא יומתו ע"פ אבות עכ"ל הש"ס: פשוט דהאי דקאמר הש"ס אידי דכתב לא יומתו אבות על בנים וכו' פירושו הוא דלעולם אימא לך דגר פשר לעדות וקרא דכתב ובנים לא יומתו על אבות אתא לומר לא יומתו בעדות אבות ולא איירי כלל בחייס ומאי דכתב לא יומתו על אבות ולא על אבותיהם אידי דכתב ברישא דקרא לא יומתו אבות על בנים ולא על בניהם כדי ללמד לנו שהעבד פסול לעדות כתב נמי בסיפא דקרא ובנים לא יומתו על אבות אבל לעולם סיפא דקרא לא איירי כלל בחייס ולא אתא אלא לעדות קרובים כאלו אמר ובנים לא יומתו על אבותיהם שהוא בעדות אבותיהם וזה פשוט וברור בפשט הש"ס.

ועד"ז יתפרש מאי דהוקשה לו להרב מהרש"א ז"ל וכן לתרץ שכתב וז"ל אידי וכו' ואפכא לא בעי למימר אידי מרישא דקרא לסיפא דקרא ועוד נראה וכו' עכ"ל. דרצונו לומר דהוק"ל אמאי לא נימא דלעולם אימא לך דגר פסול לעדות מדכתב ובנים לא יומתו על אבות ולא על אבותיהם לומר לנו שהגר שאין לו חייס אבות פסול לעדות וכי תימא א"כ למה כתב ברישא דקרא לא יומתו אבות על בנים ולא על בניהם לומר לנו שהעבד שאין לו חייס בנים פסול לעדות הא מסיפא נפקא דכתב ובנים לא יומתו על אבות ולא על אבותיהם ללמד על הגר שאין לו חייס אבות שפסול לעדות והעבד אתי בק"ו מניה או שגם העבד נכלל בפסוק זה שגם הוא אין לו חייס אבות אלא נדאי מדכתב לא יומתו אבות על בנים ללמד על העבד נידויק מנה הא גר פשר לעדות.

לזה נתרץ דלעולם הגר פסול ומאי דכתב ברישא לא יומתו אבות על בנים אע"ג דלא איצטרך הוא אגב סיפא דכתב ובנים לא יומתו על אבות ולא כתב על אבותיהם כדי ללמד לנו על הגר שהוא פסול כתב נמי ברישא דקרא לא יומתו אבות על בנים אע"ג דלא איצטרך והיה לו לכתוב על בניהם אלא אידי דסיפא ורישא דקרא לא איירי כלל בחייס ולא מיירי אלא בעדות קרובים כאלו כתיב לא יומתו אבות על בניהם.

ולזה תירץ מהרש"א ז"ל דלא נכון לעשות פן לומר אידי מרישא דקרא לסיפא דקרא פלומר אידי דרישא תני סיפא אמרינן אגב סיפא תני רישא לא אמרינן. ותירוצו זה הוא פשוט ומה שהוק"ל בדברי מהרש"א ז"ל הוא מה שכתב בתירוצו השני שכתב וז"ל ועוד נראה דאי מיירי קרא דוקא בעבד ודייק ליה אבות על בנים דאין לו יחוס בנים שפיר דכתב נמי בנים על אבות דהא קושטא הוא דאין לו נמי יחוס אבות ואע"ג דלא איצטרך ליה מ"מ אידי דכתב שאין לו יחוס למטה כתב נמי שאין לו יחוס למעלה אבל אי הנה איירי קרא בגר ודייק ליה בנים על אבות שאין לו יחוס אבות משום אידי לא ה"ל למכתב אבות על בנים פינן דקושטא הוא דיש לו יחוס בנים ודו"ק עכ"ל מהרש"א ז"ל.

וּדְבָרָיו שֶׁגָּבוּ מִמֶּנִּי דָּהָא מֵאֵי דְקָאֵמַר הַש"ס אֵינְדִי דְכָתַב לֹא יוֹמְתוּ אָבוֹת עַל בְּנֵים כְּתַב נְמִי וּבְנֵים לֹא יוֹמְתוּ עַל אָבוֹת הוּא כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְנוּ דְסִיפָא דְקָרָא לֹא אֵינְרִי כְּלָל בְּחִינֵי פְּדִי שְׁנַאֲמַר לֹא יוֹמְתוּ ע"פ בְּנֵים שְׁאִין לְהֵם חֵינֵס אָבוֹת שְׁהוּא הֵגֵר וְלֹא אֵינְרִי אֲלֵא בְּעֵדוֹת קְרוּבִים כְּאֵלוֹ פְּתִיב וּבְנֵים לֹא יוֹמְתוּ עַל אָבוֹתֵיהֶם וּמַהוּ זֶה שֶׁכְּתַב מְהֵרָשׁ"א ז"ל דְּאֵי מֵינְרִי קָרָא דְוָקָא בְּעֵבֶד וְכו' שְׁפִיר דְכָתַב נְמִי וְכו' דָּהָא קוּשְׁטָא הוּא דְאִין לֹו נְמִי יַחוּס אָבוֹת וְכו' דָּהָא מִשְׁמַעוֹת הַש"ס הוּא דְסִיפָא דְקָרָא לֹא אֵינְרִי כְּלָל בְּחִינֵי וְלֹא אֵינְרִי אֲלֵא בְּעֵדוֹת קְרוּבִים.

וְכֵן מ"ש אָבֵל אֵי הָוָה אֵינְרִי קָרָא בְּגֵר וְדִינִיק לִיה בְּנֵים עַל אָבוֹת וְכו' מִשּׁוּם אֵינְדִי לֹא הוּ"ל לְמַכְתַּב אָבוֹת עַל בְּנֵים כִּינּוּן דְקוּשְׁטָא הוּא דִּישׁ לֹו יַחוּס בְּנֵים עַכ"ל. דָּהָא סִגְנוֹן הַקּוּשְׁטָא שְׂבָא לְתַרְזֵי הוּא כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְנוּ דְלַעוֹלָם אֵימָא לָךְ דְהֵגֵר פְּסוּל מְסִיפָא דְקָרָא וּמֵאֵי דְכָתַב בְּרִישָׁא לֹא יוֹמְתוּ אָבוֹת עַל בְּנֵים לֹא אֵינְרִי לֹא בְּעֵבֶד וְלֹא בְּגֵר וְלֹא מֵינְרִי אֲלֵא בְּעֵדוֹת קְרוּבִים כְּאֵלוֹ פְּתִיב לֹא יוֹמְתוּ אָבוֹת עַל בְּנֵיהֶם אֲלֵא אֵינְדִי דְכָתַב בְּסִיפָא וּבְנֵים לֹא יוֹמְתוּ עַל אָבוֹת לְפִסּוּל הֵגֵר כְּתַב נְמִי בְּרִישָׁא לֹא יוֹמְתוּ אָבוֹת עַל בְּנֵים וּצ"ע.

וְדַע שְׁהַתּוֹס' כְּתַבּוּ וְז"ל. וְעֵבֶד נְפָקָא לָן מִק"ו.

נִרְאָה דְלְרוּחָא דְמִילְתָא נְקֻטִיהָ כְּלוּמַר דְאַפִּילוּ תַמְצָא לֹוּמַר דְלֹא נְפִיק מִגּוּפָא דְקָרָא מ"מ אֲתִי בְק"ו עַכ"ל. רְצוּנָם לֹוּמַר דְלֵמָּאֵי אֵינְצֻטְרִיף הַש"ס לֹוּמַר דְעֵבֶד נְפָקָא בְק"ו מִגֵּר דָּהָא מִגּוּפָא דְקָרָא נְפִיק הָעֵבֶד מְסִיפָא דְקָרָא וּבְנֵים לֹא יוֹמְתוּ עַל אָבוֹת עַל בְּנֵים שְׁאִין לְהֵם חֵינֵס אָבוֹת וּבִין גֵּר וּבִין עֵבֶד אִין לְהֵם חֵינֵס אָבוֹת אֲלֵא דְלְרוּחָא דְמִילְתָא נְקֻטִיהָ אֲפִילוּ תַמְצָא לֹוּמַר דְמִגּוּפָא דְקָרָא לֹא נְפִיק עֵבֶד לְכַף אֵינְצֻטְרִיף ק"ו מִגֵּר.

וּצְרִיכִים אָנוּ לְדַעַת בְּאִיזָה אֲנִפֵּן תַמְצָא לֹוּמַר דְמִגּוּפָא דְקָרָא לֹא נְפִיק דָּהָא לְקוּשְׁטָא דְמִילְתָא גַם הָעֵבֶד אִין לָן חֵינֵס אָבוֹת וּא"כ נְפִיק וְנְפִיק. וּמַה שְׁנוּכַל לֹוּמַר הוּא דַע"כ מֵאֵי דְכָתַיב וּבְנֵים לֹא יוֹמְקוּ עַל אָבוֹת עַל בְּנֵים שְׁאִין לְהֵם חֵינֵס אָבוֹת לֹא מֵינְרִי גַם בְּעֵבֶד וְכִי הָעֵבֶד חֵינֵס אָבוֹת הוּא דְלִית לִיהָ הָא חֵינֵס בְּנֵים אִית לִיהָ וְנִהְרִי לִית לִיהָ לֹא חֵינֵס אָבוֹת וְלֹא חֵינֵס בְּנֵים אֲלֵא וְדֵאֵי לֹא מֵינְרִי אֲלֵא בְּגֵר וְהָעֵבֶד אֲתִי בְק"ו מִגֵּר וּא"כ קִשָּׁה בְדְבָרֵי הַתּוֹס' דְמֵאֵי קְאָמְרִי דְלְרוּחָא דְמִילְתָא נְקֻט ק"ו כִּינּוּן דְקוּשְׁטָא דְמִילְתָא לֹא נוּכַל לֹוּמַר דְאֵינְרִי בְּעֵבֶד מִכַּח מ"ש וּא"כ לֹא לְרוּחָא דְמִילְתָא לְבַד נְקֻטִיהָ אֲלֵא מְוַכְרַח הוּא הַק"ו וּצ"ע: מְסַכְתָּ בְּבָא מְצִיעָא (דָּף ט"ז ע"ב) אָמַר שְׁמוּאֵל הַמּוּצָא שְׁטַר הַקְּנָאָה בְּשׁוּק יַחְזִירוּ לְבַעֲלִים וְכו' וְאֵי מִשּׁוּם פְּרַעוֹן לֹא חֵינְשִׁינוּ לְפְרַעוֹן דְאֵי אִיתָא דְפְרַעֲזִיהָ מְקַרְעָה הָנָה קְרַע לִיהָ וְכו' אָמַר רַב עֲמֵרָם אֲפֵּן אָנּוּ תַנְיָנָא כָּל מַעֲשֵׂה ב"ד הָרִי זֶה יַחְזִיר אֶלְמָא לֹא חֵינְשִׁינוּ לְפְרַעוֹן א"ל ר"ז מִתְנִיתִין בְּשְׁטְרֵי חֲלֻטָּאָתָא וְאֶדְרַכְתָּא דְלֹאוּ בְנֵי פְרַעוֹן גִּינְהוּ אָמַר רַבָּא וְהָא לֹאוּ בְנֵי פְרַעוֹן גִּינְהוּ וְהָא אָמְרִי גִינְרְדְעֵי שׁוּמָא הָדָר עַד תְּרִיסַר יַרְחֵי שְׁתָּא וְאָמַר אָמִימַר וְכו' אֲלֵא אָמַר רַבָּא הָתָם הִינְנוּ טַעְמָא דְאָמְרִי אִיהוּ הוּא דְאַפְסִיד אֲנַפְשֵׁיהָ דְבַעֲזִדְנָא דְפְרַעֲזִיהָ אֵיבְעֵי לִיהָ לְמַקְרַעֲזִיהָ לְשְׁטְרִיהָ א"נ לְמַכְתַּב שְׁטְרָא אַחֲרִינָא עֲלוּנִיהָ דְמִדְנָא אֲרַעָא לֹא בְּעִיָּא לְמַהֲדַר וְכו' גְבִי שֵׁט"ח מֵאֵי אֵינְפָא לְמִימַר אִם אִיתָא דְפְרַעֲזִיהָ אֲבַעֲזֵי לִיהָ לְמַקְרַעֲזִיהָ לְשְׁטְרִיהָ אֵימֹור אֲשַׁתְמוּטִי קָא מִשְׁתְּמִיט לִיהָ דֵּא"ל לְמַחַר יִהְיִבְנָא לָךְ דְהִשְׁתָּא לִיתִיהָ גְבֵאֵי א"נ אֲפִשְׁטִי דְסִפְרָא זִינִיר לִיהָ עַכ"ל הַש"ס.

וְז"ל רִש"י ז"ל מְרִישָׁא דְקָא זָבִין כְּלוּמַר אִין זֶה פְּדִיוֹן וְכו' וְהִנֵּה לֹו לְזָה לְתַבְּנֹעַ שְׁטַר מְכִירָה הוּאִיל וְדַחְהוּ מְלַחְחִזִיר לֹו שְׁטַר שֶׁל ב"ד עַכ"ל. וְכְתַב מְהֵרָשׁ"ל ז"ל בְּסִפְרוֹ חֲקֻמַּת שְׁלֵמָה וְז"ל.

גמרא אימור אשתמוטי קא משתמיט וכו' וקשה לי א"כ לעיל נמי נימא אשתמוטי קא משתמיט ויש מפרשים משום דסמך אאי נמי דקאמר למכתב ליה שטר אחרניא ואומרים. שפך פרש"י ואני אומר אי דייקת ברש"י לא משמע הכי שהרי כתב ואם דחהו לומר אבד הי"ל לכתוב שטר אחרניא ולא כתב אשתמוטי והאמת באשתמוטי לא שינה לומר כתוב לי שטר אחרניא שהרי אומר לו היום אחזיר שטרך ונראה דלק"מ דלא שינה לומר אשתמוטי אלא בסתם לנה ומלנה שהאמינו זל"ז ושלם לו קדם שמתזיר לו השטר אבל היכא שהזקיק לדין ולא היה רוצה לשלם עד שכתבו שטר חלטאתא פשיטא שאינו משלם לו עד שיחזיר לו השטר ואם אבד יכתוב לו שטר אחר ודו"ק עכ"ל.

ואחר המחק"ר מפבוד הגאון מהרש"ל ו"ל נ"ל איש צעיר שדברי המפרשים צדקו ולזה נתפנון רש"י ו"ל וארחיב הדברים כדי שיובנו היטב והוא דבשלמא בשט"ח אמרינן דלא יחזיר לבעליו שפא פרעו מאי אמרת אם איתא דפרעיה אבע"ל למקרעיה לשטריה אמור שהמלנה רמהו וכשאמר לו הלנה החזיר לי שטרי שפכר פרעתיהו לה אשתמיט מניה המלנה בדברי שקר ואומר לו אמת שפרעתי ואחזיר לה השטר אבל עכשיו אין אני מוצא אותו ולמחר או ליומא אחרא יהיבנא ליה לה כשאמצא אותו וא"כ הלנה אף שאינו מאמין אותו מה יש לו לעשות ומה תיקון יש בידו היתחילק אותו עד שיחזיר לו שטרו? והלא הוא אומר לו שאינו בידו ואין לו לעשות אלא שיניחנו וילך לו בפחי נפש.

אבל בהיה דשטרי חלטאתא הלנה איהו הוא דאפסיד אנפשיה דאבעי ליה למקרעיה כשפרעו ואם תאמר שהמלנה אמר לו דהשתא ליתיה גביה ולמחר יהיבנא לה הי"ל לנה לחוש לעצמו ולא יאמין למלנה שאומר לו דליתיה גביה ואם תאמר מה יש לו לעשות פיון שאומר לו דליתיה גביה הרי פיון שאין מאמין אותו יש לו תיקון שיאמר למלנה אתה אומר דשטר ב"ד ליתיה גביה א"כ עשה לי שטר מכירה על הקרקע שהחליטו לה הב"ד בחובי פיון שפכר פרעתי לה החוב ושומא הדרא והיא פנונת הש"ס שאמר איבעי ליה למקרעיה לשטריה א"נ למכתב שטרא אחרניא עלניה כלומר אבעי ליה למקרעיה לשטריה ואם תאמר שאמר לו המלנה ליתיה גבי יאמר לו הלנה כתוב לי שטרא אחרניא והוא ממש מה שכתב רש"י "והיה לו לזה לתבוע שטר מכירה הואיל ודחהו מלהחזיר לו שטר של ב"ד" כלומר שדחהו ואמר לו דליתיה גביה ודו"ק בדברים שהם פנים ואמתים.

ומ"ש מהרש"ל "ואני אומר אי דייקת ברש"י לא משמע הכי שהרי כתבנאם דחהו לומר אבד הי"ל לכתוב שטרא אחרניא ולא כתב אשתמוטי תמהני אם הדברים הללו יצאו מפי קדוש דמהו ואם דחהו לומר אבד ומהו אשתמוטי שהפל דבר שנה שהשקטה היא שאומר לו שעכשיו אינו בדי שפכר ממי ומה שכתב עוד "והאמת באשתמוטי לא שינה לומר כתוב לי שטרא אחרניא שהרי אומר לו היום אחזיר שטרך" הם דברים תמוהים שהרי מה שאנו אומרים הוא שהלנה לא הנה לו להאמין למלנה שאומר דלית גביה השטר והנה לו לחוש לעצמו שהמלנה משקר וכיון שיש בידו לתמן שיכתוב לו שטר מכירה על קרקע זה ולא תיקון איהו הוא דאפסיד אנפשיה ולכך יחזירו לבעליו ודו"ק.

ושפא תאמר הלא גם בשט"ח יש תיקון בידו שיכריחו לכתוב לו שובר. וי"ל דהש"ס הרגיש בקושיא זו ותירצה והוא בשנדקדק דלמה הוצרך הש"ס לומר אימור אשתמוטי קא משתמיט ליה דא"ל למחר יהיבנא לה דהשתא ליתיה גבאי? שהנה יכול לומר בקיצור אימור דא"ל נאבד לי

השטר אלא דאם הנה אומר כף לא הנה מועיל פלום דסוף סוף נאמר איהו הוא דאפסיד אנפשיה שלא בקש מהמלנה לכתוב לו שובר פיון שהחליט ואמר שנאבד ממנו השטר לפיכך הנצרה הש"ס לומר דהחששא היא שמא המלנה לא החליט שנאבד ממנו השטר אלא שהמלנה אומר עכשיו אינו בידי שהוא אבוד ממני בעת ובעונה הזאת ולמחר יהיבנא ליה לה ומפני זה הלנה לא בקש שיכתוב לו שובר פיון שהמלנה נתן תקנה בלבד שיחזיר לו השטר אף שאינו מאמין אותו עכ"פ אומר אמתין זמן מועט אולי יאמנו דבריו ויחזיר לי שטרי ואקרענו והוא טוב לי מן השובר שצריף לשמרו כל ימי חיי מן העכברים שמא המלנה שקר בפיו ועדין השטר קיים בידי לפיכך טוב לי שיחזיר לי שטרי ואיני צריף לשמרו שמירה מעילה כמו השובר פיון שאני יודע שהשטר אין בידי עוד שפבר החזירו לי וקרעתי אותו ונהרי הוא בידי קרוע ואף אם יאכלוהו העכברים אין לי חששא ואף אם תהיה שום חששא היא רחוקה ולפיכך לא בקש שובר.

אבל בשטרי חלטאמה אף שהמלנה אומר לו למחר יהיבנא ליה לה איהו דאפסיד אנפשיה שלא בקש ממנו לכתוב לו שטר מקר על הקרקע שהחליטו לו הב"ד בחובו פיון שאמר לו השתא ליתיה גבאי לא הנה לו להאמין אותו במאי דאמר ליה דליתיה גביה ולא ירף ממנו עד שיכתוב לו שטר מקר והוא טוב לו משיחזיר לו שטר חלטאמה בעצמו לפי שהקול כבר נשמע שהב"ד החליטו קרקע זה למלנה זה בחובו ולא ימצא קונים לקרקע זה ואף שיראה להם שטר חלטאמה שהחזירו לו המלנה לא יאמינו שיאמרו שמא מן המלנה נפל ומצאו הוא וא"כ טוב לו שיבקש מן המלנה שיכתוב לו שטר מקר על קרקע זה ואף שגם שטר מקר צריף לשמרו לעולם עכ"פ הוא טוב משיחזיר לו שטר חלטאמה בעצמו שגם הוא צריף לשמרו לעולם ולפיכך הוא דאפסיד אנפשיה ויחזירו המוצא אותו לבעליו: שם בתוספות פתבו וז"ל בשטרי חלטאמה ואדרכתא.

תימא שטרי אדרכתא אמאי לאו בני פרעון נינהו פיון דעדין לא זכה בקרקע עד שכתבו לו שטרי חלטאמה וכן בסמוך דקאמר איהו דאפסיד אנפשיה דבעי ליה למקרעיה או אבעי ליה למכתב שטר מכירה בשטרי אדרכתא שעדין הקרקע היא בידי במה אפסיד אנפשיה ונלא יכול לטעון פרעתי וי"ל דשטרי אדרכתא נקט אלבא דרבה דאית ליה פרק המפקיד דאכיל פירי מפי מטא אדרכתא לידיה א"כ לא יוכל לומר עוד פרעתי פיון שפבר זכה בקרקע ורבא דאית ליה מפי שלמי יומי דאכרזתא לדבריו יעמיד מתניתין בחלטאמה גרידא ויש ספרים דל"ג אדרכתא עכ"ל.

הנה פוננת התוספות היא פשוטה שהקשו שתי קושיות חדא במ"ש הש"ס דלאו בני פרעון נינהו דבשלמא בשטרי חלטאמה הנה ס"ד למימר דלאו בני פרעון נינהו אי לאו דקי"ל דשומא הדרא וכמ"ש הש"ס אלא בשטרי אדרכתא למה הנה ס"ד למימר דלאו בני פרעון נינהו פיון שעדיין לא זכה בקרקע הרי הוא כשאר שטרי חובות דעלמא ועוד במאי דקאמר הש"ס על שטרי חלטאמה ואדרכתא איהו דאפסיד אנפשיה דמלשון זה משמע שהלנה אינו יכול לטעון פרעתי והוא מפסיד שישלם בע"כ ובשלמא בחלטאמה ניחא שלא יוכל לטעון פרעתי ומפסיד אבל באדרכתא אינו מפסיד פלום שיוכל לטעון פרעתי פיון שעדין הקרקע בידי ולא הוחלטה למלנה ותירצו דאדרכתא נקט אליבא דרבה דאית ליה דאכיל פירי וכו' וא"כ הנה ס"ד למימר דלאו בני פרעון נינהו אי לאו משום דשומא הדרא וניחא נמי מ"ש הש"ס איהו דאפסיד אנפשיה שלא יוכל לטעון פרעתי ורבא דאית ליה מפי שלמי וכו' יעמיד מתניתין דכל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר בחלטאמה גרידא התם הוא דייחזיר משום דאף דחיישינן לפרעון איהו הוא דאפסיד אנפשיה דהנה לו לבקש שטר מקר מן המלנה וכמ"ל אבל בשטרי אדרכתא לא יחזיר משום דחיישינן לפרעון והתם לא שייף איהו

דאפסיד אנפשיה דמה שטר מקר הנה לו לבקש מן המלנה פינון שעדיין לא זכה בקרקע ואף שהלנה יכול לטעון פרעתי וא"כ אף אם יחזיר אינו מפסיד שיטעון פרעתי עכ"פ אגן לכתחלה נאמר לו שלא יחזיר שמה כבר פרע ולמה יפגס בדינא ודייני.

ואלו הם דברים פשוטים ולא פתבתיים אלא מפני שראיתי למהר"ם ז"ל דברים תמוהים שכתב וז"ל בתוס' ד"ה בשטרי וכו' פן צ"ל ומשמע דלרבא אם מצא שטר אדרכתא לא יחזיר וקשה אדרבה למה לא יחזיר מה יפסיד בזה מאחר דאית ליה לרבא דיכול לטעון פרעתי אשטרי אדרכתא ונראה דמשום הכי לא יעמיד מתני' באדרכתא דלית בהו שום רבותא דפשיטא דיחזיר פינון דיכול לטעון עליהם פרעתי וק"ל עכ"ל מהר"ם ז"ל.

והם דברים תמוהים לגמרי ומענייל פילא וכו' ומי יאבה ומי ישמע לפרש פירוש זה בדברי התוס' שדברי התוס' הם פשוטים. מלפניהם ומלאחריהם וכמ"ש.

ולפע"ד היא כשגגה היוצאת מלפני השליט ותל"מ. וא"ש את"ם: (דף ל' ע"א) ת"ר המוצא פלי עץ משתמש בהם בשביל שלא ירקבו וכלי נחשת משתמש בהם בחמין אבל לא ע"י האור מפני שמשחיקן פלי כסף משתמש בהם בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחירן מגרפות וקרדומות משתמש בהם ברוך אבל לא בקשה מפני שמפחיתן פלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהם עד שיבא אליהו כדרך שאמרו באבדה כף אמרו בפקדון פקדון מאי עבידתיה גביה אמר רב אדא בר חמא אר"ש בפקדון שהלכו בעליהן למדינת הים עכ"ל הש"ס.

והתוס' בד"ה לצרכו כתבו וז"ל וכלי נחשת דתניא לקמן דמשתמש אפי' בחמין וכלי כסף בצונן אפילו לצרכו מותר פינון שע"י אותו תשמיש אינו יכול לבא לידי קלקול ותדע דאי דוקא לצורך הפלי מאי פריה פקדון מאי עבידתיה גביה פינון שהוא שומר יש לו לעיין שלא יתקלקל אע"פ שהבעלים אינם אומרים לו להשתמש עכ"ל.

דברי התוס' הללו שגבו ממני דלפי דבריהם נמי במאי ניחא לנו קושיותם מאי פריה מאי עבידתיה גביה פינון שהוא שומר וכו' דהשתא נמי אדמשני הש"ס שהלכו בעליהם למדינת הים הנה יכול לתרץ דהקא במאי עסקינו כשהוא לצורך הפלי אע"פ שהבעלים עמו במדינה יכול להשתמש בו אע"פ שלא נתנו לו רשות ואמאי דחיק לאוקמה שהלכו בעליו למ"ה אלא ודאי דפקדון אע"פ שהוא לצורך הפלי אם הבעלים עמו במדינה אינו יכול להשתמש בו פלי רשותם שהם יבאו ויטפלו בשלהם וכמו שפירש הרא"ש ע"ש וא"כ האי 'ותדע' שכתבו התוס' לכאורה נראה דלאו שמה מתניא וראיתי למהרמשי"פ ז"ל שכתב על דברי התוס' הללו וז"ל בא"ד ותדע דאי דוקא וכו' דהאשר"י פירש ג"כ כן ונתייחסו אב"ל מפרש בסמוך בע"א פקדון מאי עבידתיה הא אינו חייב לטפל בו מאחר שהמפקיד יכול לשמור חפציו שלא יתקלקלו ועיין.

עכ"ל.

והא דסיים בלשונו ועיין אולי נתפונן למה שהקשתי על דברי התוס' דבמאי ניחא להו קושיותם על הש"ס דמאי פריה וכו' וכמש"ל ומה שכתב שהרא"ש כתב ג"ד כן ונתייחסו חפשי שם בהרא"ש ולא מצאתי שפירש בדברי התוס' וצ"ע בכל זה: (דף ס"ה ע"א) אמר אב"י האי מאן דמסיק זוזי דרביתא בחבריה וקא אזלי חטי ארבעה גרינוי בזוזא בשוקא ויבה ליה איהו חמשא פי מפקינו מניה ארבעה מפקינו מניה אינדה אוזולי הוא דקא מוזיל גביה רבא אמר חמשא מפקינו מני דמעיקרא בתורת רביתא אתא לידיה ואמר אב"י האי מאן דמסיק ארבעה זוזי דרביתא בחבריה

וְהֵב לִיה גְּלִימָא בְּגוּנְיֵיהּ כִּי מִפְּקִינָא מְנִיָּה אַרְבְּעָה מִפְּקִינָא מְנִיָּה גְּלִימָא לָא מִפְּקִינָא מְנִיָּה רַבָּא אָמַר גְּלִימָא מִפְּקִינָא מְנִיָּה מ"ט כִּי הֵיכִי דְלָא לִימְרוּ גְּלִימָא דְמַכְסֵי וְקֵאֵי גְּלִימָא דְרַבִּיתָא הוּא אָמַר רַבָּא הָאֵי מֵאֵן דְּמַסִּיק תְּרִיסַר זְוֵי דְרַבִּיתָא בְּחַבְרִיָּה וְאֵגֵר לִיה חֲצָר דְּמַתְגַּרָּא בְּעֵשְׂרָה וְאוּגְרִיָּה נְהִלֵי בְּתִרְסַר כִּי מִפְּקִינָא מְנִיָּה תְּרִיסַר מִפְּקִינָא מְנִיָּה אָמַר לִיה רַב אַחָא מְדַפְתֵי לְרַבִּינָא וְלִימָא לִיה כִּי אֵגֵרָא הֵכִי דְהוּא קָא מְשַׁתְּרֵשִׁי לִי הַשְׁתָּא דְלָא מְשַׁתְּרֵשִׁי לִי כְּדֹאֲגְרֵי כְּוֹלֵי עַלְמָא הוּא דְאֵגְרָנָא מִשׁוּם דְאָמַר לִיה סְבַרְתָּ וְקַבַּלְתָּ.

עכ"ל הש"ס: וְהָרָא"ש כְּתִב בְּהֵיא דְגְּלִימָא וְז"ל. וְכֵן מֵאֵן דְּמַסִּיק בְּחַבְרִיָּה זְוֵי בְּרַבִּיתָא וִיְהֵב לִיה גְּלִימָא כִּי מִפְּקִינָא מְנִיָּה גְּלִימָא מִפְּקִינָא מְנִיָּה דְלָא לִימָא קָא מַכְסֵי בְּגְלִימָא דְרַבִּיתָא מְשַׁמַּע דְּוָקָא מִשׁוּם דְלָא לִימָא מַכְסֵי בְּגְלִימָא דְרַבִּיתָא הוּא דְמַהֲדְרִינָא לִיה הָא לָאו הֵכִי הַמְּקַח קֵיִים וְלָא אֲמַרִינָא כִּינָן דְנַעֲשֶׂה בְּאִסּוּר נְתַבְטַל הַמְּקַח וְכֵן בְּעוֹבְדָא קָמָא דִּיהֵיב לִיה חֲמִשָּׁא וְכּוֹבְעוֹבְדָא דְשְׁכִירוֹת מִפְּאֵן פְּסַק רַב הָאֵי גְּאוֹן ז"ל בְּתַשׁוּבָה הֵיכָא דְאִיפָא אִיסּוּרָא בְּזַבִּינָא דְאוּסִיף בְּדַמִּיָּה מִשׁוּם אֵגֵר נְטַר אוּ פּוֹסַק עַל הַפְּיֹרוֹת עַד שְׁלֵא יֵצֵא הַשְּׁעַר וְנִתְקַנְיִים הַמְּקַח בְּקִנְיָן וְלָא נִתְיַיְקַר שְׁעַר הַמְּקַח קֵיִים וְאִין יְכוּל לְבַטַּל הַמְּקַח בְּשִׁבִיל שְׁנַעֲשֶׂה בְּאִסּוּר עכ"ל הָרָא"ש ז"ל.

וְכָל דְבָרֵי הָרָא"ש הִלְלוּ הֵם דְּבָרִים פְּשׁוּטִים וְאִין מִי שְׁיִטְעָה בְּכּוֹנְנָתָם דְּהַכּוֹנְנָה הִיא דְהָרָא"ש הַכְּרִיחַ מֵהֵיא דְגְּלִימָא דְמִפְּקִינָא מְנִיָּה גְּלִימָא מִשׁוּם דְלָא לִימָא קָא מַכְסֵי בְּגְלִימָא דְרַבִּיתָא מְשַׁמַּע דְאֵי לָאו הָאֵי טַעְמָא לָא מִפְּקִינָא גְּלִימָא מִן הַמְּלֹנָה אֲלָא תַשְׁאֵר בְּיָדוֹ שְׁהַמְּכָר וְשְׁמַכְרָה לֹו הַלְוָה בְּרַבִּית שְׁהֵיב חֲזִיב לֹו הוּא קֵיִים וְלָא מִפְּקִינָא מֵהַמְּלֹנָה אֲלָא דְרַבִּית בְּמַעוֹת בְּעֵינֵי וְהַטְלִית שְׁמַכְר לֹו הַלְוָה בְּרַבִּית תַשְׁאֵר בְּיָדוֹ אִף שְׁהַמְּקַח הֵיכָא בְּאִיסּוּר וְסִיִּים הָרָא"ש וְכֵן בְּעוֹבְדָא קָמָא דִּיהֵיב לִיה חֲמִשָּׁא וְכֵן בְּעוֹבְדָא דְשְׁכִירוֹת כְּלוּמַר יֵצֵא לְנוּ, הַדִּין בְּעוֹבְדָא קָמָא דְאָמַר רַבָּא בְּהֵיא דְהוּא מַסִּיק רַבִּינָא בְּחַבְרִיָּה וְאֲזִיל חֲטִי אַרְבְּעָה גְּרִינֵי בְּזוֹנָא וְיֵהֵיב לִיה אִיהוּ חֲמִשָּׁא דְאָמַר רַבָּא חֲמִשָּׁא מִפְּקִינָא מְנִיָּה יוֹצֵא לְנוּ הַדִּין דְאִינוּ מִמֶּשׁ מִפְּקִינָא מְנִיָּה דְהַמְּלֹנָה חֲמִשָּׁא גְּרִינֵי דְחֲטִי אֲלָא הַמְּלֹנָה יִתֵּן לֹו דְמִיָּהם שְׁהוּא דִינָר וְרַבִּיעַ וְיִשְׁאֵרוּ בְּיָדוֹ חֲמִשׁ מְדוֹת שֶׁל חֲטִיִּים שְׁהַמְּקַח קֵיִים אִף שְׁנַעֲשֶׂה בְּאִיסּוּר וְכֵן בְּעוֹבְדָא דְשְׁכִירוֹת כְּלוּמַר דְּהַשְׁכִּירוֹת שְׁשֹׁכֵר לֹו הַלְוָה חֲצָרוֹ בְּתִרְסַר וְהַלְוָה לֹא הֵיכָא חֲזִיב לֹו כִּי אִם עֵשְׂרָה שֶׁל רַבִּית הַשְׁכִּירוֹת הוּא קֵיִים אִף שְׁנַעֲשֶׂה בְּאִיסּוּר וְאִף אִם הַמְּלֹנָה עֲדִין לֹא נִכְנַס בְּחֲצָר בְּעַל כְּרַחוּ יִכְנַס וְיִפְרַע לְלוֹה תְּרִיסַר שְׁהַשְׁכִּירוֹת הוּא קֵיִים אוּ אִם כְּבָר דָּר בָּהּ יִפְרַע לֹו תְּרִיסַר כְּמוֹ שְׁשֹׁכְרָה לֹו.

וְכָל הַדְּבָרִים הִלְלוּ הֵם דְּבָרִים פְּשׁוּטִים וְלָא כְּתִבְתֵי אוֹתָם אֲלָא לְפִי שְׁרַאִיתִי לְשַׁנֵּי גְּדוּלֵי עוֹלָם שְׁיִצְאָה מִלְּפָנֵיהֶם שְׁגָגָה כְּשִׁגְגָה הַיּוֹצֵאָה מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט וְהוּא זֶה. כְּתִב הָרַב מִש"ל ז"ל בְּפָרְק שְׁמִינֵי מֵהַלְכוֹת מְלֹנָה וְלוֹה בְּתַחֲלַת הַפָּרְק וְז"ל.

מִי שְׁהֵיב לֹו לִיתֵן לְחַבְרֹו דִינָר שֶׁל רַבִּית וְנָתַן לֹו בְּשִׁבִילֹו חֲמִשׁ מְדוֹת שֶׁל חֲטִיִּים וְהָיוּ נִמְכָּרִים ד' בְּדִינָר כְּשִׁבָא מְלֹנָה לְהַחְזִירוֹ לֹו צָרִיף לְהַחְזִיר לֹו חֲמִשׁ מְדוֹת וּמִיָּהוּ אִם הוּא רוֹצֵה לְהַחְזִיר לֹו דְמִיָּהם דִינָר וְרַבִּיעַ רִשְׁאֵי שְׁהַמְּקַח קֵיִים אַע"פ שְׁנַעֲשֶׂה בְּאִיסּוּר כ"כ הָרָא"ש וְהַכְּרִיחַ מְדַאֲמְרִינָא גְּלִימָא מִפְּקִינָא דְלָא לִימָא קָמַכְסֵי בְּגְלִימָא דְרַבִּיתָא מְשַׁמַּע דְּוָקָא מִשׁוּם דְלָא לִימָא מַכְסֵי בְּגְלִימָא דְרַבִּיתָא הוּא דְמַהֲדְרִינָא לִיה הָא לָאו הֵכִי הַמְּקַח קֵיִים וְלָא אֲמַרִינָא כִּינָן שְׁנַעֲשֶׂה בְּאִיסּוּר נְתַבְטַל הַמְּקַח וְכֵן בְּעוֹבְדָא קָמָא דִּיהֵיב לִיה ה' וְכֵן בְּעוֹבְדָא דְשְׁכִירוֹת וְהָרַב בַּג"ת בַּח"ב ס' י"ב הַקְּשָׁה עַל רְאִיוֹת הָרָא"ש הִלְלוּ דְאֵי מְעוֹבְדָא דְגְּלִימָא אִימָא דְאֵתָא לְאִשְׁמוּעִינָא וְכו' (קוֹשְׁיָא זוֹ אִינֵי מְעַתִּיק אוֹתָהּ וַיַּעֲיִן הַמְּעִינָא בְּסַפֵּר מִש"ל כִּי הֵם דְּבָרִים שְׁנִינְתָנוּ לְיַכְתֵּב) עוֹד הַקְּשָׁה הָרַב בְּעַל ג"ת עַל

מ"ש הרא"ש וכן בעובדא קמא דיהיב ליה ה' דמנ"ל דשנה ה' קאמר דילמא ה' ממש מפני כו' ונראה דהכרח הרא"ש הוא מדאמרין ה' מפקין דבתורת רביתא אמתא לידיה דמשמע דוקא משום האי טעמא הא לא הכי ד' מפקין מניה וכאביי וא"א בשלמא דמקח שנעשה באיסור המקח קיים תינח דאי לאו טעמא דרביתא אמתא לידיה ד' דוקא מפקין מניה משום דאיך אוזול אוזיל גביה ואתו המקח קיים הוא אלא אי אמרת דמקח שנעשה באיסור הוא בטל למה לי טעמא דרביתא אמתא לידיה בלאו הכי פשיטא דה' מפקין דאע"ג דמעיקרא אוזיל גביה פיון שאותה הפסיקא היא בטלה לגמרי נמצא שאין כאן מקח ולא אוזיל גביה לא שייך אלא אי אמרין דהמקח הוא קיים אבל אם מפניו בלא שום קנין דחלוקה זו דאוזיל גביה לא שייך אלא אי אמרין דהמקח הוא קיים אבל אם אין כאן מקח מה שייך אוזיל גביה פיון דלא זכה הלוקח במקח אלא ודאי מדאצטריך רבא לטעמא דרביתא אמתא לידיה משמע דהמקח קיים והכרח זה הוי דומיא דהכרח דעובדא דגלימא וכן עובדא דשכירות אי לאו משום דקי"ל דהמקח קיים ואפ"י אם לא דר בו עדין הנה דר בו לא הנה חייב המלנה תריסר אע"פ שמתחלה נתרצה בתריסר שפיון שאותה הספיקא היא בטלה מחמת האיסור הרי זה כאל דר בחצר חבירו בלא קציצה שאינו משלם אלא מה, ששנה.

עכ"ל הרב אבא הוא מש"ל ו"ל. הרי שלף לפניה שני גדולי התכמים הרב בעל ג"ת והרב מש"ל ז"ל שגו ברואה וכשאמרו ראשונים כמלאכים לא אמרו ראשונים מלאכים ממש אלא כמלאכים האמנם היו בסוג אנוש העלול לשכחה ולטעות שהרב בעל ג"ת הבין מ"ש הרא"ש וכן בעובדא קמא דיהיב ליה חמשה וכן בעובדא דשכירות שהרא"ש מביא ראיה לדינו שהמקח קיים אף שנעשה באיסור והקשה עליו דמנ"ל דשנה ה' קאמר דילמא ה' ממש קאמר שייחזיר לו המלנה החמש מדות בעונם לפי שנתבטל המקח פיון.

שנעשה באיסור ולא ירד לסוף דעת הרא"ש שמה שכתבנו בעובדא קמא וכו' זהו מה שחדש הרא"ש על דברי הש"ס דאף דהש"ס קאמר יהיב ליה חמשה דמשמע חמשה מדות ממש זהו אם ירצה המלנה אבל הרשות בידו ליטמן לו דמיהם שהוא דינר ורביע וישארו בידו החמש מדות שהמקח קיים אף שנעשה באיסור וכל עיקר סמיכתו של הרא"ש ז"ל בהאי דינא הוא מההיא דגלימא דטעמא דצריך להחזיר הגלימא בעצמה הוא משום דלא לימרו דמכסי בגלימא דרביתא ואי לאו האי טעמא אין חיוב על המלנה להחזירה ללנה אלא יחזיר לו הרבית שלקח ממנו והמכר שמכר לו הגלימא בדמי הרבית הוא קיים אף שנעשה באיסור אף בחטים שמכר לו המכר קיים ויטמן לו דמיהם וגם בשכירות ששכר לו בדמי הרבית הוא קיים זוהי פנונת הרא"ש בלי ספק, והרב מש"ל ז"ל הלה פשיטתו של הרב בג"ת ז"ל והטריח עצמו לתרץ הקושיות שהקשה על הרא"ש ז"ל ונאנא אמינא דאף אם ירצה הרב מש"ל ז"ל להביא ראיות לדינו של הרא"ש דהמקח קיים אף שנעשה באיסור מההיא דיהיב ליה חמשה ומההיא דשכירות מפת ההכרחיות שהכריח הוי שוברו בצדו מפת דברי הרא"ש בעצמם שהרי השלש הלכות הנז' הם פתובים בש"ס הראשונה היא ההיא דיהיב ליה חמשה והאחרונה היא ההיא דשכירות ואי איתא דיש ראיה מהם למה הרא"ש הניח ההלכה הראשונה שהיא ההיא דיהיב ליה חמשה והלה לו אל האמצעית שהיא ההיא דגלימא אלא ודאי שאין ראיה ממנה ולפיכך הוצרך הרא"ש ז"ל להביא ראיה לדינו מההיא דגלימא.

סו"ד בשופי יכילנא למימר ששני גדולי התכמים שגו בדברי הרא"ש כשגגה היוצאה מלפני השליט ותל"מ: (דף כ"א ע"א) מצא פירות מפוזרין וכמה א"ר יצחק קב בארבע אמות היכי דמי

אי דָרָה נְפִילָה אֶפְיָלוּ טוֹבָא נְמִי וְאִי דָרָה הִינּוּחַ אֶפְיָלוּ בְצִיר מְהִכִי נְמִי לֹא אָמַר רַב עֲוֹקְבָא בַר חֲמַא בְּמִכְנֻשְׁתָּא דְבִי דְרִי עֶסְקִינָן קַב בַּד' אַמּוֹת דְנִפְיֵישׁ טְרַחְטִיָהוּ לֹא טְרַח אִינִישׁ וְלֹא הִדַּר אֲתִי וְשִׁקְלִי לִהְיוֹ אֶפְקוּרִי אֶפְקַר לִהְיוֹ בְצִיר מְהִכִי טְרַח וְחֹזַר אֲתִי וְשִׁקְלִי לִהְיוֹ וְלֹא מִפְקַר לִהְיוֹ בְּעֵי ר' יִרְמְיָה חֲצִי קַב בְּשִׁתִּי אַמּוֹת מִהוּ קַב בַּד' אַמּוֹת טַעְמָא מֵאִי מִשּׁוּם דְנִפְיֵישׁ טְרַחְטִיָהוּ חֲצִי קַב בַּב' אַמּוֹת כִּינּוּן דְלֹא נִפְיֵישׁ טְרַחְטִיָהוּ לֹא מִפְקַר לִהְיוֹ אוֹ דִלְמָא מִשּׁוּם דְלֹא חֲשִׁיבִי וְחֲצִי קַב בַּב' אַמּוֹת כִּינּוּן דְלֹא חֲשִׁיבִי מִפְקַר לִהְיוֹ קַבִּיִּים בְּשִׁמוּנָה אַמּוֹת מִהוּ קַב בַּר"א טַעְמָא מֵאִי מִשּׁוּם דְנִפְיֵישׁ טְרַחְטִיָהוּ וְכ"ש קַבִּיִּים בְּשִׁמוּנָה אַמּוֹת כִּינּוּן דְנִפְיֵישׁ אֶפְקוּרִיָהוּ טְפִי מִפְקַר לִהְיוֹ אוֹ דִלְמָא מִשּׁוּם דְלֹא חֲשִׁיבִי וְקַבִּיִּים בְּשִׁמוּנָה אַמּוֹת כִּינּוּן דְחֲשִׁיבִי לֹא מִפְקַר לִהְיוֹ קַב שְׁנוּמְשָׁמִין וְכו' קַב תְּמָרִי וְכו' מֵאִי תִיקוּ.

עכ"ל הש"ס. האי ארבע אמות ושתי אמות ושמונה אמות דקאמר הש"ס סתמם כפירושם כמו בכל התורה כולה שהם ארבע אמות על ארבע אמות ושתי אמות על שתי אמות ושמונה אמות על שמונה אמות וכן מצאתי הדבר מפורש בהרא"ש שכתב וז"ל בעי רב ירמיה חצי קב בשתי אמות על שתי אמות דזוטר כמזון דזוטר בטורח קביים בח' אמות על ח' אמות דנפיש כמזון ונפיש בטורח וכו' עכ"ל הרי דהרא"ש מפרש האי שתי אמות והאי ח' אמות הוא שתי אמות על ב' אמות וח' אמות על ח' אמות אבל בד' אמות לא הוצרך הרא"ש לפרש לפי שד"א המזונפים בכ"מ סתמם כפירושם שהם ד"א על ד"א כמו ד"א של אדם קונות לו וכיוצא וא"כ גם הריב"א ז"ל לא ילך אלא בשיטתו כדרכו בכ"מ שהולך בשיטת אביו ז"ל והנה הריב"א ז"ל כתב בסי' ר"ס וז"ל המוצא במקום הגרון שדשו התבואות קב חטין מפונר בארבע אמות על ארבע אמות או יותר הרי הם שלו מפני שטורח על הבעלים באספם ומתייאשים מהם אבל אם הקב מפונר בפחות מד"א או יותר על קב בד"א לא יגע בהם שיבאו בעליהם ויטלום וחצי קב חטין מפונר בשתי אמות או קביים בשמונה אמות או קב שנומשמין וכו' מבעיא אם שרי ליתלן או לא ולא אפשריטא ואסירי עכ"ל.

מנכרחים אנו לומר דהאי בשתי אמות ושמונה אמות דכתב הטור הוא שתי אמות על שתי אמות ושמונה אמות על שמונה אמות ולא הוצרך לפרש דסתמו כפירושו ועוד שהרי הרא"ש כתב כן בפירוש והוא הולך בשיטתו לעולם.

והגאון מרדכי ז"ל כתב בדרישתו וז"ל המוצא במקום הגרון כו' קב חטין מפונר בד' אמות על ד"א כו' מש"כ מפונר בד' על ד' ליתא בגמ' גם לא ברי"ף ורמב"ם אבל רבינו למדו מהתו' שכתבו ז"ל חצי קב בב' אמות מהו תימא הלא בקב בד"א הנה נמי חצי קב בב' אמות ומאי קמבעיא ליה דאם נאמר דטרח איניש על חצי קב בב' אמות לא הנה אמרינן דקב בד' הנה יאוש כולו (וכפשוט דהאי קושיא של תו' אינו אלא על חצי קב בב' אמות אבל מה שמבעיא להגמ' בב' קבין בח' אמות לק"מ דשם שפיר קמבעיא דילמא דוקא על קב אינו מקפיד בטרחת ארבע אמות אבל קביים שהם חשויים ודאי קפיד ויהדר אחריו וכינון דיהדר על מקצתו דהדר על פלן) וי"ל דכינון דליכא אלא חצי קב ילקוט כינון שאין לו טורח לגמור אבל קב בד"א יש לו טורח ללקוט הפל ואין מלקט פלל א"כ קב בד"א מרובעים הוי חצי קב בב' אמות רוחב וד' אמות אורך והכא בעי חצי קב בב' אמות על ב' אמות עכ"ל וס"ל לרבנו דבהאי א"נ לא באו התוס' לחדש אלא דהאי חצי קב דקמבעיא ליה ר"ל ב' על ב' משא"כ לשנוייא קמא אבל מה שכתבו קב בד' אמות מרובעים הוא פשיטא גם לשנויא קמא גם מה שמסיק הגמ' וקאמר חצי קב בב' ר"ל בחצי שיעור הגז"ל דהיינו ב' על ד' ומ"ה כתב רבינו ברישא ד' על ד' ואח"ך באבעיא סתם וכתב וחצי קב בב' אמות ולא כתב ב' על

ב' משום דס"ל פְּשׁוּנְיָא קמא דתו' וילפי אותו שְׁנוּיָא ר"ל ב' על ד' דְּלִשְׁנוּיָא בְּתָרָא הוא דְּנִחַק דא"כ לְמָה קמְבַעֲיָא בע"ב וְלֹא קמְבַעֲיָא בְּשָׁנִים רִחֵב עַל ג' אַמּוּת אֲנָרָךְ וְעוֹד לֹא ה"ל לְהַגְמִי לְסַתְּנָם אֲלֵא לְפָרֵשׁ הַאֲבַעֲיָא וְאִי מְשׁוּם דְּסַתְּמִי שְׁנִים ר"ל ב' עַל ב' כַּמ"ש קב בד' דר"ל ד' עַל ד' ז"א דְּהָא וְדָאִי מְאִי דְּקמְבַעֲיָא לִיה קבִּינִים בַּח' אִינוּ ר"ל ח' עַל ח' אֲלֵא ח' עַל ד' כַּמ"ש לְעִיל דְּעַל אוֹתָהּ אֲבַעֲיָא לֹא מְקַשָּׁה מְדִי וְלָמָּה לִיה לְמַבְעֵי בַח' עַל ח' וְלֹא בַח' עַל ד' וְאִי מְשׁוּם רְבוּתָא א"כ ה"ל לְמַבְעֵי נְמִי בַח' עַל י' אוֹ בַע"א וּמ"ה תַּפְס רְבִינּוּ שְׁנוּיָא קמא דתו' לְעִיקָר וְגַם מְשׁוּם דְּלִשְׁנוּיָא קמא יְהִיוּ בְּשָׁנֵיהֶם לְחוּמְרָא דְּבָקָב בַּד"א הוּא שֶׁל הַמוֹצָא וְה"ל לְחוּמְרָא דְּאִינוּ שְׁלוֹ אִם לֹא פְּשָׁהוּא מְפָנָר בַּד' עַל ד' וּבְחֻצֵי קב בְּשָׁנֵי אַמּוּת דְּלֹא נְפִשְׁטָה הַאֲבַעֲיָא וְקו"ל דְּאָסוּר לְקַחְתּוּ וְכַמְש"ר הָהּ נְמִי חוּמְרָתוּ דְּאִפִּי בְּשָׁנֵי אַמּוּת עַל ד"א אָסוּר לְהַמוֹצָא לְקַחְתּוּ וְקו"ל עַכ"ל הֵרַב דְּרִישָׁה ו"ל.

גַּם בְּפְרִישָׁה פְּתַב וְז"ל וּמ"ש מְפָנָר בְּאַרְבַּע אַמּוּת עַל ד"א הוּא מְדַבְּרֵי תו' וּמְמִילָא מַה שְּׁסִינִים וְכַתֵּב הַאֲבַעֲיָא בְּחֻצֵי קב בַּב"א ר"ל בַּב' עַל ד' וְאִפ"ה אִינוּ שֶׁל הַמוֹצָא וְעַבְד"ר שֶׁם בִּיאָרְתִי עַכ"ל. וְלִפִּי דְּעַתִּי וְאִם דַּל הוּא שְׁכַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן ו"ל מְרַאשֵׁן לְסוֹפֵן אִינוּ אֲלֵא מִן הַמְתַּמְיָהוּן תַּחֲלָה וְרֵאשׁ מ"ש בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו מְש"ר מְפָנָר בַּד' עַל ד' לִיתָא בַּגְמ' גַּם לֹא בְרִי"פ וְהַרְמַב"ם אָבַל רְבִינּוּ לְמָדוּ מֵהַתּו' וכו'.

וְאִנִּי אֲשַׁאל אֶת הַגָּאוֹן ו"ל וְהַתּוֹסֵ' מְמִי לְמָדוּ לומר כֵּן וּמִן הַמְּקוֹם שְׁלֵמְדוּ הַתּוֹסֵ' לְמָד גַּם רְבִינּוּ בַעַה"ט ו"ל וְעוֹד הֵיֶעֱלָה עַל הַשְּׁכַל דְּהָאִי אַרְבַּע אַמּוּת דְּקָאָמַר הַש"ס אִינוּ ד' עַל ד' וְאֲלֵא מְאִי הַנוּכַל לומר שֶׁהוּא ד' עַל ג' אוֹ ד' עַל ב' א"כ נֹאמַר ג"ךְ שֶׁהוּא ד' אַמּוּת אֲנָרָךְ עַל חֻצֵי אִמָּה רִחֵב אוֹ עַל טַפַּח אוֹ חֻצֵי טַפַּח רִחֵב אֲלֵא וְדָאִי דְּסַתְּמוּ פְּפִירוּשׁוֹ דְּבָכָל מְקוֹם שְׁנִזְנָפְרוּ ד' אַמּוּת בַּש"ם הֵם ד' עַל ד' דּוּק וְתַשְׁכַּח בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שְׁנִזְנָפְרוּ ד' אַמּוּת וְתַמְצָא בְּבִירוּר שֶׁהֵם ד' עַל ד' וְאִין צָרִיךְ לָזֶה לִימוּד מֵהַתּוֹסֵ' וְתַמְהֵנִי עַל הַגָּאוֹן ו"ל אִיךְ חֲשַׁב כְּזֹאת עַל רְבִינּוּ בַעַה"ט ו"ל דְּהוּוּ נְהִירִין לִיה שְׁבִילֵי דְּתַלְמוּדָא שְׁיִצְטָרַךְ לְלַמּוּד אִינְזָה דְּבָר מְדַבְּרֵי הַתּוֹסֵ'.

וְעוֹד מְאִי דְּפִשְׁיטָא לִיה לְהַגָּאוֹן מְרָדוּךְ ו"ל דְּמֵאִי דְּכַתֵּב רְבִינּוּ בַעַה"ט נְחֻצֵי קב מְפָנָר בְּשִׁתֵּי אַמּוּת מְבַעֲיָא ר"ל בְּשִׁתֵּי אַמּוּת עַל אַרְבַּעָה וְכַתֵּב ע"ז וְז"ל וּמ"ה פְּתַב רְבִינּוּ בְּרִישָׁא ד' עַל ד' וְאִח"ךְ בְּאַבְעֵיָא סַתְּמִי וְכַתֵּב נְחֻצֵי קב בְּשִׁתֵּי אַמּוּת וְלֹא פְּתַב שְׁתִּים עַל שְׁתִּים מְשׁוּם דַּס"ל פְּשׁוּנְיָא קמא דְּתוֹסֵ' וְכו' עַכ"ל הֵם דְּבָרִים תְּמוּהִים דְּמַלְבַּד שֶׁהֵם הַפָּךְ דְּבָרֵי הָרֵא"ש אָבִיו ו"ל דְּכַתֵּב בְּפִירוּשׁ שְׁהַבְעֵיָא הִיא בְּשִׁתֵּי אַמּוּת עַל שְׁתֵּי אַמּוּת וְהַרִיב"ה בְּנוּ ו"ל הוּא הוֹלֵךְ בְּשִׁיטָתוֹ לְעוֹלָם אֲלֵא דְּהַסְבְּרָא הִיא פְּלִפִּי לִינְיָא דְּאֲדַרְבָּא מְדַסְתָּם וְכַתֵּב נְחֻצֵי קב מְפָנָר בְּשִׁתֵּי אַמּוּת סַתְּמוּ פְּפִירוּשׁוֹ דַּר"ל שְׁתֵּי אַמּוּת עַל שְׁתֵּי אַמּוּת דָּאִי פְּנוּנְתוֹ הִיא שְׁתִּים עַל אַרְבַּע הו"ל לְכַתֵּב כֵּן בְּפִירוּשׁ וְלֹא לְסַתְּנָם.

וְכִזָּה וְכִזוּ יֵשׁ לְתַמְנָה עֲלִיו בְּמֵאִי דְּפִירֵשׁ בְּדַבְּרֵי הַש"ס וְכַתֵּב וְז"ל וְלִפִּי אוֹתוֹ שְׁנוּיָא ר"ל ב' עַל אַרְבַּעָה דְּלִשְׁנוּיָא בְּתָרָא הוּא דְּנִחַק וְכו' וְעוֹד לֹא ה"ל לְהַגְמִי לְסַתְּנָם אֲלֵא לְפָרֵשׁ הַאֲבַעֲיָא וְכו' עַכ"ל.

דְּאֲדַרְבָּא מְדַסְתָּם וְלֹא פִירֵשׁ סַתְּמוּ פְּפִירוּשׁוֹ דַּר"ל ב' עַל ב' דָּאִי ר"ל ב' עַל אַרְבַּעָה הו"ל לְפָרֵשׁ וְלֹא לְסַתְּנָם. וְעוֹד מְאִי דְּכַתֵּב וְז"ל וְאִי מְשׁוּם דְּסַתְּמִי שְׁנִים ר"ל ב' עַל ב' כַּמ"ש קב בד' דר"ל ד' עַל ד' ז"א דְּהָא וְדָאִי מְאִי דְּקמְבַעֲיָא לִיה קבִּים בַּח' אִינוּ ר"ל ח' עַל ח' אֲלֵא ח' עַל ד' כַּמ"ש לְעִיל וְכו' עַכ"ל.

הרי דהגאון ו"ל מביא ראיה דהאי חצי קב בשתי אמות ר"ל ב' על ד' ולא ב' על ב' מקבים בח' דנדאי ר"ל ח' על ד' ולא ח' על ח' אף חצי קב בשתי אמות ר"ל ב' על ד' ולא ב' על ב' ואחר המס"ר ערבך ערבך צריך דהא הרא"ש כתב בפירושו דהאי קבים בח' אמות דבעי הש"ס הוא ז על ח' כמ"ש בדבריו שהבאתי לעיל.

ומאי דהכריח הגאון ו"ל דהאי ח' אמות ר"ל ח' על ד' ולא ח' על ח' דא"כ למה ליה למבעי בח' על ח' ולא בח' על ד' ואי משום רבותא א"כ הו"ל למבעי נמי בח' על י' או בע"א. אחר המס"ר אין זה הכרח דאטו הש"ס פי רוקלא לחשיב וליתני והש"ס נקט דרף קצרה בבעייתו על דברי ר' יצחק דקב בד' אמות הני יאוש דנדאי ר"ל ד' על ד' ובעי ר' ירמיה חצי קב בשתי אמות על שתי אמות וקבים בשמנה אמות על שמנה אמות ולא חש לדקדק כל כף ולעולם אימא לך דהאי שתי אמות הוא ב' על ב' והאי ח' אמות הוא ח' על ח'.

ועוד דהשתא נמי לפי פירושו הגאון ו"ל דהאי ח' אמות הוא ח' על ד' למה בעי דוקא בח' על ד' ולא בח' על ח' או בענין אחר אלא נדאי דהש"ס נקט דרף קצרה בסתם אמות בכל מקום דהם אמות מרובעות ואנו נכניס בבעיא כל מה שהוא סבא להכניס.

באופן שדברי הגאון ו"ל שגבו ממני ולא יכולתי להולמם מפח הקנשיות הנ"ל והגדולה היא שפירש דברי רבינו בעה"ט ו"ל הפך אביו הרא"ש ו"ל והוא הולך בשיטתו לעולם. ואשר אני אחזה לי דאעיקרא דדינא פרקא שהגאון ו"ל הביין בדברי התוס' ו"ל שבתירוץ הראשון מפרשים בעיית חצי קב בשתי אמות ר"ל שתי אמות על ד' ובתירוץ השני מפרשים דר"ל שתי אמות על ב' וכתב הגאון שרבינו בעה"ט נקיט לעיקר תירוץ הראשון וכמ"ש.

ואנא זעירא לכבי לא כן ידמה אלא שהתוס' מתחלה ועד סוף ס"ל דהאי שתי אמות דקאמר הש"ס הם שתי אמות על שתי אמות כסתם אמות בכל מקום ובזה לא נתחלפה סברתם. אלא שבקנשיותם הנה ס"ל דכיון דאמרין דקב בד' אמות הוא שלו בכלל מאתים מנה שהרי בקב בד' אמות הנה נמי חצי קב בשני אמות ואי הנה אמרינן דחצי קב בב' אמות טרח איניש עליה ולא נתייאש ממנו ועתיד לחזור עליו למה אמרינן דקב בד' אמות הנה יאוש פולו אלא נדאי דלא טרח איניש על חצי קב בב' אמות והני יאוש ומאי קמבעיא ליה ואף דהתם בקב בד"א הנה חצי קב בשתי אמות על ארבע והבעיא היא בקב בב' אמות על ב' השתא ס"ל לתוס' דליכא לחלק בכך והכל דבר אחד דמה לו אם יקנה חצי קב בב"א על ב"א או בב"א על ד"א ולפיכך תירצו תירוץ הא' דכיון דליכא אלא חצי קב ילקוט וכו' ובתירוץ הב' חידשו לנו דקב בד"א כל חצי קב תופס ב' אמות על.

ד' ונוכל לומר דדוקא באופן זה שחצי קב תופס ב"א על, ד' הוא דאמרין שנתיאש ממנו והרי הוא שלו אבל בחצי קב בשתי אמות על שתי אמות כיון שהמקום קטן יותר ואין בו טורח כ"כ נוכל לומר שלא נתייאש ממנו ועתיד לחזור עליו ולכך בעי ובזה הוא שנתחלפה סברת התוס' אבל בפירושו הבעיא מעולם לא עלה דעתם לפרש חצי קב בב"א על ארבע אלא ב"א על ב"א כסתם אמות בכ"מ.

ונ"מ לענין דינא בין שני התירוץ של התוס' דלתירוץ הא' אף דפירוש המלות של חצי קב בשתי אמות הוא שתי אמות על שתי אמות כסתם אמות בכ"מ מפל מקום גם בשתי אמות על ד' הוא ספיקא דדינא ולחומרא ולא הני יאוש ואסור ליטלו ולפי תירוץ הב' דוקא בשתי אמות על

שתי אמות הוא דאיבעיא לן והוי ספיקא דדינא ואסור ליטלו אבל בשתי אמות על ד' הוא בכלל קב בד' אמות והוי שלו ודו"ק היטב.

והשתא דברי רבינו בעה"ט לפי מה שפירשתי דר"ל שתי אמות על שתי אמות יצא לנו דדוקא בשתי אמות על שתי אמות הוא דהוי ספיקא דדינא ולחומרא ואסור ליטלו אבל בב' אמות על ד' מדינא הוי שלו ומותר ליטלו ולפי מה שפירשם הגאון מרדכי ז"ל דר"ל שתי אמות על ד' יוצא לנו דבין בב"א על ד' בין בב"א על ב' אסור ליטלו אלא דבשתי אמות על ד' הוי ספיקא דדינא ולחומרא ובשתי אמות על ב' אסור ליטלו מה"ד ותמהני על הרב מרדכי שלא ביאר זה אלא השוה מדותיו וכתב בסו"ד וגם משום דלשנויא קמא יהיו בשניהם לחומרא דבב"א וכו' ובחצי קב בב' אמות דלא נפשטה האבעיא וק"ל דאסור לקחתו וכמש"ר הנה נמי חומרתו דאפי' בב' אמות על ד' אסור להמוצאו לקחתו עכ"ל.

דהי"ל לבאר שי"ש חילוק ביניהם דזה משום חומרא וזה מן הדין הגמור וכמ"ש ונ"מ דאם הוא משום ספיקא דדינא בעל השדה אינו יכול להוציא ממנו דהמוציא מחבירו עליו הראיה ואם הוא מן הדין הגמור יכול בעל השדה להוציא ממנו בדין.

וגם שדברי הרב בעצמם הם משוללי הבנה דמהו זה שכתב וגם משום דלשנויא, קמא יהיו בשניהם לחומרא דבב"א הוא של המוצאו והו"ל לחומרא דאינו שלו אם לא פשהו מפורז בד' על ד' ובחצי קב אמות דלא נפשטה האבעיא וכו' ? דמה חומרא היא זו בקב בד"א דאינו שלו אם לא פשהו מפורז בד' על ד' ? ואלא מאי היתכן לומר דאפי' אם לא יהיה מפורז אלא בד' אמות על שתיים אוי בד"א על חצי אמה או רביע אמה או טפח או חצי טפח יהיה שלו אם פן מה הועיל ר' יצחק שנתן לנו שיעור זה של קב בד"א שהוא ד"א על ד"א בסתמם בכ"מ אלא ודאי שר' יצחק כף שפט בשכלו דמ"ש המשנה מצא פירות מפורזין הרי אלו שלו הוא דוקא מצא קב פירות מפורז בארבע אמות על ארבע אמות שהם ששה עשר אמות מרובעות הוא דהוי שלו אבל אם מצאו מפורז בפחות מזה השיעור אף אם לא יהיה חסר אלא חצי אצבע קים להו לחז"ל שאינו מתניאש מהם ועתיד לחזור עליהם ואסור ליטלם מן הדין הגמור ולאו משום חומרא וכך הם פל השיעורים של חכמים מקנה של ארבעים סאה כשר לטבול בו חסר קרטוב אחד אסור לטבול בו אבל בבבב"א חצי קב בשתי אמות נוכל לומר דלא הוי אלא בשתי אמות על שתי אמות אבל בשתי אמות על ארבע נוכל לומר דהוא בכלל קב בד"א והוי שלו וכמ"ש התוס' בתירוץ השני.

ועוד מה היא פונת הרב ז"ל דצריכים להעמיד הבעיא באופן שיהיה לחומרא פיון שלא נפשטה דאף בחצי קב בשתי אמות על ארבע הוי ספקו לחומרא ? שהרי סתם בעיין הוא מסתפק באיזה דין ועומד לפני חכמי ביהמ"ד ושואל שאלתו והוא לא ידע מה ישיבו על שאלתו וחכמי ביהמ"ד שקלי וטרי בדין ששאל השואל ולפעמים מפשטים לו בעייתו מאיזה משנה או ברייתא לקולא או לחומרא וכשיגעו ולא מצאו שום ראיה לפשט הבעיא לשום צד מהצדדין אז אומר הש"ס תיקו כלומר שאלה זו תלויה ועומדת דלא אשכחן לה פתרי והפוסקים פוסקים פל תיקו דאיסורא לחומרא וכל תיקו דממונא קולא לנתבע דהמע"ה וא"כ ר' ירמיה דבעי חצי קב בשתי אמות מהו ? גם הוא לא ידע מה ישיבו לו חכמי ביהמ"ד אם לקולא או לחומרא או לא ? מצאו מענה ויהיה ספקו לחומרא ונוכל לומר דמה שנסתפק ר' ירמיה הוא דוקא בב' אמות על ב' אבל בב' אמות על ד' הנה פשיטא ליה דהוא בכלל קב בד"א והוי שלו באופן שפל דברי הגאון מרדכי ז"ל הם תמוהים מאד מפמה אנפי ומחנורתא שפירוש דברי הטור הוא פדכתיבנא שחצי קב בשתי אמות

הוא ב"א על ב"א וְהָתָם הוּא דְהוּי סִפְקוֹ לְחוּמְרָא וְאָסוּר לְיִטְלוּ אֲבָל ב"א על ד"א הוּא שֶׁל הַמוֹצֵאוֹ וְכַמ"ש.

וּבְסַמ"ע ס"א ר"ס ס"ק כ"ח פְּתַב אַמ"ש מְר"ן בַּס"ז אִם הָיָה כְּמוֹ קַב בְּתוֹךְ ד' אַמּוֹת וְכו'. לְשׁוֹן הַטּוֹר הוּא בַּד"א עָלֵי ד"א אוּ יוֹתֵר וְהַד"ר שֶׁם פְּתַבְתִּי דַּנ"ל דְּלִשְׁנֵי אוּקִימַת' שְׁבַתוֹ מִתְּפָרֵשׁ בְּכַף וְהוּא חוּמְרָא דְדוֹקָא הַנִּמְצֵא בְּתוֹךְ מְרַחֵב גְּדוּל בְּקַב ד' עַל ד' הוּא שֶׁל מוֹצֵאוֹ הֵא אִם מְפִנֵּז בְּמְרַחֵב ד' עַל ב' לֹא יֵגַע בּוֹ וְגַם הַאִיבְעֵיָא דְלֹא אֶפְשִׁיטָא בְּחֻצֵי קַב בְּתוֹךְ ב' אַמּוֹת ר"ל בַּה"ג דְּאֶפְי' הוּא בְּמְרַחֵב ב' עַל ב' אֶפ"ה מִכַּח סִפְקָא לֹא יֵגַע בּוֹ וְהַמְחַבֵּר נִקְטַ ל' הַרְמַב"ם דְּנִקְטַ ל' הַגַּמ' כְּפִשְׁוִטוֹ עַכ"ל.

אֲזִינֵל לְשִׁטְתֵּיהּ בְּדַרְיָשָׁא דְקַב בַּד"א ר"ל בַּד"א עַל ד"א וְהוּא מְשׁוּם חוּמְרָא דְדוֹקָא הַנִּמְצֵא בְּתוֹךְ מְרַחֵב גְּדוּל וְכו' וְנִזְה תַּמְהוֹן גְּדוּל דְמַה חוּמְרָא הִיא זוֹ דְכַף הוּא פְּסִקָא דְדִינָא וְכַף קי"ל לר' יִצְחָק דְבְּמְרַחֵב ד"א עַל ד"א מִתְיַיְאַשִּׁים מְמַנּוּ הַבְּעָלִים וְהוּא שֶׁל הַמוֹצֵאוֹ וְיַמָּה חוּמְרָא שְׁיִיךְ בְּזַה וְלֹא עוֹד אֱלֹא שְׁפִיטָא בְּלִשְׁוֹנוֹ הֵא אִם מְפִנֵּז בְּמְרַחֵב ד' עַל ב' לֹא יֵגַע בּוֹ וְלָמָּה דוֹקָא אִם מְפִנֵּז בַּד"א עַל ב' הוּא דְלֹא יֵגַע בּוֹ ? דְּאֶפְיִלוֹ אִם הוּא מְפִנֵּז בַּד"א עַל ד"א פְּחוֹת חֻצֵי אֶצְבַּע לֹא יֵגַע בּוֹ שְׁכַף הֵם הַשְּׁיִעוּרִים שֶׁל חֻמְרִים וְכַמְש"ל.

וּבְסַמ"ק כ"ט פְּתַב וְז"ל אוּ בְיוֹתֵר עַל ד"א. כֵּן הוּא ג"ך ל' הַרְמַב"ם פִּט"ו דְּגִזְיָלָה דִּין י"ב פִּי' הַקַּב נִמְצֵאת מְפִנֵּז בְּמְרַחֵב שֶׁהוּא יוֹתֵר מִד"א וְהַל' קִצַּת מְגוּמָגָם בַּמ"ש אוּ בְיוֹתֵר עַל ד"א דַּה"ל לְסִיִּים בַּל' שֶׁהִתְחִיל וְלִכְתּוּב אוּ בְתוֹךְ יוֹתֵר מִד"א וְגַם קָשָׁה דְלֹא לְצוּרָה פְּתַבּוּ דְכִיּוֹן דְנִמְצֵא בְּתוֹךְ ד"א הוּא שֶׁל כ"ש בְּנִמְצֵא בְּתוֹךְ יוֹתֵר מִד"א וְאִין לוֹמֵר דְכּוֹנְנָתוֹ הוּא דְבְנִמְצֵא יוֹתֵר מִקַּב פִּירוֹת מְפִנֵּז עַל ד"א עַד קַבִּיִּים אֶפ"ה הוּא שֶׁל מוֹצֵאוֹ דו"א דְבְּזַה דִּינוֹ לֹא יֵגַע בְּהֵם וְכַמוֹ שֶׁהִגִּיעַ מוֹר"ם ז"ל מִיַּד אַחַר זֶה עַל דְּבָרֵי הַמְחַבֵּר וְכַתּוּב ז"ל וְכֵן יוֹתֵר מִקַּב בַּד"א וְכֵן פְּתַב הַטּוֹר בְּהִדְיָא דְיוֹתֵר מִקַּב בַּד"א הוּא אִיבְעֵיָא דְלֹא אֶפְשִׁיטָא וְאֶפְשֵׁר דְכְּתַבּוּ הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר וְהַמְחַבֵּר בְּשִׁבִיל הַדְּיוּק וְלִלְמַדְנוּ זֶה אֲתָא דְדוֹקָא קַב בְּיוֹתֵר מִד"א הוּא שֶׁל מוֹצֵאוֹ הֵא בְּיוֹתֵר מִקַּב אֶפְי' בְּיִתֵּר מִד"א אַע"פ שֶׁהִטְרַחָא לְפִי הַשְּׁיִעוּר אַחַד הוּא אֶפ"ה אִינוֹ שֶׁל מוֹצֵאוֹ כִּי הוּא בְּכָלֵל הַאִבְעֵיָא דְלֹא אֶפְשִׁיטָא בַּגַּמ' כְּמוֹ בְּמִצָּא קַבִּיִּים בְּתוֹךְ ח' אַמּוֹת וְכַדְמִסִּיק הַמְחַבֵּר וְכַתּוּב בְּהוֹ סִפְיָא וְק"ל עַכ"ל.

וְתַמְהֵנִי עַל הַגְּדוּלִים הַמְפִּנְרִסְמִים אֲשֶׁר מִימֵיהֶם אָנוּ שׁוֹתִין שְׁיִמְצֵאוּ בְּסִפְרֵיהֶם דְּבָרִים כְּאֵלוֹ וְלָמָּה הַגָּאוֹן מְשַׁכֵּן נִפְשֵׁיהּ וְנִכְנַס בְּדִקְדוּקַת דִּם וְקָלוּשׁ כְּזֶה וְכַתּוּב וְהַל' קִצַּת מְגוּמָגָם בַּמ"ש אוּ בְיוֹתֵר עַל ד"א דַּה"ל לְסִיִּים בְּלִשְׁוֹן שֶׁהִתְחִיל וְלִכְתּוּב אוּ בְתוֹךְ יוֹתֵר מִד"א ? שְׁהָרִי כָּל מִבִּין יָבִין שְׁתִּיבַת בְּתוֹךְ אֶפְיִלוֹ לֹא נִכְתְּבָה כְּנִכְתְּבָה דְמֵיָא וְתִיבַת בְּתוֹךְ שְׁנִכְתְּבָה בְּרִישָׁא קֵאֵי נְמִי אֶסִּיפְאוּמוֹשְׁכַת עֲצָמָה וְאַחֲרַת עֲמָה וְהוּי כְּאֵלוֹ כְּתַב אוּ בְתוֹךְ יוֹתֵר מִד"א.

וְגַם קָשָׁה מ"ש לְיִישֵׁב קוֹשְׁיָתוֹ הַשְּׁנִית וְכַתּוּב וְאִין לוֹמֵר דְכּוֹנְנָתוֹ הִיא דְבְנִמְצֵא יוֹתֵר מִקַּב פִּירוֹת מְפִנֵּז עַל ד"א וְכו' וְדָחָה זֶה וְכַתּוּב דו"א דְבְּזַה דִּינוֹ לֹא יֵגַע בְּהֵם וְכַמוֹ שֶׁהִגִּיעַ מוֹר"ם וְיָמִי זֶה וְאִיזָה הוּא שְׁיִעֲשֵׂה פִירוּשׁ זֶה עַד שֶׁהוֹצִירָה לְדַחוּתוֹ שֶׁהִלְשׁוֹן אִינוֹ סוּבַל פִּירוּשׁ זֶה כְּלָל וְעֵינָהּ וְכָלֵל דְּפִשְׁט הַלְשׁוֹן מוֹרָה וְכַאֲ דֵּהָא אוּ בְיוֹתֵר עַל ד"א קֵאֵי אַקַּב שֶׁהִתְחִיל.

וְיַמָּה שְׁכַתּוּב וְכֵן פְּתַב הַטּוֹר בְּהִדְיָא דְיוֹתֵר מִקַּב בַּד"א הוּא אִבְעֵיָא דְלֹא אֶפְשִׁיטָא עַכ"ל. זֹהִי שְׁגָגָה שְׁיִצְאָה מִלְּפָנָיו דְיוֹתֵר מִקַּב בַּד"א אִינוֹ בְּעֵיָא דְלֹא אֶפְשִׁיטָא אֱלֹא מִן הַדִּין הַגָּמוּר לֹא יֵגַע בּוֹ כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הַמְעִיָּין דְכַף הוּא פְּסִקָא דְדִינָא דַּר' יִצְחָק דְאִינוֹ שֶׁל אֱלֹא אִם הוּא קַב וְהוּא מְפִנֵּז בַּד"א

על ד"א הא אם הוא יותר מקב אפילו מפנור בד"א על ד"א לא יגע בו וכן אם אפי' קב מפנור בפחות מד"א על ד"א לא יגע בו וכל זה מן הדין הגמור ויכולים בעליו להוציא ממנו בדין.

ולענין קושיותו אינה כ"כ קושיות דכמה פעמים מציינו זו וא"ץ לומר זו והוי פאלו פתב וכ"ש ביותר על ד"א ודו"ק: מסכת בבא בתרא (דף י"ג ע"ב) בתוס' ד"ה ועושה בראשו וכו' פן כתוב בכל הספרים וקשה לר"י דתנא במס' סופרים כל הספרים נגללים וכו' ולקמן אמר נמי ספר עזרה לתחלתו הוא נגלל ומה שפי' הקו' וכו' ובהדיא גרסי' בירושלמי וכו' וגבי מזוזה וכו' ע"כ נראה לר"י דגרס דעושה בראשו כדי הקף ובסופו כדי לגלל עמוד ולרשב"א נראה וכו' עכ"ל והמסקנא היא שהגלילה צריף שתהיה מסופן לתחלתן מכל אותם הראיות שהביאו.

וקשה שהרי בדרף י"ד ע"א הביא הש"ס הברייתא דתנא כל הספרים נגללים מתחלתן לסופן. אבל בהרא"ש מצאתי הגרסא בהאי ברייתא כל הספרים נגללים לתחלתן ובזה ניחא.

אבל על התוס' קשה דכיצד היתה גרסתם אם כמו שכתוב בספרים למה לא הקשו עליה ויטעו אותה כמו שהטעו פאן. ואם גרסתם בגרסת הרא"ש למה לא נסתיעו ממנה שהיא סמוכה ונראית והיה להם להביא ראיה ממנה כמו שהביאו מכל אותם המקומות דמס' סופרים וספר עזרה ומהירושלמי דמגלה.

וצ"ע: בפרק חזקת דף ל' ע"ב. שהוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מפלגיא זבנתה ואכלתיה שני חזקה א"ל פלגיא גזלנא הוא א"ל והא אית לי סהדי דאתת באורתא ואמרת לי זבנה נהלי א"ל אמינא אנבון דינאי.

אמר רבא עביד איניש דזבין דיניה. וכתב רשב"ם וז"ל אמינא אנבון דינאי אמרתי בלפי טוב לי לקנות בדמים מועטים קרקע הראוי לי ולא לטרוח ולבא בדין.

עביד איניש דזבין דיניה. אדם תם שאינו רוצה להתקוטט אפי' על שלו עשוי הוא להוציא מעותיו ליטול את שלו בלא דין ומחלוקת ובפירוש ר"ח מפנורש אמינא למזבן דינאי.

לקנות המריבות פלומר אע"פ שהיא שלי איני מוציאה מידו בלי מריבות ודינין אקנה אותם דינין והמריבות באלו המעות אע"פ שעיקר הארץ שלי. עכ"ל.

וצריף להבין מה הוסיף רשב"ם בפירוש ר"ח שהביא והוא הוא הפירוש שפירש בתחלה. ונ"ל איש צעיר שגרסת הש"ס לפי הפירוש הראשון היתה אמינא אנבון דיל"י אמר רבא עביד איניש דזבין דיליה ור"ל אמינא אנבון את שלי אמר רבא עביד איניש שקונה את שלו.

לא דינאי דיני"ה כמו שכתוב לפנינו וזה מדוקדק כדברי רשב"ם אמרתי בלפי טוב לי לקנות בדמים מועטים קרקע הראוי לי (הוא פירוש אנבון דילי) אדם תם שאינו רוצה להתקוטט אפילו על שלו עשוי הוא להוציא מעותיו ליטול את שלו.

והגרסא שיש לפנינו בש"ס דינאי דיני"ה היא גרסת ר"ח וזהו שחזש לנו רשב"ם מפ"ר ר"ח ופירוש לקנות המריבות אקנה אותם הדיני"ן והמריבות ואע"פ שגם בפירוש הראשון כתוב כדברי רשב"ם דינאי דיני"ה המדפיסים הם שטעו.

וזה נראה דבר אמת וא"ש את"ם: (דף מ' ע"ב) אר"י האי מתנתא טמירתא לא מגבינן בה היכי דמי מתנתא טמירתא אר"י דא"ל לסהדי זילו איטמורו וכתבו ליה א"ד אר"י דלא א"ל תיתבו בשוקא וכו' מאי בינייהו איכא בינייהו סתמא עכ"ל הש"ס.

ונכתבו התוס' א"ד אר"י וכו' אהד גי'רסא קשה לר"י מאי קב'עי מאי בינייהו ה'א ב'הד'יא חולקין בסתמא ועוד וכו' ור"ח ג'רים ד'מר לה לא ת'תבו בשוקא ב'הא וקרי ל'ה סתמא ש'אינו אומר להם להטמין עצמם ואומר שלא לפרסם והי'נו סתמא פ'לומר לא פרסם ולא הטמנה א'בל פ'תובו לא חשיב סתמא ונ'כשר לפר"ח ולפי'קה וכו' עכ"ל.

הוקשה לי ב'דברי התוס' דבמאי ניחא להו לגרסת ר"ח קוש'יתם ה'ראשונה לגרסת הספרי דמאי קב'עי מאי בינייהו ה'א ב'הד'יא חולקין בסתמא ד'הרי גם לגרסת ר"ח תקש'י מאי קב'עי מאי בינייהו ד'הא ה'ד'יא חולקין דל'ישנא קמא לא מקרי מתנתא טמיר'תא א'לא ב'ד'מר להו זילו איטמורו וכתבו ל'ה א'בל ב'אומר להם לא ת'תבו וכו' לא מקרי מתנה, טמיר'תא ולא"ד גם ב'אומר להם לא ת'תבו וכו' מקרי מתנתא טמיר'תא.

וכעת אין שום מפרש ב'די זולת מהרש"א ולא רשם פ'לום וכתבתי זה למזכרת עד ש'אר'ה ב'איזו מפרש או יבא איזה ישוב לדעתי וכעת צ"ע: (דף צ"ב ע"א) א'יתמר המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן רב א'מר ה"ז מק"ט ושמואל א'מר יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו ל'ה ול'חזי אי גברא ד'זבין לנכס'תא לנכס'תא אי לרד'יא לרד'יא בגברא ד'זבין להכי ולהכי ול'חזי דמי היכי נ'נהו לא צריכא ד'איקר בס'רא וקם ב'דמי רד'יא א"ה למאי נ"מ למטרח וכו' לא צריכא ד'איכא לאש'תלומי מ'ניה רב א'מר ה"ז מק"ט פ'תר ר'נבא א'זלינו ור'נבא לרד'יא זבני ושמואל א'מר ל'ה פי א'זלינו פ'תר ר'נבא ב'איסורא ב'ממונא לא עכ"ל ה"ש"ס: פ'ירושא ד'האי מלתא.

ול'חזי דמי היכי נ'נהו ש'השור לרד'יא ש'נה ע'שרים ו'השור לרד'יא הוא ש'אינו נגחן ש'כל הנגחנים לשחיטה הם עומדים והנגחן ש'הוא לשחיטה ש'נה ע'שרה ואם הלוקח נתן למוכר ב'דמי השור ה'זה ש'נמצא נגחן ע'שרים אמאי א'מר שמואל ש'יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו ל'ה ש'הרי לוקח זה אוקימנא ד'זבין להכי ולהכי והמוכר מכיר בו ש'אנפ'נותו כ'ה היא וא"ך אי' המוכר יכול לטעון ע'ליו ש'לשחיטה מכר לו ש'הרי הלוקח יכול לומר לו אתה מכיר אותי ש'אני קונה לרד'יא ולשחיטה ואני לא קניתי א'לא לרד'יא ש'הרי נ'תתי ל'ה ב'דמיו ע'שרים ואם ת'אמר שלא מכרתו לי א'לא לשחיטה א"כ ה'רי פ'אן יותר מש'תות ב'דמיו ונתבטל המקח וא"כ מ"נ נתבטל המקח ש'אם מכרתו לי לרד'יא ומפני כ'ה קבלת מ'מני ע'שרים ב'דמיו ה'רי נתבטל המקח ש'הרי נמצא נגחן ואם מכרתו לי לשחיטה ה'רי נתבטל המקח פ'ינן ש'יש פ'אן אונ'אה יותר מש'תות ובש'למא אם הוא גברא ש'אינו קונה א'לא לשחיטה יכול לטעון ע'ליו המוכר שלא מכרו לו א'לא לשחיטה וא'פ' ש'נתן לו ע'שרים ב'דמיו פ'ל היותר על דמיו ב'מתנה י'הביה נ'הליה כ'מו ד'אסיק תלמודא לעיל ב'דף ע"ז ל'ס' ח'קמים ש'אמרו אין הדמים ר'אה שלא נתבטל המקח מ'חמת אונ'אה יותר מש'תות דלית אונ'אה א'לא בכדי ש'הדעת טועה א'בל בכדי ש'אין הדעת טועה לא.

אימר ב'מתנה י'הביה ל'ה נ'הליה א'בל לוקח זה ש'הוא קונה לרד'יא ולשחיטה פ'יצד י'אמר לו המוכר ש'לשחיטה מכרו לו ש'הרי יבא ע'ליו ב'ממ"ן ש'יאמר לו אני לא קניתי א'לא לרד'יא פ'ינן ש'אני רגיל לקנות לרד'יא ג"ך וגם נ'תתי דמי רד'יא ואם ת'אמר לי שלא מכרתו לי א'לא לשחיטה א"כ נתבטל המקח מ'חמת האונ'אה והי'נו ד'כתב רש'ב"ם ז"ל וז"ל ואמאי ק'אמר שמואל ד'יכול לומר לשחיטה מכרתיו ה'א נדאי לרד'יא זבין ד'הא אפילו לשחיטה זבין פ'ינן ד'דמי רד'יא קבל מ'ניה הלוקח מקחו בטל ש'נתאנה יותר מש'תות וכו' עכ"ל.

ולש'נו לכ'אורה הוא ד'חוק ש'כתב ה'א נדאי לרד'יא זבין ד'הא אפילו לשחיטה וכו' ד'מה הלשון אומרת ה'א נדאי לרד'יא זבין ד'הא אפילו וכו' ד'מה נ'תינת טעם הוא ז'ה א'לא פ'נונת רש'ב"ם היא

כמו שפיתחנו הא נדאי לרדקא זבין פיון שקונה גם לרדקא והוא נתן לו דמי רדקא והלוקח יטעון שלא קנה אלא לרדקא והדמים מוכיחים ואם יטעון עליו המוכר שלא מכרו לו אלא לשחיטה או יאמר לו הלוקח אף לפי דבריך נתבטל המקח מחמת האונאה ואתי עליה מ"ן וכמ"ש.

סוף סוף קושנית הש"ס שהקשה וליחזי דמי היכי נינהו היא אמאי לא אמרינן דהדמים מודיעים. וע"ז הקשה רש"ם היאך ס"ד לומר דהדמים מודיעים והלא חכמים דהלכתא פנותייהו ס"ל דאין הדמים ראיה והיא ההיא דרב ע"ז מכר את הצמד לא מכר את הבקר ר"י אומר הדמים מודיעים פיצד אמר לו וכו' והקשה הש"ס היכי דמי אי לימא דקרו לצמדא צמדא וכו' ואסיק הש"ס ל"ן באתרא דקרו ליה לצמדא צמדא ולבקר בקר ואיפא נמי דקרו לבקר צמד ר"י סבר הדמים מודיעים ואם נתן לו הלוקח דמי הצמד והבקר קנה גם הבקר ורבנן סברי דאין הדמים ראיה ולא קנה פי אם הצמד ואת היותר נתן למוכר בתורת מתנה ולא אמרינן אונאה וביטול מקח אלא בכדי שהדעת טועה אבל בכדי וכו' הרי מצינו דחכמים דהלכתא פנותייהו ס"ל דאין הדמים ראיה ואיך ס"ד לומר וליחזי דמי היכי נינהו.

ותירץ רש"ם דיש חילוק גדול ביניהם דהתם דאוקימנא בדינכתא דקרו לצמד צמד ולבקר בקר ואיפא נמי דקרו ליה לבקר צמד איפא למימר דלוקח זה שאמר למוכר מכור לי צמדך שלא קנה ממנו אלא הצמד לבדו שהוא מאותם הקורים לצמד צמד ואינם קורים לבקר צמד ויטעון עליו המוכר שלא קנה ממנו אלא הצמד לבדו שפך אמר לו מכור לי למדך ומה שנתן לו יותר מדמי הצמד נתנו לו במתנה שהוא בכדי שאין הדעת טועה לפי שאין לו שום הוכחה שהוא מאותם הקורים לבקר צמד.

אבל פאן יש הוכחה ללוקח ששור זה לקחו לרדקא שהרי הוא רגיל לקנות גם לרדקא וגם לשחיטה וכשנסתפק לנו אם השור הזה לקחו לרדקא או לשחיטה אמרינן דהדמים ראיה שקנאו לרדקא שהרי נתן לי דמי רדקא ולכך הקשה הש"ס וליחזי וכו' דכאן דיש לו הוכחה אפילו חכמים יודו שהדמים ראיה.

ותירץ הש"ס דאיירינן בשדמי שחיטה ורדקא שוין שאין הוכחה מהדמים ונ"מ לטרחא וכו' רב סבר ה"ז מקח טעות בטר רובא אזלינן ורובא לרדקא זבני ושמואל סבר דלא אזלינן בטר רובא ויכול לומר לו לשחיטה.

מכרתיו לה פיון שאין פאן הוכחת דמים ששוים בדמיהם לרדקא ולשחיטה. והתוס' תירצו קושניא זו מהכא להתם דיש חילוק בין הכא להתם דהתם דכיון דאיפא רובא דקרו לצמד צמד ואפ"י אי לא גרסי' התם רובא אלא מחצה ומחצה עכ"פ איפא חזקה למוכר שהוא מוחזק במעותיו והחזקה מסייעתו ולהכי אין הדמים ראיה ואפ"י נתן הלוקח למוכר דמי הצמד והבקר יכול לומר המוכר לא מכרתי לה אלא הצמד לבדו ומה שנתתה לי יותר מדמי הצמד במתנה יתבתינה נהלי.

אבל הכא איפא רובא דזבני לרדקא והרוב מסייע ללוקח שקנאו לרדקא והמוכר יש לי חזקה דמסייעתו ויכול לומר לו לשחיטה מכרתי לה ושקולים הם הלוקח יש לו רוב המסייעו והמוכר יש לו חזקה שהוא מוחזק בדמים בזה יודו חכמים שהדמים ראיה ואם נתן לו עשרים בדמיו אמרינן דמק"ט הוא זה שהוא לא קנה אלא לרדקא שהרוב מסייעו ללוקח שלא קנה אלא לרדקא ואם נתן לו עשרה בדמיו הדמים מוכיחים שהמוכר לא מכר לו אלא לשחיטה ואפילו ימצא נגחן לא מצי למטען עליה שיחזיר לו דמיו והוא יטפל בשורו.

ולא פליגי רב ושמואל אלא בהיו דמי רדא ושחיטה שוין רב סבר הוי מק"ט שאין מן הדמים הוכחה לפי שהם שונים ויכול לטעון עליו הלוקח שלרדא וכן הסתיר לו מעותיו והוא יטפל בשורו לפי דאזלינו בטר רובא ורובא לרדא זבני ושמואל סבר שיכול המוכר לומר לו לשחיטה מכרתי לה ולא אזלינו בטר רובא אלא באיסורא ולא בממונא.

ונלע"ד דנ"מ טובא בין שני התירוצים הללו דלתירוץ רשב"ם אם אינה לוקח לא ידענו מה היתה לו אם לוקח לשחיטה או לרדא או לשניהם בזה יאמרו חכמים ג"ך שאין הדמים ראיה ואפילו לקח בעשרים יכול לומר לו המוכר לשחיטה מכרתי לה ומה שנתת לי יותר במתנה יהבתינה נהלי לפי דהרשב"ם ז"ל תלה הטעם בחכמים יודו בזה שהדמים ראיה הוא מפני שהלוקח הזה קונה לשחיטה וגם לרדא אז הדמים מוכיחים משום דאמי עליה בממ"ן וכמש"ל אבל לוקח זה הסתום בזה אזלי חכמים לשטתיהו שאין הדמים ראיה ולתירוץ התוס' דתלו הדבר ברובא דמסייע ללוקח גם בזה הלוקח הסתום יודו דהדמים ראיה דזבניה לרדא והוי מק"ט.

ודע דהא דכתבי התוס' אבל הכא דרובא לרדא זבני ואיכא חזקה נגד אותו רוב שהמוכר מוחזק אפילו רבנן יודו דיש מן הדמים ראיה לסייע לרוב או לחזקה עכ"ל ורצונם לומר שאם נתן לו עשרה בדמיו שהוא דמי שחיטה ונמצא נגחן שאין הלוקח יכול לטעון על המוכר שהוא לקח אותו לרדא וכשנמצא נגחן לא חזי לרדא ורוצה להסתיר לו השור ולהסתיר לו דמיו ואינו רוצה לטרוח בו מפני שהדמים שהם עשרה מסייעים לחזקה של המוכר שלא מכר אותו אלא לשחיטה.

האי דכתבו פן הוא לרוחא דמילתא דוקא שאין אנו צריכים שיהיו הדמים מסייעים לחזקת המוכר ודי לנו החזקה שהוא מוחזק בדמים פל שאין הדמים מסייעים לרובא של הלוקח דהא בההיא דצמד באתרא דקרו לצמדא ולבקר בקר ואיכא נמי דקרו לבקר צמדא אמור רבנן דאין הדמים ראיה ואע"פ שנתן לו הלוקח כפלי כפלים בדמי הצמד יכול לו המוכר ללוקח אייתי לי ראיה שאתה מן הקורים לבקר צמד והמוציא מחברו עליו הראיה והא התם שאין הדמים מסייעים לחזקת המוכר ואדרבא הם לנגדו ונראה שמכר לו הצמד והבקר ואפי"ה אמרינן דדי לו בחזקה והמוציא וכו' אלא ודאי האי דכתבו פן פאן הוא לרוחא דמילתא דוקא לפי שבדין זה נמצאת סברא זו שהדמים מסייעים לחזקתו וה"ה אם הנה במציאות שאין הדמים מסייעין לחזקתו כמו התם הוי דינא הכי ודו"ק.

והרשב"ם ז"ל פתב להביא ראיה לסברתו דהיכא דיש הוכחה ללוקח כמו פאן שהוא רגיל לקנות גם לרדא אז אפי' רבנן יודו שהדמים ראיה מההיא דאמרינן לעיל היכי דמי וכו' אלא דקנו ליה נמי לבקר צמד כוליה זבין ליה.

וכתב רשב"ם ז"ל וז"ל אלמא היכא דכל בני העיר קורין לבקר צמד אע"פ שקורין לו לפעמים בקר אמרינן דכוליה זבין ליה דכיון דידעו ביה בהאי לוקח שרגיל לקרות נמי לבקר צמד פשאר בני העיר וגם הדמים מודיעים דבקר עם צמד זבין וכו' והכא נמי פיון דהאי גברא זבין לרדא ולשחיטה והדמים מודיעים וכו' עכ"ל.

וכוננתו במ"ש אע"פ שקורין לו לפעמים בקר הוא כפי שלא נסתור ראיה זו דשאני התם דכל בני העיר קורין נמי לבקר צמד וליכא מאן דקרי לצמדא צמדא התם הוא דאמרינן דהדמים מודיעים שקנה הפל אבל הכא דהאי גברא זבין לרדא וגם לשחיטה נימא דקיימי רבנן בשטתיהו דאין הדמים ראיה.

לכו לתרץ זה פתב אע"פ שקורין לו לפעמים בקר והוא דומיני דהאי גברא דזבין לרדנא וגם לשחיטה וא"כ הראייה מהתם היא ראייה. אלא דצ"ע היכן מצא זה רשב"ם ז"ל דהתם איירי שקורין לו לפעמים בקר והלא פשטא דש"ס משמע דכל בני העיר קורין לבקר צמד וליכא מאן דקרי לצמדא צמדא דאי איכא מאן דקרי לצמדא היינו מסקנא דאסקינו לא צריכא באתרא דקרו לצמדא צמדא ולבקר בקר ואיכא נמי דקרו לבקר צמדא וצריה ישוב.

הינצא לנו מסוגיניא זו הוא זה. קנה שור ונמצא נגחן אם דמי רדנא ושחיטה שונים והוא גברא דזבין לשחיטה אין לו עליו כלום שיאמר לו לשחיטה זבנית לה.

ואם הוא גברא דזבין לרדנא נתבטל המקח דהוי פמכר לו יין ונמצא חנומין. ואם הוא גברא דזבין לשחיטה ולרדנא וכ"ש אם לא ידעינו ביה למאי זבין יכול המוכר לומר לו לשחיטה מכרתי לה ואין הלוקח יכול לומר לו הסזר לי מעותי והטפל בשורה.

ואם דמי רדנא הם כפל על דמי שחיטה ונתן הלוקח דמי רדנא ונמצא נגחן דלא חזי לרדנא חזינו אי האי גברא זבין לשחיטה ולא לרדנא אין הלוקח על המוכר כלום שיכול לומר לו המוכר אני מכרתי לה לשחיטה ומה שנתת לי יותר על דמי שחיטה במתנה והבתייה נהלי ולא סוף דבר שיהיה כפל אלא שיהיה בכדי שאין הדעת טועה.

ואי לא זבין אלא לרדנא ודאי דהוי מק"ט. ואי זבין לרדנא ולשחיטה ונתן לו דמי רדנא הוי מק"ט לטעם התוספות מפני שהרוב מסייע ללוקח ורובא לרדנא זבני והדמים מסייעים לרוב.

ולטעם רשב"ם מפני שיש לו הוכחה שהוא קונה לרדנא אז הדמים ראייה שקנה לרדנא. ואם הוא גברא דלא ידעינו ביה למאי זבין לטעם רשב"ם לא הוי מק"ט מפני שאין לו שום הוכחה.

ולטעם התוס' הוי מקח טעות מפני שהרוב מסייעו דרובא לרדנא זבני ואמרין דהאי גברא לרדנא זבין שהדמים מוכיחין ומסייעין לרוב. וכל זה לא מייירי אלא שנתן לו בכדי שאין הדעת טועה אכל בכדי שהדעת טועה אז אם הוא גברא דזבין לשחיטה או לשחיטה ולרדנא או אם הוא גברא דלא ידעינו ביה למאי זבין אז יש להם דין אונאה פחות משתות הוי מחילה שתות קנה ומחזיר אונאה יתר על שתות בטל מקח.

ואם הוא גברא דזבין לרדנא אף בפחות משתות בטל מקח שהוא פמכר לו יין ונמצא חנומין. והרמב"ם פתב בפ"ו מה' מכירה הלכה ה' ז"ל המוכר שור לתבירו ונמצא נגחן יכול לומר לו לשחיטה מכרתי לה בד"א בשהיה הלוקח קונה לשחיטה ולחרישה אבל אם היה ידוע שהוא קונה לחרישה בלבד ה"ז מק"ט וחוזר וכן כל פיוצא בזה עכ"ל ועל פרחינו צריכים לומר שמ"ש הרמב"ם יכול לומר לו לשחיטה מכרתי לה איירי דוקא אם היו דמי שחיטה ורדנא שונים והלוקח טוען עליו פינן שנמצא נגחן נתבטל המקח ורוצה להחזירו לו ולקח דמיו שאינו רוצה לטרוח בו כמ"ש הש"ס דנ"מ לטרוח אבל אם היו דמי שור לרדנא עשרים ולשחיטה עשרה והוא נתן לו עשרים ודאי דהוי מק"ט וכ"כ הה"מ ז"ל וז"ל בד"א בשהיה הלוקח וכו' מפורש בסוגיניא שם ואמרי' נמי בגמ' ולחזיו אי גברא דזבין וכו' ולחזיו דמי היכי גינהו לא צריכא דאינקר בשרא וקם בדמי רדנא פירוש רדנא חרישה ומכאן שאם היו דמי שור לחרישה יתרים על דמי שור לשחיטה והיה בו כדמי חרישה ה"ז מק"ט ויש הרבה מהמפרשים שכתבו כן עכ"ל.

וסוף סוף דברי הרמב"ם ודברי הה"מ באו בקצרה שלא ביארו לנו במה חילוקם שיש בדין זה היוצאים מתוך הסוגיניא: שבת וראיתי בהיהא שכתבתי על דברי הרב מהרש"א ז"ל על דברי

התוס' בב"ב דף קמ"ד ועינינו בפורש ומצאתי שהפירוש ששמע בדברי התוס' הוא פירוש הרב מהרו"ך בסמ"ע ובפרישתו על הטור וכן פירש גם הרב ב"ח ז"ל ושני נביאים נתנבאו בסניגון אחד וז"ל הרב ב"ח ז"ל.

בסי"ח ע"ז ונראה דמ"ש התוס' וכן בכתובות וכו' הכי פירושו דהך דרשב"ג בתוספתא הוי הלכתא פי הך דרשב"ג בכתובות דמחלק בין יש לה קצבה וכו' וכה הוא להדיא בפסקי תוס' וז"ל בפרק מי שמת חלה אחד מן האחים בפשיעה ונתרפא ונתרפא משל עצמו בין יש לו קצבה בין אין לו קצבה עכ"ל וכה הם דברי רבינו אבל הב"י הביא איפכא דמתניתין דמייירי בפשיעה דרבין מחלק בה רשב"ג בין יש לה וכו' אבל חלה באונס וכו', וכ"כ התוס' בהדיא וכ"כ ה"ר ירוחם ויש לתמוה על רבינו וכו' עכ"ל ב"י נראה שהבין מדברי התוס' דהכי קאמר דלמאי דתני בתוספתא דמתניתין ברפואה שיש לה קצבה דוקא קתני לעצמו א"כ לרבין דמפ' למתניתין דוקא בפשיעה אבל באונס נתרפא מן האמצע השתא הך אונס דהקא דנתרפא מן האמצע אין חילוק בין אין לה קצבה וכו' והא ודאי ליתא אלא דעת התוס' בדעת רבינו וכדפרישית מכמה טעמים חדא דהלשון ובאונס דהקא אין חילוק וכו' הוא לשון זה לומר ובאונס דהקא ותו דרבין לא מייירי מתניתין אלא בפשיעה ולא מייירי באונס כלל וא"כ מאי קאמר ובאונס דהקא וכו' ותו דבאלמנה דקי"ל פרשב"ג דרפואה שאין לה קצבה חייבים לרפאותה אינו אלא דוקא בחלתה באונס וכדמשמע מדברי הפוסקים שכתבו בסתם דאם לא פן הי"ל לפרש אפילו בפשיעה חייבים לרפאותה וכאן באחים קאמר נמי רשב"ג בסתם לחלק בין יש לו קצבה וכו' ויהיה פירושו משתנה דאפי' בפשיעה נתרפא מן האמצע דאין לו קצבה ותו שהרי בפסקי תוס' כתוב להדיא איפכא ממ"ש ב"י לדעת התוס' ותו קשה לפי דעת זו וכו' והכי נקיטין דברי רבינו ע"פ דברי ר"י בתוספות שהוא עיקר ודלא כמו שפירש בנימוקי יוסף לשם דאזיל בשיטת הה"ר ירוחם וכמו שהבין ב"י דליתא פנ"ל.

עכ"ל הרב ב"ח ז"ל. וכל דבריו אחר המ"ח ר אינו אלא מן המתמיהים חדא במ"ש חדא דהלשון ובאונס דהקא אין חילוק וכו' הוא לשון זה לומר ובאונס דהקא דמה שמץ זרות נמצא בלשון זה ודברי הדברים בפשטן דכוננתם לומר שהאונס דהקא פלומר בדין זה של השותפים אין חילוק בין יש לה קצבה לאין לה דבכל גונו מן האמצע לאפוקי שהיא דאלמנה שאפילו באונס יש חילוק דיש לה קצבה היא בכתובה ואין לה קצבה היא במזונות והפירוש שפירש הוא ז"ל הוא באמת זר עד מאד דפסקינהו לדברי התוספות וכתב דתיבת ובאונס קאי למעלה ותיבת דהקא קאי למטה ופירש דתיבת דהקא כאלו אמרו התוס' דבפשיעה וזה דוחק גדול כאשר יראה המעיין כאשר כתבתי למעלה.

ועוד במאי דכתב הרב ב"ח ז"ל ותו דרבין לא מייירי מתניתין אלא בפשיעה ולא מייירי באונס כלל וא"כ מאי קאמר ובאונס דהקא וכו' עכ"ל הרב ב"ח ז"ל אזיל לשיטתיה ונקבע בדעתו שלשון דהקא לא ינצדק כי אם על המתניתין או על המימרא ומשום זה הקשה מה שהקשה אבל האמת שלשון דהקא שכתבו התוס' הוא כאלו אמרו ובדינא דהקא פלומר בדין השותפים שחלה אחד מהם ולא הווי יכלי התוס' למכתב ובאונס אין חילוק ולא יכתבו דהקא דכוננתם לשלול שהיא דאלמנה דדוקא בדינא דשותפי אין חילוק באונס בין יש לו קצבה אבל בההוא דינא אחרת דאלמנה גם באונס יש חילוק וכמ"ש.

ועוד במאי דכתב ותו באלמנה דקי"ל פרשב"ג דרפואה שאין לה קצבה וכו' אינו אלא דוקא בחלתה באונס וכדמשמע מדברי הפוס' וכו' ויהיב פירושו משתנה וכו' עכ"ל. פליאה נשגבה היא

בעיני על הרב ב"ח ז"ל דמה בקדושה שיהיה הפירוש משתנה וכי בהכרח שיהיו כל אפיניא שוין ונהלא הם שני דינים נפרדים והרשב"ג חלק שם וכאן וכל חד כדאימיה דהתם באלמנה שאינם חייבים לזונה פי אם בחלתה באונס וכמ"ש הרב"ח דמשמע פן מדברי הפוס' חלק רשב"ג בין יש לה קצבה לאין לה וכאן חלק בפשיעה בין יש לה קצבה וכו' ורשב"ג הנה יודע טעם פל דבר ודבר ואין להקשות מזה לזה.

וז"ל הסמ"ע בסי' קע"ו סק"ג. חלה אחד מהם אם בפשיעה וכו' פדברי המחבר כ"כ הב"י בפני' והביא ראיה מתוס' והרא"ש ורי"ו ורמב"ן ותמה על הטור שכתב הדעת רי"א שהביא מור"ם והוא הפך דבריהן ובדרשה פתבתי פי' דברי התוס' והרא"ש והוכחתי שדעתם פדעת הטור ושם הארכתי וכאן אכתוב בקיצור והוא דבפ' מי שמת במשנה גרסי' ז"ל האחים השותפים שגפלו א' מהם לאומנות הפל לאמצע חלה ונתרפא ונתרפא לעצמו עכ"ל ז"ל הגמ' שם עלה שלח רבין משמיה דר' אלעאי ל"ש אלא שחלה בפשיעה אבל באונס ונתרפא מאמצע ה"ד בפשיעה וכו' וכתב כ"ז הרא"ש שם בפסקיו ואח"ך פתב תוספתא ארשב"ג בד"א ברפואה שי"ל קצבה אבל ברפואה שאין לה קצבה מתרפא מן האמצע עכ"ל וכתב ב"י ז"ל מלישנא דהתוספתא משמע דלא קאי רשב"ג אלא אחלה דפשיעה אבל חלה באונס אפי' יש לה קצבה הוא משל אמצע דהא אמתני' קאי ומתני' הא אוקימנא בחלה בפשיעה וכ"כ בתוס' בהדיא ויש לתמוה על רבינו שכתב היפך דבריהם עכ"ל ב"י הנה תמיהת הב"י והוא לסברתו דס"ל דאוקימתא דהתוספתא דמחלק בין יש קצבה לאין קצבה קאי אאוקימתא דרבין ר"ל דמוקי למתניתין בחלה בפשיעה וזה לא נראה לי אלא תרי אוקימתא הן דרבין ה"ל דמוקי למתניתין בחלה בפשיעה אליביה מייירי מתניתין אפי' באין לו קצבה והתוספתא דמוקי למתניתין ביש לה קצבה אליביהו מייירי מתניתין בחלה באונס וכן מוכח לשון התוספות דז"ל שם חלה ונתרפא וכו' ומתני' בתוספתא בד"א ברפואה שיש לה קצבה וכו' עד ובאונס דהקא אין חילוק בין אין לה קצבה ליש לה קצבה פן הירץ ר"י עכ"ל התוס' הנה מדסתמו וכתבו פן תירץ ר"י מוכח דס"ל דהתוספתא אוקימתא בפ"ע היא דאל"כ ק' מאי זה שכתבו וכן תירץ ר"י ועוד דכתבו התוס' ובאונס דהקא וכו' וקשה דהא לפי אוקימתא דרבין ה"ל המשנה דהקא לאו באונס מייירי אלא בפשיעה וכנ"ל אבל לפי מ"ש א"ש דהתו' דכתבו פן תי' ר"י ר"ל דמוקי למתני' ע"פ התוספתא דמייירי באונס וז"ש ובאונס וקאי אדלעיל מניה ומה שפסיק וכתב דהקא ה"פ דלאוקימתא דרבין ה"ל דהקא דמוקי למתני' בפשיעה אין חילוק בין אין לו קצבה ליש לו קצבה דאינו מתרפא מן האמצע והוא ממש פדברי הטור והיא מילתא דמסתברא ועיין בפסקי התו' וברמזים שמשמע בהדיא פן וכו' עכ"ל הרב הסמ"ע ז"ל.

הרי דגם הרב מהרו"ך ז"ל נדחק בהני מלי דכתבו התוספות. ובאונס דהקא.

והוא פלא מן העצומים שבפלאים ששני גאוני עולם הרב ב"ח והרב מהרו"ך ז"ל שלא בא לדעתם הפירוש הפשוט דבאו לשלול ההיא דאלמנה וכמ"ל. ולא עוד אלא דבפשיטות כתב הרב מהרו"ך ז"ל וכן מוכח לשון התוספות והוכח יוכיח מהם שדעתם פדעת הטור פל בתר איפכא.

ומ"ש הרב ז"ל הנה מדסתמו וכתבו פן תירץ ר"י מוכח דס"ל דהתוספתא וכו' דאל"כ קשה מאי זה שכתבו וכן תירץ ר"י וכו' אבל לפי מ"ש א"ש דהתוס' דכתבו וכו' דברי הללו פאן בסמ"ע סתומים דמה הוקשה לו בהא דכתבו התוס' וכן תירץ ר"י לפי הפירוש הפשוט שפירש הרב"י ולפי פירושו אתי שפיר.

והנה בדרישה יש תוספת דברים שכתב בזה"ל ולהבנת הב"י קשה מאי זה שכתבו וסיימו פן תירץ הר"י מהו קשה ליה שעליה תירץ פן אלא ודאי בא לומר וכו'. ע"כ נמ"ך בדרישה אבל לא זכינו לסיום דבריו שהדרישה שיש לנו היא מן הפוסט עם פירוש הב"ח מלמעלה והפרישה ודרישה למטה ובספר אחר היא מן הפוסט עם הב"י למעלה והפרו"ד למטה ופירוש הב"ח בסוף הספר והמדפיס במקום זה הדפיס ריש מלין של הדרישה ובשאר סמך על הב"ח וכתב עיין בב"ח שהגאונים מהרו"ך והב"ח פנונו בפ"ה התו' לדבר אהד.

האמנם הוכחה זו שהוכיח הרב מהרו"ך ז"ל מהא דכתבו התו' וכן תירץ ר"י לא נזכרה בדברי הב"ח. ובכן צריכין אנו להבין דברי הדרישה ובנדאי שפן פנונתו פאן בסמ"ע וכיצד הוא שלפי פירושו שפירש בתוספות יש קושניא שפא לתרצה ר"י ולפי פירוש הפשוט כמו שהבין הרב ב"י אין קושניא שיצטרף הר"י לתרצה.

ואם נאמר שהפנונה היא שלפי פירושו של הרב מהרו"ך ז"ל דפלגינהו לדברי התוס' דמ"ש ובאונס קאי אדלעיל מניה שהחילוק בין יש לה קצבה לאין לה הוא באונס אבל בפשיעה אין חילוק ובכל גוונא משל עצמי תיקשי עלך שהרי דבין אוקי למתניתין דאיירי בפשיעה ועליה קאי התוספתא שעשה חילוק בין יש לה קצבה לאין לה דוק מנה שבאונס אין חילוק ובכל גוונא מן האמצע הפך מה שאמרנו שבאונס הוא שיש חילוק אבל בפשיעה אין חילוק.

ולזה בא ר"י לתרץ שאינו אוקמתא אחת אלא שני אוקמתות ורבין דאוקמה למתניתין בפשיעה איירי מתניתין בין יש לו קצבה בין אין לו והתוספתא דאוקי למתניתין ביש לו קצבה הוא דמתרפא בשל עצמו אבל באין לו קצבה מן האמצע איירי מתניתין באונס דוקא.

אבל לפי הפירוש הפשוט כמו שהבינו הרב"י אין פאן קושניא שיצטרף הר"י לתרצה דזו היא דרף ישרה דמתניתין איירי בפשיעה כמו דאוקמה רבין ועל המתניתין דאיירי בפשיעה דמתרפא משל עצמו אמרה התוספתא בד"א שיש לה קצבה וכו'.

וזה פולו הוא דחיק ורחיק דמי הכריחם לתוספות לומר ובאונס עד שיקשה עליהם ויבא הר"י לתרץ ובמקום שיאמרו ובאונס יאמרו ובפשיעה ולא תהיה עליהם שום קושניא שיצטרף הר"י לתרצה.

ועוד שאין דרף התוספות לדבר פן ואם יש איזה קושניא פותבים אותה בפירוש ואמרים ואם תאמר ויכתבו ומתירץ ר"י בדרבם בכל המקומות ולדעתי האי פן תירץ הר"י שכתבו התוס' אינו שיש קושניא ובא ר"י לתרצה אלא רצונם בהאי דכתבו פן תירץ ר"י הוא לשון ישוב כמו פתגמין תריצין פלומר פך יישב הר"י הלכה זו פי כן נראה לו ליישבה דבאונס דהכא בשותפים שחלה אהד מהם אין חילוק בין יש לו קצבה לאין לו דבכל גוונא מתרפא משל עצמו דדוקא בפשיעה יש חילוק.

סו"ד בהא סלקינו ובהא נחתינו דהגאונים הרב מהרו"ך והרב ב"ח והרב מהרש"א שבהי פירושם בחידושי דבריהם תמוהים מאד מאד ומצאתי את שאהבה נפשי ותל"ת חדאי נפשיא שנתפוננתי לדעת הגאון ש"ך ז"ל שסתר דבריהם ונדחק בכ"מ שנדחקתי אני עני הן בפירוש שעשו בדברי התוס' הן במה שכתבתי כי הרא"ש ז"ל דעת שפתיו ברור מללו כי בפשיעה יש חילוק ובאונס אין חילוק וכו' וכתב על הגאונים הללו ועל מהרש"א שבהי פירושם בחידושי ששהפכו דברי אלהים חיים וז"ל הרש"ך שם בסי' קע"ז סק"ג.

וי"א בְּהַפְּדָה וכו'. ולפע"ד דְּעֵיִקָּר כְּמַהֲמַחֲבֵר וְמַה שֶּׁהֶאָרִיכוּ הַסַּמ"ע וְהַב"ח בְּכָאן אֵין דְּבַרֵיהֶם נ"ל וּבִפְרָט מ"ש בְּפ"י דְּבַרֵי הַתּוֹס' וּבְאֲנוּס דְּהֵכָא וכו' וְגַם מְהַרְש"א בְּחִידוּשָׁיו שֶׁשֶּׁמַע לְפָרֵשׁ כֵּן וְהַמְפָּרֵשׁ כֵּן לְדַעְתִּי מְהַפֵּךְ דְּבַרֵי אֱלֹהִים חַיִּים דְּהַדְבָּר פְּשוּט דְּכַוֵּנַת הַתּוֹסְפוֹת לומר דְּהֵתָם גְּבִי אֲלֻמְנָה מְחַלְקִינוּ בֵּין רְפוּאָה שְׂיֵשׁ לָהּ קַצְבָּה וּבֵין אֵין לָהּ קַצְבָּה וּבֵין בְּפִשְׁעָה וּבֵין בְּאֲנוּס הוּא דְּמְחַלְקִינוּ בְּהָא אֲבָל בְּאֲנוּס דְּהֵכָא אֵין חִילּוּק בֵּין יֵשׁ לָהּ קַצְבָּה לְאֵין לָהּ קַצְבָּה וְאֵין לְהַאֲרִיךְ וּמ"ש בְּפִסְקֵי תוֹס' ט"ס הוּא ע"ש גַּם כַּוֵּנַת הָרָא"ש בְּלִי סַפְקָה הוּא כֵּן וְכֵן הוּא בְּרַמְזִים (הוּא קִיצוּר פִּסְקֵי הָרָא"ש שֶׁחִבֵּר הַטוֹר) לְהַדְיָא וְלִבִּי אוֹמֵר לִי שֶׁט"ס הוּא בְּטוֹר וְכֵן הוּא בֵּר' יִרְוּחָם וּנ"י לְהַדְיָא כְּמַהֲמַחֲבֵר עַכ"ל הַרְש"ך ו"ל הַצָּרִיף לְעִנְיָנֵינוּ הָרִי דְהַרְש"ך ו"ל כְּתַב שֶׁכַּוֵּנַת הָרָא"ש בְּלִי סַפְקָה הוּא כֵּן כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי אֲנִי עֲנִי כְּשֶׁכְּתַבְתִּי לְמַעַלָּה עַל דְּבַרֵי מְהַרְש"א ו"ל קוֹדֵם שֶׁאֲלַמְּד עֲנִינוּ זֶה בְּפִסְקִים וְכַתַּבְתִּי בְּזוֹה"ל שֶׁהָרִי הָרָא"ש דַּעַת שֶׁכְּתִיבוּ בְּרוּר מְלִלוּ הַפֶּה כַּוֵּנָה זֹאת וְכֵן יֵרָאֶה כָּל מַעֲיָן שֶׁהָרִי לְשׁוֹן הָרָא"ש הוּא כָּף.

חָלָה וְנִתְרַפָּא וְנִתְרַפָּא מְשָׁל עֲצָמוֹ שְׁלַח רַבִּין מִשְׁמִיָּה דְר' אֲלֵעִי ל"ש אֲלֵא שְׁחָלָה בְּפִשְׁעָה אֲבָל חָלָה בְּאֲנוּס מִתְרַפָּא מִן הָאֲמֻצָּע הֵיכִי דְמִי בְּפִשְׁעָה וכו'. תּוֹסְפֵתָא אָמַר רַשְׁבַּ"ג בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּרְפוּאָה שִׁ"ק אֲבָל בְּרְפוּאָה שִׁ"ל קַצְבָּה מִתְרַפָּא מִן הָאֲמֻצָּע.

עַכ"ל הָרָא"ש ו"ל. מְדַהֲבִיא הָאוֹקְמֵתָא דְרַבִּין דְּאוֹקִי לְמַתְנִיתִין בְּפִשְׁעָה וְאֵין חִילּוּק הַתּוֹסְפֵתָא שְׁחָלַק בֵּין יל"ק לְאֵל"ק ש"מ שֶׁהַחִילּוּק הוּא בְּפִשְׁעָה אֲבָל בְּאֲנוּס אֵין חִילּוּק.

וְגַם הַגָּאוֹן הֵרַב דְרִישָׁה ו"ל אֲזִיל וּמוֹדָה דְפִשְׁט דְּבַרֵי הָרָא"ש הוּא כָּף אֲלֵא שְׁדָחָה אוֹתוֹ בְּדַחֲיָה בְּעֻלְמָא שְׁכַתְב ו"ל. שׁוֹב עֵינֵינוּ בְּפִסְקֵי הַתּוֹ וּמִצָּתִי בְּהַדְיָא שְׁדַעַת הַתּוֹ כַּמ"ש וְכֵן.

הוּא בְּדַעַת רַבִּינוּ וּס"ל אֵף שֶׁהָרָא"ש הֵבִיא מִימְרָא דְרַבִּין מִשׁוּם דְר' אֲלֵעִי וְאֵין חִילּוּק הַתּוֹסְפֵתָא לְאוֹ מִשׁוּם דַּס"ל דְּהַתּוֹסְפֵתָא ע"פ אוֹקְמֵתָא דְרַבִּין קָאִי אֲחֻלָּה בְּפִשְׁעָה וּבִיָּה קְמַפְלִיג בֵּין יל"ק לְאֵל"ק כְּמוֹ שֶׁהֵבִין ב"י אֲלֵא דְתַרִי אוֹקְמֵתִי נִיגְהוּ אֲלֵא דְרַבִּין מוֹקִי לְמַתְנִיתִין בֵּין יל"ק בֵּין אֵין לָהּ וּבְחָלָה בְּפִשְׁעָה וְהַתּוֹסְפֵתָא מוֹקִי לָהּ בְּאֲנוּס וּבְרְפוּאָה שְׂיֵשׁ לָהּ קַצְבָּה וְתַרְנוּיָהוּ הַלְכָתָא נִיגְהוּ לְכֵן הֵבִיאָה הָרָא"ש כְּמַעֲתִיק.

לְשׁוֹן הַמִּימְרוֹת לֹא לְהִיּוֹת חַד פִּי לְחַבְרָתָהּ גַּם בְּרַמְב"ם כְּתַב בְּקִיצוּר שְׁנֵי הַמִּימְרוֹת וְאֵף שְׁרִי"ו ג"כ כְּתַבוּ כְּמוֹ שֶׁהֵבִינוּ הַב"י סְבָרָא דְנִפְשֵׁיָהוּ קָאֵמַר וְהַתּוֹ וְהָרָא"ש וְרַבִּינוּ לֹא ס"ל הֵכִי. עַכ"ל הֵרַב דְרִישָׁה ו"ל הָרִי שֶׁהֵרַב דְרִישָׁה ו"ל אֲזִיל וּמוֹדָה שֶׁפִּשְׁט דְּבַרֵי הָרָא"ש הוּא כְּמוֹ הַפְּרִוּשׁ הַפְּשׁוּט בְּדְבַרֵי הַתּוֹס' וְכְמוֹ שֶׁהֵבִינָם הֵרַב"י ו"ל אֲלֵא שְׁדָחָה בְּלִי שׁוּם טַעַם וְרָאִיָּה אֲלֵא שְׁרַצְנוּ הוּא כָּף וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁבַסו"ד כְּתַב שֶׁהָרָא"ש לֹא ס"ל הֵכִי בְּפִשְׁטוֹת.

וְהֵרַב שְׁ"ף ו"ל כְּתַב דְּפִסְקֵי תּוֹסְפוֹת שְׁמַהֲם הֵבִיאוּ רָאִיָּה הַגָּאוֹנִים הַנְּ"ל לְדְבַרֵיהֶם הֵם ט"ס וְכַתַּב ע"ש שְׁצִנָּה עֲלֵינוּ לְעֵינֵינוּ בְּפִסְקֵי תוֹס' וְלְרֹאוֹת שֶׁהֶאָמַת כֵּן הוּא שְׁהֵם ט"ס. וְהַעֲיָן שֶׁעֲשִׂיתִי הוּא זֶה.

דו"ל הַפִּסְקֵי תּוֹסְפוֹת. חָלָה אֲחַד מִן הָאֲחִים בְּפִשְׁעָה וְנִתְרַפָּא וְנִתְרַפָּא מְשָׁל עֲצָמוֹ בֵּין יֵשׁ לוֹ קַצְבָּה בֵּין אֵין לוֹ אֲלֻמְנָה רְפוּאָה שִׁ"ל"ק הִיא בְּכָלֵל מְזוֹנוֹת וְשִׁ"ל"ק בְּכָלֵל כְּתוּבָה עַכ"ל.

וְהַשְׁתָּא נְחֻזִי אֲנִי לְמָה בְּהִיא דְחָלָה אֲחַד מִן הָאֲחִים לֹא הַזְכִּירוּ אֲלֵא הַדִּין שֶׁל הַפְּשִׁיעָה וְלֹא הַזְכִּירוּ דִּין אֲנוּס כְּלָל אֲלֵא מִכְרַחֲטִין אֲנוּ ל וּמַר שְׂיֵשׁ חִיסוּר לְשׁוֹן בְּדְבַרֵיהֶם וְהַשְׁתָּא דְאַתִּית לְהֵכִי גַתְלוּן הַלְשׁוֹן כְּפִשְׁט דְּבַרֵי הַתּוֹסְפוֹת וְכֵן צָרִיף לְהִיּוֹת.

חלה אָחַד מִן הָאֲחִים בְּפִשְׁעָה וְנִתְרַפָּא אִם יֵשׁ לוֹ קֶצֶפָה נִתְרַפָּא מִשָּׁל עֲצָמוֹ וְאִם אֵין לוֹ קֶצֶפָה נִתְרַפָּא מִן הָאֲמָצַע וְאִם בְּאֹנָס בֵּין יֵשׁ לוֹ קֶצֶפָה וּבֵין אֵין לוֹ נִתְרַפָּא מִן הָאֲמָצַע. וְיָבֵא הַפֶּל ע"ן שְׁהַזְכִּירוּ דִּין פִּשְׁעָה וְדִין אֹנָס.

גַּם הִבִּיא לָנוּ הַש"ך ו"ל מִן הַרְמְזִים שְׁהֵם פִּסְקֵי הָרָא"ש שְׁפָתוֹב בְּהִדְיָא פֶּן וְהִתְמַיָּה עַל הָרַב ב"ח ו"ל שְׁהִבִּיא רְאִיָּה לְשִׁטְתוֹ מִן הַרְמְזִים אִם לֹא שְׁנֹאֲמַר שְׁגֵרְסָא אַחֲרֵת הִיָּתָה לוֹ בְּהֵם. גַּם פֶּתַב הַרש"ך ו"ל שְׁנֹרְאָה לוֹ שֵׁט"ס הוּא בְּטוֹר וְהֶאֱמַת אֹתוֹ שְׁהָרִי מְפָל מֵאֵי דְכִתְיָבְנָא נִרְאָה בְּפִשְׁיטוֹת שְׁדַעַת הָרָא"ש הוּא הַפֶּךָ מִדְּבָרֵי הַטוֹר וְהוּא הוֹלֵךְ בְּשִׁטְתוֹ לְעוֹלָם וּבְמָקוֹם זֶה לֹא הִזְכִּיר אִפְי' בְּזִכְרָה בְּעֻלְמָא דַּעֲתוֹ אֲלָא וְדַאי שְׁהוּא ט"ס כַּמ"ש הַרש"ך ו"ל.

וְהִנֵּה מִדְּבָרֵי הַרש"ך הַנּוֹז' נִרְאָה שֶׁהַרש"ך ו"ל ס"ל דְּבַהֲהִיא דְּאֲלֻמְנָה אֵין שׁוּם חִילוּק בֵּין אֹנָס לְפִשְׁעָה כִּי אִם דְּוָקָא בֵּין אֵין לָהּ קֶצֶפָה לִישׁ לָהּ פְּאָשֵׁר יִרְאָה הַמְעַיְיָן בְּדְבָרָיו הַפֶּךָ מַמ"ש הָרַב ב"ח ו"ל דְּבַאֲלֻמְנָה אֵינָה נְזוּנָת אֲלָא בְּחֻלְתָּהּ בְּאֹנָס וְהִבִּיא רְאִיָּה מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים שְׁפָתוֹב סֵתָם דַּל"כ הִנֵּה לָהֶם לְפָרֵשׁ אֲפִילוּ דְּפִשְׁעָה פְּאָשֵׁר הַבְּאֵתִי דְּבָרָיו לְעִיל וְאֵי אֹמַר דַּאי מְהָא לֹא אִירְיָא וְאִדְרַבָּא זִיל לֹאִידָךְ גִּיסָא דְּמִדְּלָא כְּתָבוּ אֲלָא הַחִילוּק דִּישׁ לָהּ קֶצֶפָה לֹאִין לָהּ ש"מ דְּבַאֲלֻמְנָה לֹא יֵשׁ חִילוּק אַחֵר אֲלָא זֶה.

וְדוּק בְּכָל זֶה שְׁהַפֶּל אֲמַת וְיִצִּיב וְנִכּוֹן וְקִיָּים: (דָּף קַמ"ד ע"ב) חֲלָה וְנִתְרַפָּא נִתְרַפָּא מִשָּׁל עֲצָמוֹ שְׁלַח רַבִּין מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי אֲלַעָאִי לֹא שָׁנוּ אֲלָא שְׁחֲלָה בְּפִשְׁעָה אֲבָל בְּאֹנָס נִתְרַפָּא מִן הָאֲמָצַע הִיכִי דְּמִי בְּפִשְׁעָה כְּדָרַב חֲנִינָה וְכו': תּוֹסְפוֹת.

חֲלָה וְנִתְרַפָּא וְכו'. וְתַנִּי בְּתוֹסְפֵתָא בַּד"א בְּרַפּוּאָה שְׁיֵשׁ לָהּ קֶצֶפָה אֲבָל רַפּוּאָה שְׁאֵין לָהּ קֶצֶפָה הָרִי הִיא בְּכָלֵל מְזוּנוֹת וְנִרְפָּא מִן הָאֲמָצַע וְכֵן בְּכַתּוּבּוֹת גַּבִּי אֲלֻמְנָה אֹמַר רַפּוּאָה שִׁ"ל קֶצֶפָה הָרִי הִיא בְּכָלֵל כְּתוּבָה וְשְׁאֵין לָהּ קֶצֶפָה הָרִי הִיא כְּמְזוּנוֹת וּבְאֹנָס דְּהִכָּא אֵין חִילוּק בֵּין אֵין לָהּ קֶצֶפָה לִישׁ לָהּ קֶצֶפָה כֵּן תִּירָץ הַר"י עַכ"ל הַתּוֹס': מְהַרְש"א.

בַּד"ה חֲלָה וְנִתְרַפָּא וְכו' וְתַנִּי בְּתוֹס' וְכו' עַכ"ל. לְכַאוּרָה דְּהַאי בַּד"א דְּקַתְנִי בְּתוֹסְפֵתָא אֲמַתְנִיתִין קָאִי דְּאִירִי דְּחֲלָה בְּפִשְׁעָה כְּדְמוּקְמִינָן לָהּ הִכָּא אֲבָל בְּאֹנָס אֵין חִילוּק אֲבָל הַטוֹר ח"מ ס' קַע"ז לֹא הִבִּין הַשְּׁמוּעָה כֶּף אֲלָא דְּבְאֹנָס יֵשׁ חִילוּק בֵּין י"ל קֶצֶפָה לֹאִין לוֹ קֶצֶפָה אֲבָל בְּפִשְׁעָה אֵין חִילוּק וּבְכָל גְּוֹנָא נִתְרַפָּא מִשָּׁל עֲצָמוֹ וְהַב"י תָּמָה עָלָיו דְּלָא מִשְׁמַע כֵּן מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּהִכָּא גַּם מִחִידוּשֵׁי הַרְמְב"ן וּמִדְּבָרֵי הָרָא"ש דְּמִדְּבָרֵיהֶם מִשְׁמַע דְּאֲפִשְׁעָה קָאִי וְשְׁמִיעַתִּי לִיִּישָׁב דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּהִכָּא ע"פ דַּעַת הַטוֹר וְשִׁיעוֹר דְּבָרֵיהֶם כֵּן הוּא וּבְאֹנָס יֵשׁ לְחַלְקָא כֵּן דְּהִכָּא בְּרִישָׁא בְּרִישָׁא דְּמוּקִי לָהּ אֵין חִילוּק וְכו' וּבְכָל גְּוֹנָא מִשָּׁל עֲצָמוֹ וְצ"ל לְפִי זֶה דְּמַתְנִיתִין בֵּין בְּפִשְׁעָה בֵּין בְּאֹנָס קַתְנִי נִתְרַפָּא מִשָּׁל עֲצָמוֹ וּמִיָּהוּ אֵינָן שְׁוִין דְּבְפִשְׁעָה בְּכָל גְּוֹנָא מִשָּׁל עֲצָמוֹ וּבְאֹנָס יֵשׁ חִילוּק וְכו' וְה"ק בְּתוֹסְפֵתָא בַּד"א דְּאֲפִילוּ בְּאֹנָס מִשָּׁל עֲצָמוֹ בְּרַפּוּאָה שִׁ"ל קֶצֶפָה וּבְשִׁמְעֵתִין ה"ק הָא דְּסֵתָם תִּנָּא לֹאִין מִשָּׁל עֲצָמוֹ אִפְי' בְּאֵין לוֹ קֶצֶפָה ל"ש אֲלָא בְּפִשְׁעָה אֲבָל בְּאֹנָס יֵשׁ חִילוּק דְּבְאֵין לוֹ קֶצֶפָה נִתְרַפָּא מִשָּׁל עֲצָמוֹ וְתוֹ לֹא מְדִי כֵּן נִרְאָה לִיִּישָׁב דְּבָרֵי הַטוֹר וְדו"ק.

עַכ"ל הָרַב מְהַרְש"א ו"ל: וְאַחֵר הַמְּחִילָה מְכַבּוּד תּוֹרָתוֹ הַנְּפִלְאָה קִיּוּהָא תָּא חֲזִינָא הִכָּא שְׁקִשְׁיָא כְּוֹנָת דְּבָרֵי הַתּוֹס' לְכּוֹנְנָה אַחֲרֵת וּפְסִקִינָהוּ בְּסִפְיָא חֲרִיפָא וְעֲשָׂה נְקוּדָה בֵּין תִּיבַת וּבְאֹנָס לְתִיבַת דְּהִכָּא וּפִירֵשׁ מ"ש הַתּוֹס' וּבְאֹנָס דְּרַצוֹנָם לֹאִין שְׁהַחִילוּק בֵּין י"ל קֶצֶפָה לֹאִין לָהּ הוּא דְּוָקָא

באונס ומ"ש אח"כ דהקא אין חילוק בין וכו' פאלו אמרו ובפשיעה אין חילוק פאלו התוספות קצרה לשונם ולא יכלו לדבר צחות ולפרש דבריהם היטב.

ועוד דלא נוכל לבנות סברא זו להתוספות שהרי הרא"ש שפתינו ברור מללו הנה פנונה זו כפאשר יראה המעיין ובכל הש"ס התוס' והרא"ש אזלי פחדא שטה פיודע. ועוד מה רפואה העלה לסברת הטור אף אי יריבנא ליה דיליה שפנונת התוס' כמו שפירש הוא עכ"פ דברי הטור הם הנה דברי הרא"ש ורבינו הטור לעולם הולך בשיטת אביו הרא"ש פיודע.

אלא פנונת התוס' בפשוטם דבפשיעה יש חילוק ובאונס אין חילוק פסברת הרא"ש והרמב"ן וקושיות הרב"י על רבינו הטור לית נו"ן דיפריקינה ודו"ק. ופשוט דמ"ש התוס' ובאונס דהקא אין חילוק וכו' הוא לאפוקי ההיא דכתובות גבי אלמנה דהתם גם באונס יש חילוק ודו"ק: מדי עוברי בספר פסא.

דוד דרושים להרב הגדול מהר"ר חיד"א ו"ל ראיתי לו ו"ל בדרוש כ"א לשבת זכור דף צ"א ע"א שפתינו וז"ל א"נ אפאשר לרמז, ונקדים מ"ש בסנהדרון דף ע' פל עבירות שבתורה אם אומרים לו לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג חוץ מע"ז וג"ע וש"ד ואמרו שם דה"ד בצנעא אבל בפרהסיא אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור ופריה וזהו אסתר פרהסיא הנאי אמר אפי' אסתר ק"ע היתה רבא אמר הנאת עצמן שאני ופירש"י והא אסתר פרהסיא הנאי ונבעלה לנכרי ולא מסרה נפשה לקטלא וכתב מר"ן בב"מ פ"ה דיסודי התורה דהרמב"ן סבר דגוי הבא על בת ישראל לאו בכלל ג"ע הוא דא"כ לרבא דאמר הנאת עצמן שאני פלומר אפי' עבדא מעשה הא אמרי' דבג"ע יהרג ואל יעבור אפי' מתפונן להנאת עצמו וכו' ולית ליה דרשא דאל תקרי לבת.

ואפאשר דלזה פנון רש"י שפתינו והא אסתר פרהסיא ונבעלה לגוי ולא מסרה נפשה נשמר דלא יתימא דפריה דא"א הנאי ולא מסרה נפשה דא"כ לא הנה מתרצרבא מדי דכינון דג"ע היא אפי' מתפונן להג"ע יהרג עכ"ל מר"ן בב"מ.

ולפי דברי מר"ן ו"ל רש"י סבר בשיטת הרמב"ן דהקא פליג על אפי' וסבר. דלא מהני ק"ע בג"ע אלא טעמא דאסתר דלאו בכלל ג"ע גוי הבא עליה ואהני הנאת עצמן לשאר עבירות בפרהסיא ומאחר שפן ודאי דקי"ל כרבא.

והרי רש"י פתי ביומא דף פ"ב ע"א במ"ש אף נערה מאורסה יהרג ואל יעבור אבל היא אינה מצוה למסור נפשה דהיא אינה עושה פלום דק"ע בעלמא היא וראיה לדבר אסתר עכ"ל ואי רש"י סבר פהרמב"ן גם היא מצויה למסור נפשה פדעת רבא ואין ראיה מאסתר דלא היתה א"א דאמאי רש"י פירש דלא פהלקתא דקי"ל כרבא אלא מוכח דרש"י סבר דגם רבא סבר פאפי' דטעם ק"ע אהני דלא להוי ג"ע אפי' א"א ובפרהסיא אלא דרבא אשמועין חידושא דהנאת עצמן שרי בשאר עבירות אף אם עושה מעשה ונהי מוכח מדברי התוס' שם ביומא שפתינו פירש"י דל"ג תהרג דאיהי לא מחייבא וכו' וכו' עכ"ל בקיצור הרי שפתינו לפי דברי רש"י דק"ע מהני לרבא לג"ע וזה הנה דברי מר"ן בעד רש"י ותו דבמ"ש רש"י אין רמז מפ' מר"ן עכ"ל מהר"ר חיד"א זלה"ה בספרו הנז' ועוד האריה הרחיב: וכשאני לעצמי דברי הרב שגבו ממני ולא יכולתי להולמם דמי זה אמר של שיטת הרמב"ן ו"ל רבא פליג על אפי' וסבר דלא מהני ק"ע בג"ע ולא מציינו בדברי הרמב"ן ו"ל שיהביא לנו הרב חיד"א ו"ל רמז מזה ומה שמצינו לו הוא דהרמב"ן ו"ל מכריח מן הש"ס דגוי הבא על בת ישראל לאו בכלל ג"ע הוא דאם הוא בכלל ג"ע מה תירץ

רְבָא הִנָּאת עֲצָמֵן שְׂאנֵי פְלוֹמֵר אַף אֵי עֲבִיד מַעֲשֵׂה נְהָרֵי קִי"ל דְּבַג' עֲבִירוֹת יְהֵרְג וְאֵל יַעֲבֹר אִפִּי מִתְּפֹנֵן לְהִנָּאת עֲצָמוֹ אֲלָא וְדַאי דְרְבָא ס"ל דְּגוּי הִבָּא עֲב"י לָאו ג"ע הוּא לְכוֹ אֲהֵנִי לִיה מִתְּפֹנֵן לְהַג"ע אַף אֵי אֶסְתֵּר הֵנָּה עֲבָדָא מַעֲשֵׂה וְלָאו ק"ע הִיא.

וְשָׂמָא תֵּאֵמֵר אֵי אֶסְתֵּר הֵנָּה א"א כְּמוֹ הִדְרָשָׁא דְאֵל תִּקְרִי לְבַת אֲלָא לְבֵית הָא הֵוֵיָא ג"ע וְאֵי הֵנָּה עֲבָדָא מַעֲשֵׂה לָא מְהֵנִי מִתְּפֹנֵן לְהַג"ע לְזֵה תִּירֵץ הֶרְמֵב"ן דְרְבָא לָא ס"ל הֵהִיא דְרָשָׁא וְלָא הֵנָּה א"א וּמְהֵנִי לָה מִתְּפֹנֵן לְהַג"ע אַף אֵי הֵנָּה עֲבָדָא מַעֲשֵׂה (וּנ"מ אִם הִנְכָרִים אָמְרוּ לְאִישׁ שְׂיִבְעוֹן לְפָנוּיָה וְכִינְצָא שְׁלָאו ג"ע הוּא וּמִתְּפֹנֵן הַגּוֹי לְהַג"ע שְׁמוֹתֵר אַף שְׁהָאִישׁ הוּא עֲבִיד מַעֲשֵׂה) אֲבָל לְעוֹלָם אֵימָא לָה דְרְבָא ס"ל פְּאַבְיֵי דְק"ע מְהֵנִי בַג"ע אֲלָא דְבָא לְהוֹסִיף לְנוּ הֵיִתֵּר אַחֵר בְּשָׂאֵר עֲבִירוֹת דְאִינָם ג"ע.

אַף אֵי עֲבִיד מַעֲשֵׂה וְהוּא אִם הַגּוֹי מִתְּפֹנֵן לְהַג"ע וּבְכוֹן דְבָרֵי מְר"ן ו' לְעָלוּ פְהוּגֵן דְלָזָה נִתְּפֹנֵן רִש"י ו' לְשִׁכְתָּב וְהָא אֶסְתֵּר פְּרָהֶסְיָא וְנִבְעֵלָה לְגוֹי דְנִשְׁמַר דְלָא תִימָא דְפָרִיף דֵּא"א הוּאִי דֵּא"כ לָא הֵנָּה מִתְרֵץ רְבָא מְדֵי דָאִם הֵיִתָּה א"א לָא מְהֵנִי מִתְּפֹנֵן לְהַג"ע אֲלָא וְדַאי דְקוֹשְׁיָת הַש"ס הִיא דוֹקָא מִשׁוּם דְנִבְעֵלָה לְגוֹי דְלָאו ג"ע הוּא וְלְכוֹן מְהֵנִי מִתְּפֹנֵן לְהַג"ע אַף אִם עֲבִיד מַעֲשֵׂה.

אֲבָל תִּירוּצוֹ דְאַבְיֵי דְק"ע הֵיִתָּה אַף אֵי אָמְרִינֵן דְאֶסְתֵּר הֵיִתָּה א"א דְהוּא ג"ע מְהֵנִי לָה ק"ע לְהִתִּירָה. וְדו"ק.

בַּמ"ס וְרָאִיָּה לְזֵה שְׁהֶרְמֵב"ן לָא אָמַר סְבָרָא זֹו דְגוֹי הִבָּא עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל לָאו בְּכָלֵל ג"ע אֲלָא לְסִבְרַת רְבָא שְׁכַתָּב דֵּא"כ לְרְבָא דְאָמַר הִנָּאת עֲצָמֵן שְׂאנֵי וְכו' הָא אָמְרִינֵן דְבַג"ע יְהֵרְג וְכו' אֲפִילוּ מִתְּפֹנֵן לְהִנָּע וְכו'.

וְאֵי אֵימָא לְדְבָרֵי הֶרֶב חִיד"א ו' לְהִזָּה לֹו לְהֶרְמֵב"ן לֹוֹמֵר מִפְּחָ זֵה אַף לְאַבְיֵי דְאָמַר ק"ע הֵיִתָּה וְלֹוֹמֵר אֵיף מִתְרֵץ ק"ע הֵיִתָּה וְנְהָרֵי בַג"ע ל"מ ק"ע אֲלָא וְדַאי ס"ל לְהֶרְמֵב"ן דְק"ע אַף בַּג"ע מְהֵנִי וְא"כ לְאַבְיֵי נוֹכַל לֹוֹמֵר דְאֶסְתֵּר א"א הֵיִתָּה דְהוֹי ג"ע וְאַפִּי"ה מְהֵנִי לָה ק"ע לְהִתִּירָה וְרְבָא לָא פְּלִיג עַלְיָה אֲלָא שְׁהוֹסִיף לְנוּ הֵיִתֵּר אַחֵר בְּשָׂאֵר עֲבִירוֹת שְׂאִינָן ג"ע אִם הַגּוֹי מִתְּפֹנֵן לְהַג"ע וְכַמ"ש הֶרֶב חִיד"א ו' לְס' רִש"י לְפִי סְבָרְתוֹ דְפְּלִיגֵי הֶרְמֵב"ן וְרִש"י: מִסְּכַת סְנֵהֲדָרִין אֵימָא בַּפ' הַגּוֹלִין ד' ז' ע"א.

אַלֹו הֵן הַגּוֹלִין הַהוֹרְג נִפְשׁ בְּשִׁגְגָה הִזָּה מְעַגַל בְּמַעֲגָלָה וְכו' הִזָּה עוֹלָה בְּסוֹלָם וְנִפְל עָלָיו וְהֵרְגוּ ה"ז אֵינֹו גּוֹלָה זֵה הַפְּלָל כֹּל שְׁבַדְרָף רִידְתוֹ גּוֹלָה וְשְׁלָא בְּדָרָף רִידְתוֹ אֵינֹו גּוֹלָה עַכ"ל הַמְּשַׁנָּה.

וּבַגְמ' שָׁם ע"ב בְּעָא מְנִיָּה ר' אֲבָהוּ מַר"י הִזָּה עוֹלָה בְּסוֹלָם וְנִשְׁמַט הַשְּׁלִיכָה מִתְּחַתּוֹ וְנִפְלָה וְהֵרְגָה מַהוּ כַּה"ג עַלְיָה הִיא אוֹ רִידָה הִיא א"ל כְּפָר נְגַעְתָּ בִּירִידָה שְׁהִיא צְנוּרָף עַלְיָה. אֵי תִיבִיָּה זֵה הַפְּלָל כֹּל שְׁבַדְרָף רִידְתוֹ גּוֹלָה שְׁלָא בְּדָרָף רִידְתוֹ אֵינֹו גּוֹלָה שְׁלָא בְּדָרָף רִידְתוֹ לְאֵתוּיֵי מַאי לָאו לְאֵתוּיֵי כַּה"ג וְלִיטְעָמִיף כֹּל שְׁבַדְרָף רִידְתוֹ לְאֵתוּיֵי מַאי אֲלָא לְאֵתוּיֵי קֶצֶב ה"נ לְאֵתוּיֵי קֶצֶב דְמִנְיָא קֶצֶב שְׁהִזָּה מְקַצֵּב תְּנִי חֲדָא לְפָנָיו חֲזִיב לְאֵתְרִיו פְּטוּר וּמִנְיָא אֵידָף לְאֵתְרִיו חֲזִיב לְפָנָיו פְּטוּר וּמִנְיָא אֵידָף בֵּין לְפָנָיו בֵּין לְאֵתְרִיו פְּטוּר וְל"ק כְּפֹאֵן בִּירִידָה שְׁלִפְנָיו וְעַלְיָה שְׁלִאֲחֶרְיו וְכו' לִימָא כְּתַנְאֵי הִזָּה עוֹלָה בְּסוֹלָם וְנִשְׁמַט שְׁלִיכָה מִתְּחַתּוֹ מִנְיָא אֵידָף חֲזִיב וּמִנְיָא אֵידָף פְּטוּר מַאי לָאו בְּהָא קְמַפְלִיגֵי דַמ"ס יְרִידָה הִיא וְמ"ס עַלְיָה הִיא לָא דַכ"ע עַלְיָה הִיא וְל"ק כְּפֹאֵן לְנִיזְקִין כְּפֹאֵן לְגָלוּת אַבַּע"א הָא וְהָא לְגָלוּת וְל"ק הָא דְאֵתְלִיעַ וְהָא דְלָא אֵתְלִיעַ וְאַבַּע"א הָא וְהָא דְלָא אֵתְלִיעַ וְל"ק הָא דְמַהֲדֵק וְהָא דְלָא מַהֲדֵק עַכ"ל הַש"ס.

ופירש"י עליה היא וכו' פתר דידיה אַזְלִינן והיא הנה עסוק בעליה או פתר שליכה אַזְלִינן והעולה עליה הנה דוחקה ומשפילה כלפי מטה. פבר נגעת וכו' הרי נגעת פאן בירידה שהיא צורה עליה והא רבינו לה לעיל לחיובא (פי' בפרייתא שהביא).

הש"ס לעיל מזה דקאמר או השליף עליו להביא ירידה שהיא צורה עליה) לפניו חייב הרג לפניו חייב ה"ג פאן בירידה וכו' וכו'. הא דאתליע.

שפל שליכה שהתליע כשדורסין עליה נכפפת היא למטה וירידה היא ואם לא התליעה אין פאן ירידה. הא דמהדק.

אם היתה השליכה מלא הנקב שהיא תחובה בו ואחונה בו יפה יפה אין פאן דרף ירידה ופטור לא מהדק ירידה יש פאן וחיוב עכ"ל. והתוס' פתבו בד"ה אבע"א וז"ל ולפי האי אבע"א כ"ע סברי ירידה היא וקשה א"כ אמאי לא קאמר דכ"ע ירידה היא הא דאתלע וכו' ועוד קשה פי קאמר מעיקרא דכ"ע עליה היא קשה ברייתא זו לברייתא דלעיל או השליף עליו להביא ירידה שהיא צורה עליה ונראה לפרש דה"ק דכ"ע עליה הוי ומיירי במהדק ובדלא מתלע ולא מיירי בירידה שהיא צורה עליה דבהא לא פליגי ברייתות והכא הכי קאמר אבע"א הא והא לגלות ומיירי הברייתא שמתחייבה בירידה שהיא צורה עליה עכ"ל התוס' ז"ל.

הרי שרש"י והתוס' אַזְלִי בחדא שטה שפירוש הברייתא או השליף עליו להביא ירידה שהיא צורה עליה פירושו הוא וחיוב וכן מ"ש ר"י לר"א פבר נגעת בירידה שהיא צורה עליה פירושו שפשוט לו לחיוב.

וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות ז"ל ואמרו פל שדרף ירידתו ואפי' ירידה שהיא צורה עליה כמו שנקאמר ויפל עליו וימת עכ"ל אלא שהרמב"ם בפ"ו מהלכות רוצח וש"ן ה' י"ג פתב ז"ל קצב שהיה מקצב והגביה ידו בקופיץ לאחוריו והחזירו לשבר העצם פדרף שעושים הקצבים פל שימות בהולכה שהיא ההגבהה מלפניו וירידה מאחוריו אינו גולה עליו וכל שימות בחזרה שהיא עליה מאחוריו וירידה מלפניו גולה זה הפלל פל שפדרף ירידתו גולה שלא פדרף ירידתו אינו גולה ואפי' בירידה שהיא צורה עליה אינו גולה פיצד הנה עולה בסולם ונשמטה שליכה מתחתיו ונפלה והמיתה פטור מן הגלות עכ"ל.

הרי שפסק שיירידה שהיא צורה עליה פטור עליה. וכתב שם הרב כ"מ ז"ל וז"ל ואפי' בירידה וכו' שם בברייתא או השליף עליו להביא ירידה שהיא צורה עליה ופרש"י דמרבא לה לחייב גלות עליה וכן משמע לישינא דברייתא דבהא קאמר להביא ובהנה דמתנייתא התם קאמר פרט לזה ומדברי רבינו ז"ל נראה שהוא מפרש דלפטורא מייתי לה ומ"מ צריף לישוב לדעת רבינו הא דכתבתי בסמוך וכו' עכ"ל הרב כ"מ ז"ל.

ומ"ש הרב כ"מ ז"ל לסייע לס' רש"י. דכן משמע לישינא דברייתא דבהא קאמר להביא וכו' אינו רחוק שהרמב"ם הנה גורס גם בהה פרט לירידה שהיא צורה עליה כמו באידך דמתנייא ברבא שפמה חילופי גרסאות יש ומ"מ צריכים אנו לומר שהרמב"ם חזר בו בחיבורו ממה שפי' בפה"מ וכמה פעמים מצינו זה.

גם קושניית ר' אבהו שהקשה לר"י מן המשנה שלא פדרף ירידתו אינו גולה לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג (ירידה שהיא צורה עליה) ולפי פירוש הרמב"ם דר"י פשיט ליה לר"א לפטורא ואמר ליה פבר נגעת בירידה שהיא צורה עליה דפטר בה הברייתא לסברת הרמב"ם מהו זה

שִׁמְקֻשָּׁהּ הָא לר"י וְהַרִי ר"י ג"כ לִפְטוּרָא פְּשִׁיט לִיה גַּם בְּזֶה יְכוּלִים אָנוּ לֹמַר דְּהַרְמַב"ם הָוָה גָּרִיס בִּש"ס כֶּף אִיתִיבִיהָ זֶה הַכֶּלֶל כֹּל שְׁבַדְרָךְ יִרִידְתוֹ גִּילָה שְׁלֵא פְּדָרְךָ יִרִידְתוֹ אִינוּ גִוְלָה כֹּל שְׁבַדְרָךְ יִרִידְתוֹ גִּילָה לְאִתּוּנִי מֵאֵי לָאוּ לְאִתּוּנִי כַּה"ג (דְּחִיב וְאִיךָ פְּשִׁטָּה לִי לִפְטוּר) וְלִטְעָמָךְ שְׁלֵא פְּדָרְךָ.

יִרִידְתוֹ אִינוּ גִילָה לְאִתּוּנִי מֵאֵי אֶלָּא לְאִתּוּנִי קָצַב וְכו' וְיָבֵא הַפֶּל ע"ן. גַּם צְרִיכִים אָנוּ לֹמַר שֶׁאֵע"פ שְׁהַבְרִייתָא אוֹ הַשְּׁלִיף עָלָיו וְכו' מְפֻרְשָׁת לַחֲיוּב לְשִׁטַּת רַש"י וְהַתּוֹס' וְלִשְׁיטַת הַרְמַב"ם מְפֻרְשָׁת לִפְטוּר עַכ"ז נִסְתַּפֵּק ר"א בְּהִיָּה עוֹלָה לְסוּלָם וְנִשְׁמָטָה שְׁלִיבָה אִם עָלֶיהָ הִיא אוֹ יִרִידָה הִיא לְפִירוּשׁ רַש"י שְׁהַבְרִייתָא לַחֲיוּב נִסְתַּפֵּק ר"א אִם זֶה שְׁנִשְׁמָטָה שְׁלִיבָה נִכְלָל בִּירִידָה שֶׁהִיא צְוֹרָךְ עָלֶיהָ וְחִיב אוֹ גְרוּעַ מְמַנּוּ וּפְטוּר וּפְשִׁיט לִיה ר"י כֶּבֶר נִגְעָתָ וְכו' כְּלוּמַר דְּלִיכָא סְפָקָא שְׁנִכְלָל בִּירִידָה שֶׁהִיא צְוֹרָךְ עָלֶיהָ וְחִיב.

וְלִשְׁטַת הַרְמַב"ם אִף שְׁהַבְרִייתָא מְפֻרְשָׁת לִפְטוּרָא בִּירִידָה שֶׁהִיא צְוֹרָךְ עָלֶיהָ נִסְתַּפֵּק ר"א אִי הִיא דְּנִשְׁמָטָה וְכו' נִכְלָל בִּירִידָה שֶׁהִיא צְוֹרָךְ עָלֶיהָ וּפְטוּר אוֹ יוֹתֵר וְחִיב וּפְשִׁיט לִיה ר"י כֶּבֶר נִגְעָתָ וְכו' כְּלוּמַר הִיא הִיא וּפְטוּר.

גַּם מ"ש הַש"ס לִימָא בְּתַנָּאי הִנֵּה עוֹלָה בְּסוּלָם וְנִשְׁמָטָה וְכו' תַּנִּי חֲדָא חִיב וְכו' מֵאֵי לָאוּ בְּהָא קַמְפְּלִיגִי וְכו' הוּא פְּדָרְךָ הַש"ס בַּכ"ע לְרֵאוֹת אִם מָה שֶׁהוּא פְּשִׁיט לר"י הוּא מְוַסְכֵּם אוֹ הוּא פְּלֹגְתָא דְתַנָּאי.

וְדַחֵי לִיה הַש"ס דְּלָאוּ פְּלֹגְתָא דְתַנָּאי אֶלָּא דַּכ"ע עָלֶיהָ הִנֵּה (יִרִידָה שֶׁהִיא צְוֹרָךְ עָלֶיהָ) וְל"ק כָּאֵן לְנִיזְמִין וְכָאֵן לְגִלוֹת וְשִׁנֵּי הַבְּרִייתוֹת ס"ל דְּלִגְלוֹת פְּטוּר דִּירִידָה שֶׁהִיא צְוֹרָךְ עָלֶיהָ פְּטוּר עָלֶיהָ וְלִסְבַּרְת הַרְמַב"ם דר"י פְּשִׁיט לִפְטוּר דְּחִיבָה זֹאת אֲתֵינָא פְּנוּתִיהָ וְלִשְׁטַת רַש"י וְהַתּוֹס' דְּחִיבָה זֹאת הִיא הַפֶּף סְבַרְת ר"י דְּהוּא פְּשִׁט לַחֲיוּב וְהַש"ס קָאֵמַר שְׁנוּכַל לֹמַר דְּשִׁנֵּי הַבְּרִייתוֹת ס"ל דְּפְטוּר וְלֹא אֲכַפְת לָן בְּזֶה אִם הַש"ס יֹאמַר דְּחִיבָה שְׁסוּתֵרַת דְּבָרֵי הָאֲמוּרָא כִּי כֵן דְּרַפִּי לְהִיּוֹת שְׁקִיל וְטָרִי וְזִיל הָכָא קָצוּ מְדַחֵי לִיה וְכו' וְאִף שְׁבַדְרָךְ זֶה הוּא פְּשׁוּט בְּכָל הַש"ס וְא"ץ שׁוּם רְאִיָּה אָבִיא רְאִיָּה מִן הַתּוֹס' שְׁהַעֲמַקְתִּי דְּחִיבִין דְּהַתּוֹס' לֹא נִתְקַשׁוּ בְּמֵאֵי דְּדַחֵי תִּלְמוּדָא לֹא דַּכ"ע עָלֶיהָ הִיא וּפְטוּר אֶלָּא מִפְּחַ הַבְּרִייתָא שֶׁהִיא מְפֻרְשָׁת לְשִׁטְתָּם לַחֲיוּבָא אוֹ הַשְּׁלִיף עָלָיו לְהַבִּיא יִרִידָה שֶׁהִיא צְוֹרָךְ עָלֶיהָ וְאִיךָ קָאֵמַר הַש"ס לֹא דַּכ"ע עָלֶיהָ הִיא וּפְטוּר דַּא"כ יִהְיוּ הַבְּרִייתוֹת סְתָרִיא וְיִשְׁבּוּ מָה שִׁיִּשְׁבּוּ אָבֶל מר"י לֹא אֲכַפְת לְהוּ אִם הַש"ס יֹאמַר דְּחִיבָה לְסְתוּר דְּבָרֵינוּ שְׁנֵה הוּא דְּבַר פְּשׁוּט בְּכָל הַש"ס.

וְלִפִּי הוּא בַּע"א הָא וְהָא לְגִלוֹת וְהָא דְּאֲתַלַּע וְכו' דַּכ"ע סְבָרֵי דְּלִגְלוֹת חִיב בְּנִשְׁמָטָה שְׁלִיבָה הוּא כְּסְבַרְת ר"י דְּאִף ר"י לֹא אֲמָרָה לְמַלְתִּיהָ אֶלָּא בְּאֲתַלַּע אוֹ לֹא מְהַדֵּק אָבֶל בְּלֹא אֲתַלַּע וְגַם מְהַדֵּק לִית מֵאֵן דְּסְבַר דְּחִיבִי.

וְלִשְׁיטַת הַרְמַב"ם הוּא בְּהַפֶּף שְׁהַדְּחִיבָה הָרֵאשׁוֹנָה אֲתֵינָא כַּס' ר"י וְהַשְּׁנִיָּה לְסְתוּר ר"י וְדו"ק. גַּם כֹּל יוֹדַע דְּרָךְ הַש"ס יוֹדַע שְׁכַשְׁאוּמַר הַש"ס מִיִּתְיָבֵי סְתָם סְתָמָא דְּתִלְמוּדָא קָאֵמַר לָהּ וְכַשְׁאוּמַר אִיתִיבִיהָ הָאֲמוּרָא מְקֻשָּׁה לְאֲמוּרָא שְׁכַנְגְּדוּ וְכָאֵן דְּקָאֵמַר אִיתִיבִיהָ הוּא בְּוֹדָאֵי שר"א מְקֻשָּׁה לר"י מִן הַמְּשֻׁנָּה שֶׁהִיא הַפֶּף סְבַרְתוֹ לְכֹל מָה כְּדֵאִית לִיה: כֹּל זֶה פְּתַבְתִּי כְּמַעְרְכָה לְמָה שְׁרֵאִיתִי לְהַרְבֵּ הַגָּאוֹן הַמְּפֻרְסָם הָרַב הַחֲבִי"ב זֶה"ה בְּסִפְרוֹ כְּנַה"ג עַל אוּר"ח בְּלוֹקוּטִיו עַל הַרְמַב"ם הַפְּתוּבִים בְּסוּף הַסֵּפֶר דָּף קל"ה ע"ב שֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמַב"ם הִלְלוּ שְׁהַבְּאִיתִי לְמַעְלָה וְאַחַר שֶׁהַקְּשָׁה מָה שֶׁהַקְּשָׁה הִבִּיא דְּבָרֵי הַגַּמ' וְדְּבָרֵי הַתּוֹס' הַנֶּ"ל וְבַתּוֹךְ דְּבָרֵינוּ כְּתִב וְז"ל וְלַעֲנִין פְּשִׁיטוֹת הַבְּעֵינָא רַש"י

ו"ל מפרש דפשיט לחיובא על דרף שפירש בברייתא או השליף עליו להביא ירידה שהיא צורה עליה שמרבה ירידה שהיא צורה עליה לגלות ועפ"ז פירש דמאי דמשנינן בגמ' פבר נגעפת בירידה שהיא צורה עליה והא רבינו לה לעיל לחיובא ורבינו פספ משנה פתב שרבינו הרמב"ם ו"ל מפרש לה לפטורא אברא דהכי מוכח ממאי דמשנינן בגמ' לא דכ"ע עליה היא ול"ק פאן לנזקין פאן לגלות פירוש ברייתא דמסייבת מיירי בנזקין וברייתא דפוטרת מיירי לגלות ואי ר"י פשיט ליה לחיובא תקשי ליה ברייתא דפוטרת לגלות דליפא למימר דר' אבהו מיירי לנזקין דלא הנה בעל הגמרא קובע בעיניו זה פאן גבי גלות ועוד מאי קמבעיא ליה בגלות דמחלקינן בין דרף עליה לדרף עליה אבל לנזקין אין לחלק בכה אבל אי מפרשינן ליה לפטורא ניחא דלגלות פשיט ר"י דפטור וברייתא בפוטרת האמנם קשה לי אפי' אי מפרשי ליה לפטורא פדברי רבינו כ"מ לדעת רבינו הרמב"ם ו"ל מאי קבעי ר' אבהו ברייתא ערוכה הא דפטור וכן ברייתא דאו השליף עליו להביא ירידה שהיא צורה עליה דלפטורא מתנייא לפי דעת רבינו הרמב"ם ו"ל ויראה לפרש וכו' עכ"ל.

עוד פתב שם וז"ל אבל איני יכול להלום איך אפשר לפרשה לפטור דאם פן מאי מקשינן איתביה זה הפלל פל שבדרף ירידתו גולה שלא בדרף ירידתו אינו גולה שלא בדרף ירידתו לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג ואי לפטורא קאמר לה קשייא ממתניתין דאי מתניתין פוטרת אפי' ר"י לפטורא קאמר (קושניא זו שהקשה הרב ו"ל אף שהלשון מגומגם כמו שיראה הרוואה על קושניא זו פתבתי למעלה שהרמב"ם נוכל לומר דגריס בהפך ושהקושניא היא מן הרישא פל שבדרף ירידתו גולה לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג דחייב ואיך ר"י פשיט לפטורא ויבא ע"ן) וצ"ל דכוננת הקושניא היא ומאי קמבעיא ליה לר' אבהו הרי מתניתין בפירושא קתני דפטור.

עכ"ל הרב כנה"ג ו"ל. והתפלאתי הפלא ופלא על הרב זלה"ה איך פלט קולמוסו דברים הללו.

נדא מה שרצה הרב ו"ל להוכיח מהש"ס פשיטת הרמב"ם דר"י פשיט לר"א לפטורא ממאי דמשנינן בגמ' לא דכ"ע עליה היא וכו' ואי ר"י פשיט ליה לר"א לחיובא בשיטת רש"י תקשי ליה ברייתא דפוטרת לגלות הפך מאי דפשיט ר"י ומאי אכפת בזה שהש"ס יאמר דחיה לסתור דברי האמורא ואם לא יהיה דרף אחרת לפרשה ברייתא אלא בדרף זה תהוי תיובתיה של האמורא שפך דרכו של הש"ס בכ"מ ואין אחריות האמורא על הש"ס לקיים דבריו אלא אם ימצא איזה דרף לקיים דבריו המ"ט ואם לאו ידחו דבריו וכמו שפצינו בכמה מקומות בש"ס תיובתא דר' פלוני תיובתא ולעיל הבאתי ראיה לדבר זה.

אף שאין צריך ראיה מדברי התוס' שלא נתקשו באוקמתא זו אלא מפני שהיא סותרת לברייתא מפורשת לפי שטתם שירידה שהיא צורה עליה חייב עליה ויהיו הברייתות סתראי ניגהו אבל מר"י לא אכפת להו אם הש"ס יבחה דבריו ואף לפי דבריו שחשב זאת לקושניא למה לא שלטו עיניו בדברי התוס' הנ"ל שהקשו על סתירת הברייתות ותירצו ובמה שתוצו קושנייתם תתנרץ גם קושנייתו מסתירת דברי ר"י ועוד אף לפי דבריו שרצה להביא סייעתא לפירוש הרמב"ם מאוקמתא זו דר"י פשיט לפטורא דאי לחיובא נסתרו דברי ר"י לא הועיל בזה פלום דאם באוקמתא זו נשארו דברי ר"י חזקים וקיימים פאו ונלך לאוקמתא בתרייתא ונראה שדברי ר"י הן נסתרו מחמתה דאוקמתא בתרייתא היא ואבע"א הא והא לגלות והא דאתליע וכו' והא דמהדק וכו' וכל מעיין בדברי הש"ס בלבבו יבין דאף מאן דמסייב בירידה שהיא צורה עליה הוא דנקא במתלע או בלא מהדק אבל בלא מתלע וגם מהדק ליכא מאן דס"ל דחייב וא"כ ר"י דפשיט לשטת

הַרְמַב"ם דְּפֶטֶר הוּא אֶף בְּמַתְלַע וְאֶף בְּדָלָא מְהַדָּק וְא"כ אִוְקַמְתָּא בְּתַרְיִיתָא הָא בְּמַתְלַע פִּירוּשׁ הַבְּרִייתָא שְׁחִיבָה הוּא בְּמַתְלַע וְכֵן מ"ש הָא דְמְהַדָּק וְכו' פִּירוּשׁ הַבְּרִייתָא שְׁחִיבָה הוּא בְּדָלָא מְהַדָּק אִוְקַמְתָּא זֶה בְּלִי סִפְקָא דְבְרֵי ר"י דְהוּא פֶּטֶר לְשִׁטַּת הַרְמַב"ם אֶף בְּמַתְלַע וְאֶף בְּדָלָא מְהַדָּק וְא"כ נִצְלַנו מִן הַפַּח וְכו' וְעוֹד הַדְּבָרִים שְׁפַתְב הֶרֶב ו"ל דְּלִיכָא לְמִימַר דַּר"א מִיִּירֵי לְנִזְקִין וְהָאֵרִיף בְּלִשׁוֹנוֹ לְהַכְרִיחַ דַּר"א לֹא מִיִּירֵי לְנִזְקִין דְּלֹא הִיָּה לְבַעַל הַגְּמָרָא קוֹבַע בְּעֵינָא זֶה פֶּאן וְכו' וְכו' תְּמַהָּה רַבְתֵּי עַל רַב שְׁפָמוֹתוֹ שְׂיֵאמַר כְּדָבָרִים הִלְלוּ וְכִי ס"ד לְמִימַר שְׁבַנְזִקִין יֵשׁ חִילוּק בֵּין דְּרָף יְרִידָה לְדָרָף עֲלֵיהָ עַד שְׁבָא הֶרֶב ו"ל לְהוֹצִיא הַטְּעוֹת מִלְּבָנוּ וְהִלָּא יְדוּעַ הוּא שְׁבַנְזִקִין לֹא יֵשׁ חִילוּק כָּלֵל מִהַסִּילוּקִים הִלְלוּ שְׁנֵאמָרוּ בְּגִלוֹת.

וְעוֹד מ"ש הֶרֶב ו"ל הָאֲמֵנִי קִשָּׁה לִי אִפִּי אִי מְפָרְשִׁינָן לָהּ לְפִטוּרָא כְּדָבָרֵי רַבִּינוּ כ"מ לְדַעַת רַבִּינוּ הַרְמַב"ם זִיל מַאי קָבַעִי ר"א בְּרִייתָא עֲרוּכָה הִיא דְּפֶטֶר עַכ"ל מְהִי הִיא הַבְּרִייתָא הָעֲרוּכָה הַזֹּאת וְכִי בְּשִׁבִיל שְׂדָחָה הַש"ס לֹא דַכ"ע עֲלֵיהָ הִיא וְל"ק פֶּאן לְגִלוֹת פֶּאן לְנִזְקִין בְּתוֹרַת דְּחִיָּה בְּעֲלָמָא יִקְרָא אוֹתָהּ הוּא בְּרִייתָא עֲרוּכָה.

וְעוֹד בְּמַאי דְּהַקְשָׁה הֶרֶב ו"ל וְכַתְּב וְנ"ל אֲבָל אֵינִי יָכוֹל לְהִלָּחֵם אִיָּה אֲפָשֶׁר לְפָרְשָׁה לְפִטוּר דַּא"כ מַאי מְקַשְׁיָנָן אֵי תִיבָה וְכו'. וְכַתְּב לְתַרְזַן קְוִשְׁיָא זֶה וְכַתְּב וצ"ל דְּכִנּוּנַת הַקְּוִשְׁיָא הִיא וּמַאי קְמַבְעִיא לִיה לַר"א וְכו' תְּמַהָּה לִי טוֹבָא דְּבִשְׁלָמָא אִם הִיָּה אוֹמַר הַש"ס מִיִּתִּיבֵי נִיחָא תִּירוּצוֹ דְּסַתְמָא דַּש"ס מְקַשָּׁה לַר"א מַאי קְמַבְעִיא לִיה אֲבָל הַשְׁתָּא דְּאָמַר הַש"ס אֵי תִיבָה הוּא שַׁר"א מְקַשָּׁה לַר"י דְּפָשִׁיט לִיה לְפִטוּרָא מִן הַש"ס וְא"כ תִּימָא עַל עֲצָמָה שַׁר"א יִקְשָׁה עַל עֲצָמוֹ דְּמַאי קְמַבְעִיא לִיה וְלִיכָא לְמִימַר שְׁהֶרֶב ו"ל הִיָּה גוֹרֵם מִיִּתִּיבֵי שְׁבַכְל הַסְּפָרִים הוּא כְּתוּב אֵי תִיבָה וְאִי פְּנוּתוֹ שְׁהֶרֶב"ם יִגְרוֹס מִיִּתִּיבֵי כָּל כִּי הָא הו"ל לְפָרְשׁ וְכֵן מִן דִּין לְשׁוֹן מִיִּתִּיבֵי אוֹ אֵי תִיבָה לֹא מְצִינּוּ אוֹתוֹ עַל זֶה הָאֲפִן שְׁפִירְשׁוּ הוּא בְּשׁוּם מְקוּם בַּש"ס שְׂיֵהִיָּה פִּירוּשׁוֹ וּמַאי קְמַבְעִיא לִיה: צַעְדֵּתִי עוֹד צַעְדִּים אֲחֻזִּים כְּדָבָרֵי הֶרֶב ו"ל וּפְגַעְתִּי עוֹד בְּתוֹף דְּבָרֵי דְּבָרִים אֲחֻזִּים שְׁנֵרָאִים קִשִּׁי הַהֲבָנָה בְּיוֹתֵר שְׁפַתְב וְנ"ל.

מַעו"מ סוּגְיַת הַגַּמ' מִתְּפָרְשֵׁת יָפָה לְפִי דַעַת רַבִּינוּ ו"ל כְּבָר כְּתַבְתִּי בְּשֵׁם רַבִּינוּ כ"מ ו"ל שֶׁהוּא מְפָרְשׁ בְּרִייתָא דְּאוֹ הַשְּׁלִיף עָלָיו לְהַבִּיא יְרִידָה שֶׁהִיא צְנוּרָה עֲלֵיהָ דְּלְפִטוּרָא קְאָמַר וְהַגִּיעוּ לְזֶה שְׁלֵא יִחְלְקוּ שְׁתֵּי הַבְּרִייתוֹת וְכִמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' וְכַמ"ש לְמַעְלָה וְאֵע"ג דְּלִשׁוֹנֵי הָאִוְקַמְתוֹת הָאֲחֻרוֹת מְצִינּוּ לְמִימַר לַכ"ע יְרִידָה הִיא וְכִמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' וְלְפִי הַנֶּה תְּרֵי אוֹקְמַתִי צ"ל דְּכִי קְאָמַר בְּבְרִייתָא לְעִיל לְהַבִּיא יְרִידָה שֶׁהִיא צְנוּרָה עֲלֵיהָ לְחִיּוּבָא קְאָמַר דְּאִי לְפִטוּרָא פְּלִיגָא אֵהָּ בְּרִייתוֹת אִי בְּעֵית אִימָא דְּאִפִּילוּ לְפִי הַנֶּה אוֹקְמַתִי לֹא פְּלִיגָא אֲבַרְיִיתָא דְּלְעִיל דְּבְרִייתָא דְּלְעִיל מְצִינּוּ לְאוֹקוּמָה בְּדָלָא אֲתַלַּע וּמְהַדָּק וְאֲבַע"א אֲפִילוּ תִימָא דְּפְלִיגִי תַּפְס רַבִּינוּ ו"ל תִּירוּץ רֵאשׁוֹן עֵינָר מְשׁוּם דְּגִלוֹת דְּמִי לְמִיתָה וְכִינּוּ דְּלֹא אֲפָסִיקָא הַלְכְּתָא כְּמֵאן הוֹלְכִין לְהַקְל וְלְפִיכָּה פֶּסֶק דִּירִידָה שֶׁהִיא צְנוּרָה עֲלֵיהָ פֶּטוּר מִגְּלוֹת וְזֶהוּ שְׁרַבִּינוּ ו"ל לֹא חֲלַק בֵּין אֲתַלַּע וְלֹא אֲתַלַּע וּבֵין מְהַדָּק וְלֹא מְהַדָּק מְפָנִי שְׁסוּבֵר ו"ל דְּלֹאִוְקַמְתָּא שֶׁהִיא עֵינָר אִין לְחֲלַק בְּכָהּ וְכָל שֶׁהִיא יְרִידָה שֶׁהִיא צְנוּרָה עֲלֵיהָ פֶּטוּר בְּכָל גְּנוּנָא.

עַכ"ל הֶרֶב ו"ל חֲכָם מְהוּ אוֹמַר ? חֲדָא מ"ש אֲבַע"א דְּאִפִּילוּ לְפִי הַנֶּה אוֹקְמַתִי לֹא פְּלִיגָא אֲבַרְיִיתָא דְּלְעִיל דְּבְרִייתָא דְּלְעִיל מְצִינּוּ לְמִי לְאוֹקוּמָה בְּדָלָא אֲתַלַּע וּמְהַדָּק. דְּבָרִים אֵלוּ נִרְאִים מְשׁוֹנְלִי הַבְּנָה דְּהַבְּרִייתָא דְּלְעִיל הִיא אוֹ הַשְּׁלִיף עָלָיו לְהַבִּיא יְרִידָה שֶׁהִיא צְנוּרָה עֲלֵיהָ וְלֹא אֵינִי כָּלֵל בְּנִשְׁמֻטָּה הַשְּׁלִיבָה כְּשֶׁהִיָּה עוֹלָה בְּסוּלָם שֶׁהוּא פֶּטוּר עַד שְׁנֵאמַר דְּמְצִינּוּ לְאוֹקוּמָה בְּדָלָא אֲתַלַּע

ומהדק וְלֹא אֵיירִי אֶלָּא בְּכָלֹת הָעֲנִין שֶׁל עֲלִיָּה שְׁהִיא צִוְרָה יְרִידָה אִם חֵיב אוּ פְטוּר וּלְשִׁטַּת רַשׁ"י וְהַתּוֹסֵף הַבְּרִייתָא הַנּוֹ' חֵיבָה וּלְשִׁטַּת הַרְמַב"ם פְּטָרָה אֶלָּא שְׁלִפִי הַשְּׁנִי אוּקְמַתוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת דְּאוּקִי הַש"ס אַבְע"א הָא וְהָא לְגִלוֹת יל"ק הָא דְאֲתַלְע וְכו' יוֹצֵא לָנוּ שֶׁהַשְּׁנִי הַבְּרִייתוֹת דְּאֵייתִי הַש"ס בְּעוֹלָה בְּסוּלָם תְּנִי חֲדָא וְכו' תְּרַוּוּיָהּ וְכו' ל' דְּעֲלִיָּה צִוְרָה יְרִידָה חֵיב עֲלִיָּה וְסִתְרִי לְבְרִייתָא דְּאוּ הַשְּׁלִיף דְּפְטָרָה לְשִׁיטַּת הַרְמַב"ם וְא"כ מְהוּ זֶה שְׁפַתְב הָרַב ו"ל דְּבְרִייתָא דְּלַעִיל מְצִינּוּ לְאוּקוּמָה בְּדָלָא מְתַלְע וּמְהַדֵּק בְּמַלְתָּא דְּלֹא אֵיירִי בָּהּ כָּלֵל.

וְאִם אִם נְעֻלִים עֵינֵינוּ מִן הָאֲמַת וְנֹאמַר דְּהַבְּרִייתָא דְּאוּ הַשְּׁלִיף מֵיירִי בְּדִין זֶה דְּהִיָּה עוֹלָה בְּסוּלָם וְנִשְׁמַטָּה שְׁלִיבָה מִתְחַתִּיו וּבְדִין זֶה פְּטָרָה הַבְּרִייתָא מְהוּ זֶה שְׁפַתְב הָרַב ו"ל דְּמְצִינּוּ לְאוּקוּמָה בְּלֹא מְתַלְע וּמְהַדֵּק דֹּא"כ גִּידוּק מְנָה הָא אִי מְתַלְע אוּ לֹא מְהַדֵּק יְהִיָּה חֵיב א"כ ס"ל לְבְרִייתָא זֶה דְּעֲלִיָּה שְׁהִיא צִוְרָה יְרִידָה חֵיב עֲלִיָּה א"כ מָה הִיא הַבְּרִייתָא שְׁנִשְׁאָרָה בְּיַדְנוּ שְׁפוּטָרַת בְּעֲלִיָּה לְנִצְוֹרָה יְרִידָה דְּהִרִי הַבְּרִייתָא דְּאוּ הַשְּׁלִיף לְפִי דְּבְרִי הָרַב לֵה פְּטָרָה אֶלָּא בְּלֹא מְתַלְע וּמְהַדֵּק אֶבֶל בְּמְתַלְע אוּ לֹא מְהַדֵּק חֵיב א"כ ס"ל הָעֲלִיָּה שְׁהוּא צִוְרָה יְרִידָה חֵיב עֲלִיָּה וְהַשְּׁנִי בְּרִייתוֹת דְּהִבִּיא הַש"ס תְּנִי חֲדָא לְפִי הָאֲוֹקְמַתוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת תְּרַוּוּיָהּ וְכו' ל' דְּעֲלִיָּה לְצִוְרָה יְרִידָה חֵיב עֲלִיָּה וְלֹא נִשְׁאָר בְּיַדְנוּ שׁוּם בְּרִייתָא שְׁפוּטָרַת בְּעֲלִיָּה לְצִוְרָה יְרִידָה וּכְמֹאן פְּסַק הַרְמַב"ם שְׁפָטַר.

וּמְהוּ זֶה שְׁפַתְב הָרַב ו"ל דְּהַרְמַב"ם לֹא חֲלַק בֵּין מְתַלְע וּבֵין לֹא מְתַלְע וּבֵין מְהַדֵּק וְלֹא מְהַדֵּק וּמָה הִיָּה לוֹ לְהַרְמַב"ם לְחֲלַק מְכִינּוּ דס"ל דְּעֲלִיָּה שְׁהִיא צִוְרָה יְרִידָה פְּטוּר עֲלִיָּה לֹא נִשְׁאָר לְחֲלַק שׁוּם חִילוּק דְּהַחִילוּק בֵּין מְתַלְע וְכו' הוּא דִּנְקָא לְמֹאן דְּסִבֵּר דְּעֲלִיָּה לְצִוְרָה יְרִידָה חֵיב עֲלִיָּה דס"ל שְׁאִינּוּ חֵיב אֶלָּא בְּמְתַלְע אוּ בְּלֹא מְהַדֵּק אֶבֶל בְּלֹא מְתַלְע וְגַם מְהַדֵּק פְּטוּר דְּזֶה לֹא מְקַרִי כָּלֵל עֲלִיָּה לְצִוְרָה יְרִידָה אֶלָּא עֲלִיָּה פְּשׁוּטִית שְׁפָטַר בָּהּ הַפְּתוּב מְדַכְתִּיב וַיִּפֹּל שְׁהוּא דְּרָה יְרִידָה וְלֹא עֲלִיָּה וְא"כ הַרְמַב"ם דס"ל דְּעֲלִיָּה לְצִוְרָה יְרִידָה פְּטוּר עֲלִיָּה לֹא יֵשׁ חִילוּקִים אֵלּוּ.

סו"ד בְּהָא סְלִקִינּוּ וּבְהָא נִחְתִּינּוּ שְׁכָל דְּבְרִי הָרַב ו"ל אֵינָם אֶלָּא מִן הַמְתְּמִיָּהִין וְצ"ע: